

پروگرام حمایت از انکشاف مسلکی متداوم (CPDS)

حقوق جزای اختصاصی بر مبنای کد جزای ۱۳۹۶

جزوه شماره (۲۱)

جرایم انتخاباتی

Electoral Related Crimes

اسد ۱۳۹۹

تهیه و ترتیب: سازمان بین المللی انکشاف حقوق (IDLO)

کابل، افغانستان

وب سایت: www.idlo.int

در مورد این جزوه

تمام مواد و مندرجات این جزوه در مطابقت با قوانین افغانستان ترتیب گردیده است. به منظور اطمینان از مطابقت با تعدیلات جدید در قوانین افغانستان لازم است این جزوه در فواصل زمانی معین مورد بازنگری قرار گیرد. حق هر نوع تغییر جزئی یا کلی در این جزوه مربوط به سازمان بین‌المللی انکشاف حقوق (IDLO) می‌باشد.

تمام موادی که محتوی این کتاب را تشکیل می‌دهد برای استفاده شخصی و غیر تجارتي شما است. حق طبع و نشر این مواد برای سازمان بین‌المللی انکشاف حقوق (IDLO) محفوظ است.

قوانین مورد استفاده:

- قانون اساسی افغانستان، مصوب سال ۱۳۸۲ هـ.ش
- قانون انتخابات افغانستان، مصوب سال ۱۳۹۵ هـ.ش
- کود جزای افغانستان، مصوب سال ۱۳۹۶ هـ.ش .
- قانون اجراءات جزایی افغانستان، مصوب سال ۱۳۹۳ هـ.ش
- قانون مبارزه با فساد اداری افغانستان ، مصوب سال ۱۳۹۷ هـ.ش

۱ ..... مقدمه:

فصل اول

کلیات جرایم انتخاباتی

۳ ..... مبحث اول: مفهوم جرایم انتخاباتی:

۳ ..... گفتار اول: مفهوم جرم:.....

۴ ..... گفتار دوم: مفهوم انتخابات:.....

۵ ..... گفتار سوم: مفهوم جرم انتخاباتی:.....

۶ ..... مبحث دوم: ویژگی‌های جرایم انتخاباتی:.....

۷ ..... مبحث سوم: عناصر تشکیل دهنده جرایم انتخاباتی:.....

۷ ..... گفتار اول: عنصر قانونی جرایم انتخاباتی:.....

۸ ..... گفتار دوم: عنصر مادی جرایم انتخاباتی:.....

۹ ..... گفتار سوم: عنصر معنوی جرایم انتخاباتی:.....

۱۰ ..... نتیجه گیری فصل اول:.....

فصل دوم

تخطی‌ها و تخلفات انتخاباتی و مؤیدهای تأدیبی آنها

۱۳ ..... مبحث اول: تخطی‌های انتخاباتی:.....

۱۳ ..... گفتار اول: مفهوم تخطی انتخاباتی:.....

۱۵ ..... گفتار دوم: مصادیق تخطی‌های انتخاباتی:.....

۱۹ ..... مبحث دوم: تخلفات انتخاباتی:.....

۱۹ ..... گفتار اول: تعریف تخلفات انتخاباتی:.....

۲۰ ..... گفتار دوم: خصوصیات مسؤولیت ناشی از تخلفات انتخاباتی:.....

۲۱ ..... گفتار سوم: مصادیق تخلفات انتخاباتی و مؤیدهای تأدیبی آن:.....

۴۷ ..... گفتار چهارم: شرکت و معاونت در تخلف انتخاباتی:.....

۴۷ ..... گفتار پنجم: مرجع و روش رسیدگی به تخلفات انتخاباتی:.....

۴۹ ..... گفتار ششم: پیامد های تخلفات و جرایم انتخاباتی بر روند انتخابات:.....

۵۰ ..... نتیجه گیری فصل دوم:.....

فصل سوم

جرایم انتخاباتی و شیوه رسیدگی به آن

- مبحث اول: تفاوت میان تخطی‌ها و تخلفات انتخاباتی و جرایم انتخاباتی: ۵۳
- مبحث دوم: عناصر جرایم انتخاباتی: ۵۵
- گفتار اول: عنصر قانونی جرایم انتخاباتی: ۵۵
- گفتار دوم: عنصر مادی جرایم انتخاباتی: ۵۵
- گفتار سوم: عنصر معنوی جرایم انتخاباتی: ۵۶
- مبحث سوم: مصادیق جرایم انتخاباتی: ۵۷
- گفتار اول: سوء استفاده از وسایل و علائم نظامی: (جرم مندرج ماده ۴۲۲ کود جزا)..... ۵۸
- گفتار دوم: اخذ یا پرداخت رشوت: (جرم مندرج ماده ۴۲۳ کود جزا)..... ۶۲
- گفتار سوم: پنهان نمودن اوراق رأی دهی: (جرم مندرج ماده ۴۲۴ کود جزا)..... ۷۰
- گفتار چهارم: تغییر در اسناد انتخاباتی یا دریافت مساعدت: (جرم مندرج ماده ۴۲۵ کود جزا)..... ۷۳
- گفتار پنجم: مداخله در سیستم‌های نرم افزار و سخت افزار: (جرم مندرج ماده ۴۲۶ کود جزا)..... ۸۰
- گفتار ششم: تشدد بمنظور برهم زدن جریان انتخابات: (جرم مندرج ماده ۴۲۷ کود جزا)..... ۸۱
- گفتار هفتم: سرقت یا تلف نمودن اوراق و مواد حساس انتخاباتی (جرم مندرج ماده ۴۲۸ کود جزا)..... ۸۳
- گفتار هشتم: استفاده از اسناد تزویری: (جرم مندرج ماده ۴۲۹ کود جزا)..... ۸۵
- گفتار نهم: استعمال رأی در غیاب شخص: (جرم مندرج ماده ۴۳۰ کود جزا)..... ۸۷
- گفتار دهم: خرید و فروش رأی: (جرم مندرج ماده ۴۳۱ کود جزا)..... ۸۸
- گفتار یازدهم: تغییر یا تبدیل کردن اسناد، کم یا زیاد کردن آراء (جرم مندرج ماده ۴۳۲ کود جزا)..... ۹۰
- گفتار دوازدهم: عدم طی مراحل اعتراض و شکایت بمنظور کتمان حقایق: (جرم مندرج ماده ۴۳۳ کود جزا)..... ۹۲
- گفتار سیزدهم: کتمان یا عدم اطلاع دهی یا ممانعت از حضور ناظر، مشاهد یا رسانه‌ها: (جرم مندرج ماده ۴۳۴ کود جزا)..... ۹۴
- گفتار چهاردهم: معاونت در ارتکاب جرایم انتخاباتی: (جرم مندرج ماده ۴۳۵ کود جزا)..... ۹۷
- مبحث چهارم: مراجع رسیدگی به جرایم انتخاباتی و شیوه آن: ۹۸
- نتیجه گیری فصل سوم: ۱۰۲
- منابع و مأخذ: ۱۰۴

مقدمه

نظام سیاسی بنیان‌گذاری شده در افغانستان بر اساس قانون اساسی این کشور، جمهوری اسلامی است. مردم از طریق انتخابات آزاد، سری و مستقیم، اراده خود را در اداره کشور تمثیل نموده و در انتخاب رئیس جمهور، نمایندگان شان در شورای ملی، شوراهای ولایتی، ولسوالی، قریه، شاروالی و مجالس شاروالی‌ها، سهم می‌شوند. زمانی نقش مردم در تعیین سرنوشت کشور می‌تواند مؤثر باشد که انتخابات، مطابق قانون و در چارچوب اصول عادلانه دایر گردد تا بتواند بیانگر اراده واقعی مردم باشد. رعایت قوانین و مقررات در انتخابات، ضامن تأمین حقوق شهروندان، و نقض آنها موجب ضیاع حقوق آنها گردیده و صدمه بزرگ بر نظام جمهوری وارد می‌کند.

هدف از تدویر انتخابات و گزینش مقامات عمومی این است تا افراد شایسته در رأس امور قرار گیرند و طبق خواست مردم - تا جایی که در مغایرت با شریعت اسلام نباشد - امور کشور را به پیش ببرند.

نقض قوانین و مقررات انتخاباتی عاملی است که تخلفات انتخاباتی و جرایم انتخاباتی را به بار می‌آورد. تخلفات انتخاباتی در ماده ۹۸ قانون انتخابات افغانستان سال ۱۳۹۵ تنظیم شده است، و متخلفین مطابق ماده مذکور تأدیب می‌شوند. همچنان جرایم انتخاباتی در ماده ۹۹ قانون مذکور تنظیم شده بود، و مرتکبین جرایم انتخاباتی تا قبل از نافذ شدن کود جزا، طبق ماده ۹۹ قانون انتخابات سال ۱۳۹۵ مجازات می‌شدند.

کود جزای سال ۱۳۹۶ هـ، جرایم انتخاباتی را در فصل ششم باب چهارم، تحت عنوان «جرایم فساد اداری و مالی» تنظیم کرده است. این کار قانون‌گذار چنین افاده می‌کند که جرایم انتخاباتی مصداقی از جرایم فساد اداری و مالی است، در حالی که اینطور نیست. بنابراین، بخاطر رفع این اشکال، ماده پنجم قانون مبارزه با فساد اداری سال ۱۳۹۷، منتشره جریده رسمی شماره ۱۳۱۴، جرایم انتخاباتی را از لست جرایم فساد اداری و مالی خارج کرد.

در تحقیق حاضر، سعی به عمل آمده است تا موضوعات مربوط به تخلفات انتخاباتی و جرایم انتخاباتی را تحلیل و بررسی کنیم، و روش‌های رسیدگی اداری و قضائی به این تخلفات و جرایم را بیان کنیم، تا مراجع ذیصلاح هر یک در حیطه صلاحیت خود بتوانند قانون را به وجه احسن تطبیق نمایند. بنابر این، تحقیق حاضر را به سه فصل تقسیم کردیم که عبارت اند از: فصل اول: مفاهیم و کلیات، و فصل دوم: تخلفات انتخاباتی، و فصل سوم: جرایم انتخاباتی.

فصل اول

کلیات جرایم انتخاباتی

اهداف:

- در ختم این برنامه آموزشی اشتراک کننده گان قادر به اجرای موارد زیر خواهند شد:
- ☞ کاربرد صحیح اصطلاحات مربوط به جرایم انتخاباتی.
  - ☞ تشخیص عناصر جرایم انتخاباتی و اعطای وصف جرمی صحیح در قضایای مورد رسیدگی.

عناوین:

- مفهوم جرایم انتخاباتی.
- ویژه گی های جرایم انتخاباتی.
- عناصر تشکیل دهنده جرایم انتخاباتی.

فصل اول

مفاهیم و کلیات جرایم انتخاباتی

این فصل شامل سه مبحث می‌باشد؛ در مبحث اول، مفهوم جرایم انتخاباتی، و در مبحث دوم، ویژه‌گی‌های جرایم انتخاباتی و در مبحث سوم، عناصر تشکیل دهنده جرایم انتخاباتی را توضیح می‌دهیم.

مبحث اول: مفهوم جرایم انتخاباتی:

برای بیان مفهوم جرایم انتخاباتی، نخست نیاز است تا مفهوم جرم و مفهوم انتخابات را توضیح دهیم، سپس مفهوم جرایم انتخاباتی را بیان کنیم.

گفتار اول: مفهوم جرم:

«جرم عبارت از اجرای عملی است که قانون جزا آنرا منع کرده و مرتکب آنرا مستحق مجازات دانسته باشد، یا امتناع از اجرای عملی است که قانون جزا به آن امر نموده باشد، و ممتنع آنرا مستحق مجازات دانسته باشد.»^۱

ماده ۲۷ کود جزا، جرم را چنین تعریف می‌کند: «جرم عبارت از ارتکاب عمل یا امتناع از عملی است که مطابق احکام این قانون (کود جزا) جرم شناخته شده، عناصر آن مشخص و برای آن مجازات یا تدابیر تأمینی تعیین گردیده باشد.»^۲

شرح تعریف:

- در تعریف فوق، عبارت «ارتکاب عمل یا امتناع از عمل» چنین افاده می‌کند که جرایم به دو نوع اند؛ ارتكابی و امتناعی. جرم ارتكابی آن است که با انجام فعل مادی مثبت توسط شخص، واقع می‌شود.^۳ و جرم امتناعی آن است که در اثر امتناع شخص از انجام یک عمل، به بار می‌آید.^۴

^۱ - رک: دانش، حفیظ الله، حقوق جزای عمومی، ج ۱، ص ۴۳، انتشارات سیرت، کابل ۱۳۹۳.

^۲ - کود جزا، (مصوب ۱۳۹۶، شماره مسلسل ۱۲۶۰)، ماده ۲۷.

^۳ - رک: توحیدخانه، محمد صدر، رهنمود ماکس پلانک برای حقوق جزای عمومی افغانستان، ط ۲، ص ۵۰.

^۴ - دانش، حفیظ الله؛ حقوق جزای عمومی، ج ۱، ص ۱۷۷.

در تعریف مندرج ماده ۲۷ کود جزا، عبارت «تدابیر تأمینی تعیین گردیده باشد» ظاهراً می‌رساند که هر جرم مستلزم مجازات نیست، بلکه برای برخی از جرائم امکان دارد که تنها تدابیر تأمینی پیش‌بینی گردد. لذا این تعریف قابل نقد است، زیرا تدابیر تأمینی با مجازات تفاوت دارد.

جهت معلومات بیشتر در مورد جرایم ارتكابی و امتناعی می‌توانید به گفتار دوم مبحث اول، فصل اول، جزوه آموزشی بخش عام کود جزا، تحت عنوان "جرم و انواع آن" که قبلاً توسط سازمان بین‌المللی انکشاف حقوق IDLO تهیه، و به دسترس ریاست تعلیمات قضائی ستره محکمه، ریاست آموزش‌های مسلکی لوی شارنوالی و آمریت آموزش و ارتقای ظرفیت وزارت عدلیه ج.ا.ا، قرار گرفته است، مراجعه کنید.

گفتار دوم: مفهوم انتخابات:

«انتخابات عبارت از روند رسمی است که به وسیله آن اتباع یک کشور بطور گروهی یکی از افراد مورد نظر خود را برای تصدی منصب عمومی انتخاب می‌نمایند»^۱. در یک تعریف دیگر گفته شده است که: «انتخابات یک فرایند تصمیم‌گیری رسمی است که طی آن مردم یا بخشی از مردم برای اداره امور عمومی خود شخص یا اشخاصی را برای مقام رسمی به مدت معلوم با ریختن رأی به صندوق‌های انتخاباتی، برمی‌گزینند»^۲.

جزء ۱ ماده چهارم قانون انتخابات سال ۱۳۹۵، انتخابات را چنین تعریف می‌کند: «انتخابات: روند عملیاتی است که جهت گزینش کاندید یا کاندیدان در کرسی‌های انتخابی مندرج قانون اساسی افغانستان از طریق انتخابات آزاد، عمومی، سری و مستقیم» شرح این تعریف قرار ذیل است:

- منظور از کرسی‌های انتخابی مندرج قانون اساسی، هفت نوع کرسی انتخابی است، که عبارت اند از: کرسی انتخابی ریاست جمهوری (ماده ۶۱)، کرسی‌های انتخابی ولسی جرگه (ماده ۸۳)، کرسی‌های انتخابی شوراهای ولایتی (ماده ۱۳۸)، کرسی‌های انتخابی شوراهای ولسوالی (ماده ۱۴۰)، کرسی‌های انتخابی شوراهای قریه (ماده ۱۴۰)، کرسی‌های انتخابی شاروالان (ماده ۱۴۱) و کرسی‌های انتخابی اعضای مجالس شاروالی (ماده ۱۴۱).

- انتخابات آزاد: به این معنی است که هر شخص واجد شرایط در اشتراک یا عدم اشتراک در انتخابات، آزاد است.
- عمومی: عمومی به این معنی است که تمام شهروندان واجد شرایط اعم از مرد و زن، بدون در نظر داشت دین، زبان، قوم و غیره، می‌توانند در انتخابات شرکت کنند، و هیچ کس مانع اشتراک آنها شده نمی‌تواند.

^۱ - رهنمود کمیسیون مستقل انتخابات، سال ۱۳۹۵

^۲ - ویکی پدیا به نقل از ۲۰۰۹ August ۱۸ Encyclopaedia Britannica Online. Retrieved Election (political science).

- سری: رأی دهی بخاطری سری است تا رأی دهنده تحت تأثیر هیچ کاندیدایی یا شخص دیگری که متی بر وی گذاشته یا نوعی وابستگی به او دارد، قرار نگیرد، و بتواند اراده آزاد خود را تمثیل کند.

- مستقیم: انتخابات مستقیم آن است که خود رأی دهنده، برگه رأی دهی خود را به دست خود به صندوق می‌ریزد و شخص دیگری از وی وکالت نمی‌کند، همچنان رأی خود را از طریق پست، ایمیل یا وسایل مشابه دیگر، استعمال کرده نمی‌تواند.

گفتار سوم: مفهوم جرم انتخاباتی:

برای شناسایی تمام جرایم، از جمله جرایم انتخاباتی، باید به کود جزا مراجعه کرد. جرایم انتخاباتی در مواد ۴۲۲ تا ۴۳۵ این قانون، تنظیم شده و مصادیق آن مشخص گردیده است، اما در این مواد، تعریفی از جرایم انتخاباتی وجود ندارد. با مراجعه به نظریات دانشمندان حقوق، تعاریف متعددی از جرایم انتخاباتی ارائه شده است که برخی از آنها را ذکر می‌کنیم:

- «جرم انتخاباتی به رفتار محل سلامت انتخابات از زمان شروع انتخابات تا زمان اعلام اسامی قطعی منتخبین گفته می‌شود»^۱. انتقاد وارد بر تعریف مذکور این است که محدود به جرایم انتخاباتی نبوده بلکه عام است، زیرا عبارت «رفتار محل سلامت انتخابات» شامل جرایم انتخاباتی و تخلفات انتخاباتی می‌شود.

- «جرم انتخاباتی به فعل یا ترک فعلی اطلاق می‌شود که موجب اختلال در فرایند برگزیده شدن فرد یا افراد برای تصدی پست و جایگاه رسمی از سوی اکثریت مردم شود، و در قانون نیز برای آن مجازات تعیین شده باشد». این تعریف از نظر ما نسبت به تعریف اولی بهتر است. لذا برای توضیح آن باید به نکات زیر اشاره کرد:

- قید «تعیین مجازات» در این تعریف، تخلفات انتخاباتی را از ساحه این تعریف خارج می‌سازد، زیرا تخلفات، مستوجب تأدیب است نه جزا.
- قید «فعل و ترک فعل» چنین افاده می‌کند که برخی از جرایم انتخاباتی، جرایم ارتكابی و برخی دیگر، جرایم امتناعی هستند.
- قید «موجب اختلال» چنین افاده می‌کند که جرایم انتخاباتی از جرایم نتیجوی است. اما تحلیل و بررسی مواد ۴۲۲ تا ۴۳۵ کود جزای افغانستان نشان می‌دهد که تمام جرایم انتخاباتی در افغانستان از جرایم نتیجوی نیستند، بلکه اکثر آنها به محض ارتكاب رفتار جرمی، تحقق می‌یابند. برای مثال: جزء ۱ ماده ۴۲۳

^۱: شیخ الاسلامی، عباس، پیشگیری از جرایم و تخلفات انتخاباتی و مدیریت آن، چکیده مقالات علمی کاربردی پیش‌گیری از جرم، مشهد، ۱۳۸۸، ص ۳۲۱

کود جزا، اخذ یا پرداخت رشوت به منظور اعمال نفوذ را جرم انتخاباتی پنداشته است، این جرم به محض رفتار جرمی "اخذ یا پرداخت رشوت" تحقق می‌یابد و لو عمل رشوت منجر به اعمال نفوذ (نتیجه) نگردد.

در روشنایی تعریفات فوق الذکر، می‌توان جرم انتخاباتی را از منظر حقوق جزای افغانستان چنین تعریف نمود: «جرم انتخاباتی عبارت از ارتکاب عمل یا امتناع از عملی است که مطابق مواد ۴۲۲ تا ۴۳۵ کود جزا جرم شناخته شده و برای آن مجازات تعیین گردیده باشد.»

مبحث دوم: ویژه‌گی‌های جرایم انتخاباتی:

جرایم انتخاباتی دارای یک سلسله ویژه‌گی‌هایی است که آنها را با اختصار بیان می‌کنیم:

- ۱- اختصاصی بودن: این جرایم اختصاص به مسایل و موضوعات و فرایند انتخاباتی دارد و در شرایط عادی و بدون در نظر گرفتن مسایل انتخابات، دارای این وصف جرمی نمی‌باشد.
- ۲- عمدی بودن: جرایم انتخاباتی فقط به صورت عمدی و قصدی انجام می‌شود، و تقصیر جزایی نمی‌تواند عنصر روانی این جرایم را تشکیل دهد، بلکه نیاز به قصد جرمی دارد.
- ۳- عدم توجه به انگیزه جرمی: در جرایم انتخاباتی به انگیزه‌های جرمی به عنوان عامل تشدید کننده یا تخفیف دهنده مجازات، توجه نشده است مگر اینکه بر اساس قواعد عمومی ناشی از مباحث عمومی جرایم بتوانیم انگیزه جرمی را در این جرایم در نظر گرفته و بر آن ترتیب اثر بدهیم.
- ۴- جدید بودن: جرایم انتخاباتی جرایم جدید الظهور هستند و همگام با انتخابات و تطبیق جلوه‌های حاکمیت و حکومت مردم برای مردم و توسط آنان در کشورهای مبتنی بر دموکراسی شکل گرفته است.
- ۵- عمومی بودن: جرایم انتخاباتی از جرایم عمومی است و رسیدگی به آن وابسته به شکایت شاکی خصوصی یا متضرر جرم نمی‌باشد. مراجع ذیربط از هر طریقی که از وقوع جرم اطلاع حاصل می‌نماید، موظف است آنرا به مراجع عدلی و قضائی محول نمایند.

- ۶- مطلق بودن: جرایم انتخاباتی از جرایم مطلق (غیر نتیجوی) است؛ تحقق جرم، بستگی به تحقق نتیجه ندارد، بلکه به محض ارتکاب رفتار جرمی، تحقق می‌یابد. برای مثال: هرگاه منسوب نظامی از وسایل نظامی بمنظور تحت تأثیر قرار دادن ناظر، به نفع یک کاندید مشخص، سوء استفاده کند، مرتکب جرم انتخاباتی شناخته می‌شود، ولو

ناظر در اثر این رفتار جرمی منسوب نظامی، تحت تأثیر قرار نگیرد و این کار منسوب نظامی به نفع کاندید مورد نظر او تمام نشود.

مبحث سوم: عناصر تشکیل دهنده جرایم انتخاباتی:

جرایم انتخاباتی مانند سایر جرایم دارای عناصر سه گانه (عنصر قانونی، عنصر مادی و عنصر معنوی) می باشد، که هر یک را در زیر توضیح می دهیم:

گفتار اول: عنصر قانونی جرایم انتخاباتی:

عنصر قانونی جرم عبارت از تصریح عمل جرمی و جزای معین آن در این قانون (کود جزا) می باشد.^۱ اعمال جرمی جرایم انتخاباتی و جزای معین آن در ماده ۹۹ قانون انتخابات ۱۳۹۵ تصریح شده بود، ماده مذکور با انفاذ کود جزای ۱۳۹۶ توسط جزء ۲۷ فقره (۲) ماده ۹۱۶ کود جزا، ملغی گردید. اکنون اعمال جرمی جرایم انتخاباتی و جزاهای معین آن در مواد ۴۲۲ تا ۴۳۵ کود جزا تصریح شده است، بنابراین، می توان گفت که مواد ۴۲۲ تا ۴۳۵ کود جزا، عنصر قانون جرایم انتخاباتی را تشکیل می دهد. جرایم انتخاباتی که قبل از نافذ شدن کود جزا (قبل از ۲۵ دلو ۱۳۹۶) واقع شده است تابع احکام ماده ۹۹ قانون انتخابات می باشد، مگر اینکه احکام مواد کود جزا به نفع متهم باشد، در آنصورت، عطف به ماسبق (رجعت به ماقبل) می شود، ولی در سال های ۹۵ و ۹۶ شاهد برگزاری انتخابات و وقوع جرایم انتخاباتی نبودیم.

فعالیت شماره (۱)

بحث مقایسوی:

در یک مقایسه سریع میان ماده ۹۹ قانون انتخابات ۱۳۹۵ و مواد ۴۲۲ تا ۴۳۵ کود جزا، بگویید که کدام یک از گزینه های زیر درست است:

ا. جزاهای جرایم انتخاباتی مندرج کود جزا نسبت به جزاهای جرایم انتخاباتی مندرج ماده ۹۹ قانون انتخابات ۱۳۹۵، خفیف تر است.

ب. جزاهای جرایم انتخاباتی مندرج کود جزا نسبت به جزاهای جرایم انتخاباتی مندرج ماده ۹۹ قانون انتخابات ۱۳۹۵، شدیدتر است.

^۱ - ماده ۳۲ کود جزا.

ج. کود جزا، جزاهای جرایم انتخاباتی را نسبت به جزاهای جرایم انتخاباتی مندرج ماده ۹۹ قانون انتخابات ۱۳۹۵، در برخی موارد، یکسان و در موارد دیگری، تشدید کرده است.
د. برایم چندان مهم نیست.

گفتار دوم: عنصر مادی جرایم انتخاباتی:

«عنصر مادی جرم عبارت است از ارتکاب عمل مخالف قانون یا امتناع از اجرای عملی که قانون به آن حکم نموده است به نحوی که ارتکاب یا امتناع منجر به نتیجه جرمی گردد و رابطه سببیت میان عمل و نتیجه موجود باشد»^۱.

قبل از اینکه به افعال یا ترک افعالی که رفتارهای جرمی انتخاباتی (عنصر مادی) را تشکیل می‌دهند پردازیم، اشاره کوتاهی به سیر جرم‌انگاری جرایم انتخاباتی در قوانین افغانستان خواهیم داشت:

قوانین انتخاباتی در دوره جدید حیات سیاسی افغانستان، رویکردهای متفاوتی را در قبال رفتارهای مخل نظم و جریان انتخابات داشتند؛ قانون انتخابات سال ۱۳۸۴، رفتارها مخل فرایند انتخابات را تخطی‌های انتخاباتی عنوان نموده (ماده ۵۳) و برای تخطی‌کننده‌گان، مؤیده‌های تأدیبی و جریمه‌های نقدی، پیش‌بینی نموده بود (ماده ۵۴). همچنان قانون انتخابات سال ۱۳۸۸، رفتارهای مخل فرایند انتخابات را تخلفات انتخاباتی عنوان نموده (ماده ۶۳) و برای تخطی‌کننده‌گان، مؤیده‌های تأدیبی و جریمه‌های نقدی، پیش‌بینی نموده است (ماده ۶۴). به همین ترتیب، قانون انتخابات سال ۱۳۹۲ رفتارهایی را تحت عنوان تخلف و تقلب، تصریح نموده است (ماده ۶۸) و در ماده (۶۹) گفته است که: «مرتکبین تخلفات مندرج ماده ۶۸ این قانون حسب احوال به مجازات مندرج این ماده (۶۹) محکوم می‌گردند» در حالی که مؤیده‌هایی که در ماده ۶۹ این قانون ذکر شده است، مؤیده‌های تأدیبی است نه جزائی، زیرا مطابق فقره (۱) ماده (۶۸) این قانون، «رسیدگی به موارد تخطی، تخلف و تقلب که در این قانون ذکر گردیده است از وظایف کمیسیون شکایات می‌باشد»، و تنها محاکم صلاحیت محکوم کردن متهم به مجازات را دارند. همچنان مطابق اصول وقواعد حقوقی، پیامد تخلف، تأدیب و پیامد جرم، جزا است. قاعده "جرم و جزا" یک اصل شناخته شده در حقوق جزا است، و ماده ۳۷ قانون جزای ۱۳۵۵ و ماده ۳۲ کود جزای ۱۳۹۶ نیز درج گردیده است.

اما قانون انتخابات ۱۳۹۵، اولین قانونی بود که برخی از رفتارهای مخل روند انتخابات را تحت عنوان "جرایم انتخاباتی و مجازات آن" جرم‌انگاری نمود، به گونه‌ی که در فقره (۱) ماده (۹۹)، جرایم انتخاباتی را پیش‌بینی کرد،

^۱ - ماده ۳۳ کود جزا.

و در فقره (۲) آن، مجازاتهای آنها را تعیین نمود. تعداد این جرایم به ۲۰ مورد می‌رسد. این قانون، برخی از رفتارها محل روند انتخابات را تحت عنوان تخلفات انتخاباتی تنظیم نمود و برای متخلفین، تأدیب پیش‌بینی کرد (ماده ۹۸ قانون انتخابات).

جرایم انتخاباتی مندرج ماده (۹۹) قانون انتخابات ۱۳۹۵، با برخی تعدیلات در مجازات‌ها، به کود جزای ۱۳۹۶، انتقال گردید، و با انفاذ کود جزا بتاریخ ۲۵ دلو ۱۳۹۶، ماده ۹۹ قانون انتخابات ۱۳۹۵، ملغی پنداشته شد.

بعد از اشاره کوتاهی که به سیر جرم‌انگاری جرایم انتخاباتی در قوانین افغانستان داشتیم، حال می‌پردازیم به بیان عنصر مادی جرایم انتخاباتی:

عنصر مادی جرایم انتخاباتی (رفتارهای جرمی) که برخی آنها بطور مثبت (فعل) و برخی دیگر آنها بطور منفی (ترک فعل) واقع می‌شوند، در مواد ۴۲۲ تا ۴۳۵ کود جزا تنظیم شده‌اند. شرح مفصل این موضوع را در گفتار دوم، مبحث دوم، فصل سوم این کتاب، مطالعه کنید.

گفتار سوم : عنصر معنوی جرایم انتخاباتی:

«عنصر معنوی جرم عبارت است از قصد جرمی، علم و آگاهی به جرم و نتیجه آن یا خطای جرمی»^۱ «جرم وقتی عمدی شناخته می‌شود که قصد جرم نزد مرتکب آن محقق باشد»^۲ «جرم زمانی غیر عمدی یا خطا شناخته می‌شود که به اثر اهمال، بی‌احتیاطی، غفلت یا عدم رعایت قوانین و مقررات صورت گرفته و فاعل، نتایج عمل خود را پیش‌بینی نه نموده باشد»^۳

بعد از تحلیل و بررسی ابتدائی مواد ۴۲۲ تا ۴۳۵ کود جزا چنین به نظر می‌رسد که اکثر جرایم انتخاباتی مندرج مواد متذکره، بطور عمدی و تعداد کمی از آنها ممکن است بطور خطا واقع گردند. در برخی از جرایم انتخاباتی که بطور عمدی واقع می‌شوند، ممکن است تحقق نتیجه، شرط تحقق جرم باشد، اما در بسیاری از جرایم انتخاباتی تحقق نتیجه، شرط تحقق جرم نیست بلکه جرم به محض ارتکاب رفتار مادی، تحقق می‌یابد. شرح مفصل این موضوع را در گفتار سوم، مبحث دوم، فصل سوم این کتاب مطالعه کنید.

^۱ - ماده ۳۸ کود جزا.

^۲ - فقره (۱) ماده ۴۴ کود جزا.

^۳ - ماده ۴۵ کود جزا.

نتیجه گیری فصل اول:

بعد از تحلیل و بررسی مسایل مربوط به کلیات جرایم انتخاباتی، به نتایج زیر دست یافتیم:

۱. ماده ۲۷ کود جزا، جرم را چنین تعریف می‌کند: «جرم عبارت از ارتکاب عمل یا امتناع از عملی است که مطابق احکام این قانون (کود جزا) جرم شناخته شده، عناصر آن مشخص و برای آن مجازات یا تدابیر تأمینی تعیین گردیده باشد.»
۲. «انتخابات عبارت از روند رسمی است که به وسیله آن اتباع یک کشور بطور گروهی یکی از افراد مورد نظر خود را برای تصدی یک منصب عمومی انتخاب می‌نمایند.»
۳. «جرم انتخاباتی عبارت از ارتکاب عمل یا امتناع از عملی است که مطابق مواد ۴۲۲ تا ۴۳۵ کود جزا جرم شناخته شده و برای آن مجازات تعیین گردیده باشد.»
۴. جرایم انتخاباتی دارای ویژگی‌هایی ذیل است: اختصاصی بودن، عمدی بودن، عدم توجه به انگیزه جرمی، جدید بودن، عمومی بودن و مطلق بودن.
۵. جرایم انتخاباتی مانند سایر جرایم دارای عناصر سه گانه (عنصر قانونی، عنصر مادی و عنصر معنوی) می‌باشند؛ مواد ۴۲۲ تا ۴۳۵ کود جزا، عنصر قانون جرایم انتخاباتی را تشکیل می‌دهد، و جرایم انتخاباتی که قبل از نافذ شدن کود جزا (قبل از ۲۵ دلو ۱۳۹۶) واقع شده است تابع احکام ماده ۹۹ قانون انتخابات می‌باشد، مگر اینکه احکام مواد کود جزا به نفع متهم باشد، در آنصورت، عطف به ماسبق می‌شود.
۶. عنصر مادی جرایم انتخاباتی (رفتارهای جرمی) که برخی آنها بطور مثبت (فعل) و برخی دیگر آنها بطور منفی (ترک فعل) واقع می‌شوند، در مواد ۴۲۲ تا ۴۳۵ کود جزا تنظیم شده است. بعد از تحلیل و بررسی مواد ۴۲۲ تا ۴۳۵ کود جزا در یافتیم که اکثر جرایم انتخاباتی مندرج مواد متذکره، بطور عمدی و تعداد کمی از آنها ممکن است بطور خطا واقع گردد.
۷. برخی از جرایم انتخاباتی که بطور عمدی واقع می‌شوند، تحقق نتیجه، شرط تحقق جرم است، اما در تعداد زیادی از جرایم انتخاباتی، تحقق نتیجه، شرط تحقق جرم نیست بلکه جرم به محض ارتکاب رفتار مادی، تحقق یابد.

فصل دوم

تخطی‌ها و تخلفات انتخاباتی و مؤیدهای تأدیبی آنها

اهداف:

در ختم این جلسه آموزشی، اشتراک‌کننده‌ها قادر به اجرای امور زیر خواهند بود:

- ☞ تفکیک تخلفات انتخاباتی از جرایم انتخاباتی؛
- ☞ شرح تخطی‌ها و تخلفات انتخاباتی و مؤیدهای تأدیبی آنها؛ و
- ☞ محول نمودن مرتکبین تخلفات انتخاباتی به مراجع ذیصلاح جهت رسیدگی به آنها.

عناوین:

- تخطی‌های انتخاباتی.
- تخلفات انتخاباتی.

فصل دوم

تخطی‌ها و تخلفات انتخاباتی و مؤیدهای تأدیبی آنها

از اینکه پروسه انتخابات برای بنیان‌گذاری نظام سیاسی یک کشور، یک پروسه بسیار مهم است، و این امکان نیز وجود دارد که در جریان این پروسه، اشخاصی چون کارکنان انتخاباتی، کاندیدان، رأی‌دهندگان و دیگران، رفتارهایی را مرتکب شوند که روند انتخابات را از مسیر قانونی آن منحرف کند، و در سلامتی و شفافیت آن صدمه وارد نماید. این گونه رفتارها ممکن است مطابق قانون انتخابات ۱۳۹۵، وصف تخطی یا تخلف انتخاباتی، و یا مطابق کود جزا، وصف جرم انتخاباتی را بخود بگیرند. در این فصل، آنچه از رفتارهای غیر قانونی و ناسالم را تحلیل و بررسی می‌کنیم که مطابق مواد ۹۶ تا ۹۸ قانون انتخابات ۱۳۹۵، وصف تخطی یا تخلف انتخاباتی را دارند، به گونه‌ی که در مبحث اول، تخطی‌های انتخاباتی، و در مبحث دوم، تخلفات انتخاباتی را بحث خواهیم کرد، و هر مبحث شامل گفتارها، و گفتارها شامل مطالبی خواهند بود که همه را در زیر توضیح می‌دهیم. اما قبل از اینکه وارد این مباحث شویم، طرح چند پرسش، می‌تواند توجه شما را به این موضوع بیشتر کند.

۱. آیا تخطی و تخلف باهم فرق دارند؟
۲. آیا قانون انتخابات، مصادیق تخطی‌های انتخاباتی، و مصادیق تخلفات انتخاباتی را مشخص کرده است؟
۳. آیا مرتکبین تخطی‌های انتخاباتی و مرتکبین تخلفات انتخاباتی، یکسان تأدیب می‌شوند؟
۴. آیا پیامد تخلف، می‌تواند مجازات باشد؟
۵. آیا برای رسیدگی به تخلفات انتخاباتی، یک مرجع وجود دارد یا مراجع متعددت؟

با ارائه مباحث زیر، ما مستقیماً به ارائه پاسخ‌ها به پرسش‌های فوق، نمی‌پردازیم، اما در روشنایی تحلیل و بررسی مباحث، شما قادر به دریافت پاسخ‌ها خواهید شد.

مبحث اول: تخطی‌های انتخاباتی:

در این مبحث، نخست راجع به مفهوم تخطی انتخاباتی (گفتار اول)، سپس راجع به مصادیق و مؤیدهای تأدیبی آن (گفتار دوم) بحث می‌کنیم.

گفتار اول: مفهوم تخطی انتخاباتی:

تخطی در لغت، به معنای خطا کردن، از حد تجاوز کردن و سرپیچی کردن است.^۱ و در اصطلاح عبارت است از: «فعل یا ترک فعل که به طور ارادی از کارمند خدمات ملکی صادر شده و باعث اخلال به تکلیفی از تکالیف قانونی او گردد»^۲. این تعریف قابل نقد است زیرا ارتکاب تخطی منحصر به کارمند خدمات ملکی نیست بلکه کاندید، ناظر، شاهد، رأی دهنده و سایر اشخاص نیز مرتکب آن می‌شوند.

قانون انتخابات در مورد تخطی انتخاباتی و تخلف انتخاباتی با دو شیوه متفاوت عمل کرده است؛ بگونه‌ای که تخطی انتخاباتی را تعریف کرده اما مصادیق و مؤیدهای تأدیبی آنرا بیان نکرده است، و بر عکس؛ تخلف انتخاباتی را تعریف نکرده اما مصادیق و مؤیدهای تأدیبی آنرا بیان کرده است. این موارد را در ادامه، توضیح می‌دهیم.

قبل از اینکه مفهوم تخطی انتخاباتی را بیان کنیم، باید یادآور شویم که در فقره‌های (۲ و ۳) ماده ۹۶ قانون انتخابات، دو نوع تخطی تصریح شده است؛ یکی بنام «تخطی‌های انتخاباتی» و دیگری بنام «تخطی رسانه‌یی». و مرجع رسیدگی هریک از آنها نیز متفاوت است.

فقره (۱) ماده ۹۶ قانون انتخابات، مفهوم تخطی انتخاباتی را چنین بیان کرده است: «تخطی شامل اعمالی می‌گردد که غیر قصدی و سهواً از طرف رأی دهنده، کاندید، کارکن انتخابات، ناظر، شاهد، رسانه و سایر شاملین در روند انتخابات واقع می‌گردد».

شرح تعریف:

قانونگذار تمام اعمال غیر قصدی (سهوی) را تخطی پنداشته است، به این معنی که تخطی، با سوء قصد واقع نمی‌شود. مفهوم مخالف این تعریف می‌رساند که تخلفات انتخاباتی (مندرج ماده ۹۸ قانون انتخابات) و جرایم انتخاباتی (مندرج مواد ۴۲۲ تا ۴۳۵ کود جزا) اعمال قصدی هستند که با سوء قصد انجام می‌شوند.

^۱: انوری، حسن و همکاران، فرهنگ بزرگ سخن، تهران، ۱۳۸۱، ج ۳، ص ۱۶۵۷.

^۲: دانش، سرور، حقوق اداری افغانستان، کابل، مؤسسه تحصیلات عالی ابن سینا، ص ۳۱۱، ۱۳۹۲.

در اینجا پرسشهایی قابل طرح است:

آیا تخطی انتخاباتی مستوجب تأدیب است یا خیر؟ اگر پاسخ، بلی باشد، این مؤیدهای تأدیبی در کدام ماده قانون انتخابات ۱۳۹۵ پیش‌بینی شده است؟ و اگر پاسخ، نخیر باشد، پس قانون انتخابات چرا در فقره (۲) ماده ۹۶، تصریح کرده که «تخطی‌های انتخاباتی از طرف کمیسیون و کمیسیون‌های مرکزی و ولایتی شکایات مطابق طرزالعمل مربوط رسیدگی می‌شود»؟ آیا در مورد همچون طرزالعملی که مؤیدهای تأدیبی تخطی‌های انتخاباتی را پیش‌بینی کرده باشد اطلاع دارد؟ اگر بگویید بلی، «طرزالعمل نظارت و رسیدگی به تخطی‌ها و تخلفات رسانه‌ای مبارزات انتخاباتی». می‌گوییم: این طرز العمل فقط مربوط به تخطی‌های رسانه‌یی مندرج فقره (۳) ماده ۹۶ قانون انتخابات می‌شود، نه مربوط به عموم تخطی‌های انتخاباتی مندرج فقره (۲) ماده ۹۶.

خلاصه:

عدم ذکر مصادیق تخطی‌های انتخاباتی در قانون انتخابات ۱۳۹۵، و عدم توانایی ما به پیدا کردن طرز العملی که مصادیق تخطی‌های انتخاباتی و مؤیدهای تأدیبی آنرا بیان کرده باشد، ما را به این نتیجه می‌رساند که در نظام انتخاباتی افغانستان دو نوع رفتارهای مخالف قانون که سلامت انتخابات را نقض می‌کند وجود دارد؛ یکی تخلفات انتخاباتی (مندرجه ماده ۹۸ قانون انتخابات)، و دیگری جرائم انتخاباتی (مندرجه مواد ۴۲۲ تا ۴۳۵ کود جزا)، اما اینک:

چرا قانونگذار در ماده ۹۶ قانون انتخابات ۱۳۹۵، تخطی‌های انتخاباتی را تعریف و مرجع رسیدگی به آنرا تصریح کرده است؟ تا اکنون پاسخ برای ما روشن نشد. اشتراک‌کننده‌ها روی این موضوع بحث کنند و بگویند که آیا نظر ما را تأیید می‌کنند یا نظر دیگری دارند.

تفکر و پرسش:

اشتراک‌کننده‌ها متن دو فقره زیر را بخوانند سپس به پرسشی که بعد از آن مطرح شده است، پاسخ بدهند:

- فقره (۲) ماده ۹۶ قانون انتخابات چنین تصریح می‌کند: «تخطی‌های انتخاباتی از طرف کمیسیون و کمیسیون‌های مرکزی و ولایتی شکایات... رسیدگی می‌شود». البته نظر به صراحت فقره (۱) ماده سوم قانون انتخابات ۱۳۹۵، «کمیسیون» نام اختصاری «کمیسیون مستقل انتخابات» است.

- فقره (۱) ماده ۹۷ قانون انتخابات چنین تصریح می‌کند: «رسیدگی به موارد تخطی... از وظایف کمیسیون شکایات می‌باشد».

- پرسش: بر فرض اینکه طرزالعملی وجود داشته باشد که مصادیق تخطی‌های انتخاباتی و مؤیدیه‌های تأدیبی آنرا بیان کرده باشد، آیا کمیسیون (کمیسیون مستقل انتخابات)^۱ صلاحیت رسیدگی به تخطی‌های انتخاباتی را دارد؟

گفتار دوم: مصادیق تخطی‌های انتخاباتی:

طوری که در بالا گفتیم؛ قانون انتخابات، مصادیق تخطی‌های انتخاباتی را ذکر نکرده است، چه باشد به اینکه مؤیدیه‌های تأدیبی آنرا بیان کرده باشد. اما یک طرزالعمل تخطی‌های رسانه‌یی انتخابات وجود دارد. پس بهتر است در مورد آن، بحث مختصری داشته باشیم.

شما اگر طرزالعمل تخطی‌های رسانه‌یی انتخاباتی را - که آنرا در صفحه بعدی کاپی کرده ایم - به دقت مطالعه کنید، می‌یابید که تخطی و تخلف را من حیث دو اصطلاح مترادف، بکار برده است، در حالی که تخطی و تخلف مندرج مواد (۹۶ و ۹۸) قانون انتخابات، من حیث دو اصطلاح مترادف بکار نرفته بلکه مفهومی که از تخطی انتخاباتی بیان شده است، بر تخلف انتخاباتی صدق نمی‌کند.

همچنان تعریف تخطی انتخاباتی مندرج ماده ۹۶ قانون انتخابات را نمی‌توان بر تخطی انتخاباتی مندرج "طرزالعمل تخطی‌های رسانه‌یی انتخاباتی" تطبیق کرد، زیرا:

- تخطی مندرج ماده ۹۶ قانون انتخابات، اعمال غیر عمدی (سهوی) تعریف شده است، در حالی که تخطی‌های ۱۶ گانه‌ی مندرج این طرزالعمل، اعمالی نیستند که بطور سهوی واقع شوند؛
- تخطی و تخلف در این طرزالعمل، من حیث دو اصطلاح مترادف بکار رفته اند، در حالی که در قانون انتخابات، اینطور نیست؛
- کلمه "رسانه‌یی" وصفی است که بر تخلفات مندرج این طرزالعمل، وارد گردیده و آنرا خاص به تخلفات رسانه‌یی ساخته است، در حالی که تخلفات مندرج فقره (۱) ماده ۹۸ قانون انتخابات، عام بوده، و وصف "انتخاباتی" را دارد.
- مصادیق تخطی‌ها و تخلفات مندرج این طرزالعمل، با مصادیق تخلفات مندرج فقره (۱) ماده ۹۸ قانون انتخابات، فرق دارند؛
- تدابیر انضباطی (مؤیدیه‌های تأدیبی) تخطی‌ها و تخلفات مندرج این طرزالعمل با مؤیدیه‌های تأدیبی تخلفات مندرج فقره (۲) ماده ۹۸ قانون انتخابات، فرق دارند؛ و

^۱ - نظر به صراحت فقره (۱) ماده سوم قانون انتخابات ۱۳۹۵؛ "کمیسیون" نام اختصاری کمیسیون مستقل انتخابات است.

- مطابق فقره (۳) ماده ۹۶ قانون انتخابات، رسیدگی به تخطی‌های رسانه‌یی توسط کمیته رسانه‌ها صورت می‌گیرد، در حالی که مطابق فقره (۱) ماده ۸۷ قانون انتخابات، رسیدگی به تخلفات مندرج این قانون، از وظایف کمیسیون شکایات می‌باشد.

خلاصه:

أ. مصادیقی که در طرزالعمل تخطی‌ها و تخلفات رسانه‌یی انتخابات ذکر شده است، شما می‌توانید آنها را به نام "تخطی‌های رسانه‌یی انتخاباتی" یا "تخلفات رسانه‌یی انتخاباتی" یاد کنید، اشکالی ندارد، اما مصادیق مندرج فقره (۱) ماده ۹۸ قانون انتخابات را فقط بنام "تخلفات انتخاباتی" یاد کرده می‌توانید، نه تخطی‌های انتخاباتی.

ب. مرتکبین تخلفات رسانه‌یی انتخاباتی مندرج طرزالعمل مذکور، فقط رسانه‌ها بوده می‌توانند، اما مرتکبین تخلفات انتخاباتی مندرج فقره (۱) ماده ۹۸ قانون انتخابات، می‌تواند کارمند انتخابات، کارمند دولت، حزب سیاسی، کاندید، رأی دهنده، ناظر، مشاهد و سایر شاملین انتخابات باشد.

ج. تطبیق مؤیدهای تأدیبی مندرج فقره (۲) ماده ۹۸ قانون انتخابات، بر متخلفین رسانه‌یی انتخاباتی، مندرج طرزالعمل مذکور، و عکس آن، جواز ندارد.

د افغانستان اسلامي جمهوري دولت
د ټاکنو خپلواک کمیسیون

دولت جمهوري اسلامي افغانستان
کمیسیون مستقل انتخابات

Islamic Republic of Afghanistan
Independent Election Commission

MEDIA COMMITTEE

کمیته رسانه‌ها

طرز العمل نظارت و رسیدگی به تخلفات رسانه‌ای مبارزات انتخاباتی
۱۳۹۸

تخلفات رسانه‌ای انتخاباتی و تصمیم کمیته رسانه‌ها
ماده هفتم:

1. کمیته رسانه‌ها جون هرگونه تبعیض، بی طرفانه، متصفانه و با در نظر داتت سافیت تخلفی و تخلف رسانه‌ای انتخاباتی تصمیم لخد می‌کند.
2. کمیته رسانه‌ها در مورد تخلفی و تخلف قرار نیل رسیدگی نموده و تصمیم اخلا می‌نماید:
  1. نشر مطالب و معلومات نامرتق و غیر واقعی مرتبط به انتخابات که اصلیت شهر و نمان کشور را علیه شخص یا گروهی از اشخاص جریدهار سازد؛
  2. نشر و پخش مطالب و معلوماتی که هک حرمت یا کرامت شخصی نامرتق و سایر اشخاص پدائنه شود؛
  3. نشر گزارش های مرتبط به انتخابات به صورت نامتوازن و جانبدارانه؛
  4. تولید و نشر برنامه های مجلسی، اجتماعی، فرهنگی نامتوازن و جانبدارانه مرتبط به انتخابات؛
  5. چاپ و نشر هر گونه اظهارات بی اساس و مطالب افترا آمیز مرتبط به انتخابات؛
  6. نشرات غیر متوازن زمانی به نفع یک کاندید یا کاندیدان مشخص از جانب رسانه های همدگتی، متوازن در زمان بندی اعلانات تجارتي رسانه ها از این امر مستثنا می باشد؛
  7. نشر و پخش گزارش های تحریف شده و غیر واقعی مرتبط به انتخابات؛
  8. نشر کپاین نامزدان انتخاباتی قبل از آغاز دوره رسمی مبارزات انتخاباتی و در دوره سکوت؛
  9. نشر خط مشی، اهداف، پالیسی ها و سایر موارد که در دوره سکوت به نحوی از احاء به نفع و یا ضرر نامزدان باشد؛

10. بهره‌برداری غیرقانونی از برنامه های تلویزیونی و سایر برنامه های رسانه های همگانی از جانب نامزدان که در آن رسانه وظیفه گرداندگی و یا گویندگی دارند؛
11. نشر و پخش برنامه ها به نفع و یا ضرر آنده از نامزدان که مسئولیت دولتی دارند از جانب رسانه های دولتی؛
12. نصب هرگونه بیلبرد و بنر تحت هر نامی که باشد از طرف نامزدان ریاست جمهوری قبل از شروع مبارزات انتخاباتی با داشتن عکس شعار و نام کاندیدان؛
13. کمیته رسانه ها می تواند تخلفات مندرج در این طرزالعمل و سایر تخلفاتی که با اهداف، پالیسی ها و طرزالعمل های کمیته رسانه ها و قانون انتخابات مخالف اند را مورد بررسی قرار داده و اصدار حکم به اصلاح و یا تدابیر انضباطی اتخاذ نماید.
14. نشر تصاویر و گزارش های مربوط به گردهمایی که به حمایت از کاندیدان، در زمان قبل و بعد از مدت تعیین شده برای مبارزات انتخاباتی؛ در صفحات اجتماعی در صورتیکه کاربر صفحه متذکره قابل شناسایی باشد؛ و
15. نشر هرگونه پیامی در صفحات اجتماعی، از جانب کاندیدان؛ به نوعی که به میزان نفوذ و رای آنان مؤثر واقع گردد، در زمان قبل و بعد از مدت تعیین شده برای مبارزات انتخاباتی؛ و
16. عدم رعایت فیصله ها و تصامیم کمیته رسانه ها، کمیسیون و کمیسیون شکایات.

تدابیر انضباطی

ماده هشتم:

- (1) کمیته رسانه ها می تواند مطابق احکام قانون انتخابات و این طرزالعمل، بعد از تثبیت تخطی و تخلف انتخاباتی، با در نظر داشت درجه شدت و خفت تخطی و تخلف مورد نظر، تدابیر انضباطی ذیل را اتخاذ نماید:
  1. صدور اخطاریه و دستور به اصلاح تخلف؛
  2. وضع و تعیین جریمه حسب احوال از مبلغ پنج هزار الی یکصد هزار افغانی؛
  3. معرفی متخلف غرض تعقیب عدلی به مراجع ذیصلاح، بعد از تأیید کمیسیون شکایات؛
  4. پیشنهاد ابطال اعتبارنامه متخلف با ارایه مدارک و اسناد اثباتیه به کمیسیون؛
  5. دستور به نشر فیصله کمیته رسانه ها از جانب رسانه های همگانی؛
  6. کمیته رسانه ها بدون وجود شکایات و به سهم خود، تخطی ها و تخلفات رسانه ای انتخاباتی را شناسایی نموده و در رسیدگی آن اقدام مقتضی می نماید؛ و
- (2) در صورتیکه تخلف رسانه ای انتخاباتی نباشد، موضوع به کمیسیون تخطی و تخلفات رسانه ای وزارت اطلاعات و فرهنگ محول می گردد.

مبحث دوم: تخلفات انتخاباتی:

با وجود اینکه عنوان تحقیق حاضر، "جرایم انتخاباتی" است، و برای قضات، خارنوالان و مساعدين حقوقی آموزش داده می‌شود، اما مبحثی در مورد تخلفات انتخاباتی نیز اختصاص داده شده است، دلیل اش این است که مراجع عدلی و قضایی بالخصوص خارنوالان و قضات، حین بررسی قضایای انتخاباتی، بتواند میان جرایم انتخاباتی و تخلفات انتخاباتی تفکیک کنند؛ قضایای جرمی انتخاباتی را رسیدگی کنند، و در رابطه به قضایای تخلفاتی انتخاباتی، قرار عدم صلاحیت داده و آنها را به مراجع ذیربط محول نمایند.

در گفتار اول این مبحث، تخلفات انتخاباتی، تعریف و تشریح می‌شود، و در گفتار دوم، خصوصیات مسؤولیت ناشی از تخلفات انتخاباتی بیان می‌شود، و در گفتار سوم، مصادیق تخلفات انتخاباتی و مؤیده‌های تأدیبی آن، مورد تحلیل و بررسی قرار می‌گیرد، و در گفتار چهارم، مرجع رسیدگی به تخلفات انتخاباتی، معرفی خواهد شد.

گفتار اول: تعریف تخلفات انتخاباتی:

قانون انتخابات افغانستان ۱۳۹۵، در ماده ۹۸، مصادیق تخلفات انتخاباتی را در ۳۵ مورد محدود نموده است، اما تعریفی از تخلف انتخاباتی ارائه نکرده است. دانشمندان حقوق، تعریف هایی متعددی در مورد تخلف انتخاباتی ارائه کرده اند که چند نمونه آنرا در زیر ذکر می‌کنیم.

تخلف به معنای خلاف کردن، خلاف وعده کردن، خلاف گفته یا به پیمان خود عمل نکردن است^۱. در قانون انتخابات ۱۳۹۵ تعریفی از تخلف به معنی اصطلاحی وجود ندارد، اما برخی دانشمندان، تخلف را چنین تعریف کرده اند: «فعل یا ترک فعل که به طور ارادی از کارمند خدمات ملکی صادر شده و باعث اخلال به تکلیفی از تکالیف قانونی او گردد»^۲. این تعریف بر تخلفات اداری، صدق می‌کند، تخلفات کارکنان انتخاباتی نیز شامل این تعریف شده می‌تواند زیرا آنها نیز کارکنان خدمات ملکی هستند، اما تخلفات انتخاباتی از اشخاص دیگری مانند کاندید، ناظر، مشاهد و سایر شاملین انتخابات نیز صادر می‌شود که این تعریف، بر آنها صدق نمی‌کند.

ظاهراً اولین بار میان تخطی و تخلف انتخاباتی در قانون انتخابات سال ۱۳۹۲ تمایز داده شده است؛ تخطی در فقره (۱) ماده ۶۷ این قانون، تعریف شده است، بدون اینکه مصادیق آن ذکر گریده باشد، و در ماده ۶۸ قانون

^۱ - فرهنگ فارسی عمید، ج ۱ ص ۵۵۱، تهران، ۱۳۸۱.

^۲ - دانش، سرور، حقوق اداری افغانستان، کابل، مؤسسه تحصیلات عالی ابن سینا، ص ۳۱۱، ۱۳۹۲.

مذکور، تخلف و تقلب، عنوان شده است، بدون اینکه تخلف و تقلب را تعریف کرده باشد. قانون انتخابات سال ۱۳۹۵ نیز با همین روش پیش رفته است.

به هر صورت، در روشنایی ماده ۹۸ قانون انتخابات، و با رعایت اصول و قواعد حقوقی، می توان تخلف انتخاباتی را چنین تعریف کرد: تخلف انتخاباتی عبارت از فعل یا ترک فعل است که مطابق احکام قانون انتخابات، تخلف شناخته شده، و برای آن مؤید تأدیبی تعیین گردیده باشد.

شرح تعریف:

- عبارت «ارتکاب عمل یا امتناع از عمل» می رساند که تخلفات انتخاباتی می تواند از نوع ارتكابی و از نوع امتناعی باشد، اگر اجزای مندرج فقره (۱) ماده ۹۸ قانون انتخابات را مطالعه کنیم، می یابیم که اجزای ۵، ۲۰، ۲۱، ۲۲، ۲۵، ۲۶، ۲۷، ۲۸، ۲۹ و ۳۲ این فقره، از تخلفات امتناعی هستند که با ترک عمل، واقع می شوند، و متباقی اجزای فقره مذکور، از تخلفات ارتكابی هستند و با انجام عمل واقع می شوند. تخلفات انتخاباتی، اعم از ارتكابی و امتناعی، همه با سوء نیت عام (علم و اراده) واقع می شوند، اما برخی از این تخلفات، توأم با سوء نیت خاص صورت می گیرد. این موضوعات، حین شرح مصادیق تخلفات انتخاباتی، بیشتر روشن خواهد شد.
- عبارت «مطابق احکام قانون انتخابات» می تواند دو مفهوم را افاده کند؛ یکی اینکه مصادیق تخلفات انتخاباتی ممکن است در خود قانون انتخابات تصریح شوند، دیگر اینکه قانون انتخابات می تواند مصادیق تخلفات انتخاباتی و مؤیدهای تأدیبی آنرا به سند دیگری چون مقرر یا طرز العمل موکول نماید. اما تا اکنون (اسد ۱۳۹۹) تخلفات انتخاباتی و مؤیدهای تأدیبی آنها و مرجع رسیدگی به آنها، در خود قانون انتخابات ۱۳۹۵ تنظیم شده است، که در صفحات بعدی، روی آنها بحث مفصل خواهیم داشت.
- عبارت «تخلف شناخته شده»، از عبارت «جرم شناخته شده» فرق دارد، زیرا تخلف، مستوجب تأدیب است که توسط مراجع اداری، بررسی و تطبیق می شود، اما جرم، مستوجب جزا است که توسط مراجع عدلی و قضائی، بررسی، اصدار حکم و تطبیق می شود.

گفتار دوم: خصوصیات مسؤولیت ناشی از تخلفات انتخاباتی:

مسؤولیت ناشی از تخلفات انتخاباتی، دارای یک سلسله خصوصیات است که در زیر با اختصار بیان می شود.

الف- عمدی بودن: تخلف (اعم از فعل یا ترک فعل) بطور عمدی صورت می گیرد، و اگر غیر عمدی باشد، تخطی انتخاباتی محسوب می شود (ماده ۹۶ قانون انتخابات ۱۳۹۵). همین که قانون انتخابات، مؤیدهای تأدیبی برای

تخطی انتخاباتی، تعیین نکرده است، شاید منظور قانونگذار این باشد که مرتکب تخطی انتخاباتی، نباید تأدیب شود، زیرا عمل او سهوی است نه قصدی.

ب- اختصاصی بودن: آنچه در قانون انتخابات به عنوان تخلفات انتخاباتی، بیان شده است منحصر به امور انتخابات می‌باشد.

ج- تأدیبی بودن: در قانون انتخابات برای مرتکبین تخلفات انتخاباتی، صرفاً تأدیب اداری در نظر گرفته شده است که شامل جریمه نقدی، انفصال از وظیفه و محرومیت از حقوق انتخاباتی می‌باشد. تخلفات انتخاباتی، مستوجب جزا، اعم از جزای اصلی، تبعی و تکمیلی نیست. این امر نشان می‌دهد که پیامدهای تخلفات انتخاباتی از پیامدهای جرایم انتخاباتی و یا هر جرم دیگری، پایین‌تر است.^۱

د- اجرایی بودن: رسیدگی به تخلفات انتخاباتی در کمیسیون سمع شکایات انتخاباتی صورت می‌گیرد، و دستگاه عدلی و قضایی در این مسأله دخالتی ندارد. پس مسؤولیت، اداری است نه قضائی.

ه- رعایت اصل سرعت: رسیدگی به تخلفات انتخاباتی مبتنی بر اصل سرعت است و فرصت شکایت و زمان رسیدگی و تطبیق ضمانت‌های اجرایی باید با سرعت انجام شود تا تکلیف متخلف به زودی روشن گردد، زیرا زمان روند انتخابات، محدود است.

و- تشریفات اندک: رسیدگی به تخلفات انتخاباتی با تشریفات ساده در کمیسیون شکایات مورد رسیدگی قرار می‌گیرد، بر عکس رسیدگی به جرایم که می‌کانونیزم طولانی و تشریفات زیاد دارد، چون مراحل کشف، تحقیق، تعقیب، محاکمه، اصدار حکم و تطبیق آن.

گفتار سوم: مصادیق تخلفات انتخاباتی و مؤیدهای تأدیبی آن:

تخلفات انتخاباتی در فقره (۱) ماده ۹۸ قانون انتخابات ۱۳۹۵ در ۳۵ مورد، محدود شده است، و در فقره (۲) این ماده، مؤیدهای تأدیبی آن نیز تعیین گردیده است. مؤیدهای تأدیبی تخلفات انتخاباتی طوری نیست که برای هر تخلف، یک مؤید تأدیبی مستقل تعیین گردیده باشد، بلکه در برخی موارد، برای یک تخلف، یک مؤید تأدیبی مستقل، اما در برخی موارد دیگر برای چندین تخلف، مؤید تأدیبی واحد، تعیین شده است. در ادامه، نخست مصادیق تخلفات انتخاباتی را (مطابق ترتیب مندرج فقره (۱) ماده ۹۸ قانون انتخابات) توضیح می‌دهیم، سپس راجع به مؤیدهای تأدیبی آنها بحث خواهیم کرد.

فقره (۱) ماده ۹۸ قانون انتخابات ۱۳۹۵، چنین تصریح می‌کند:

^۱: فقره (۲) ماده ۹۸ قانون انتخابات سال ۱۳۹۵.

اعمال ذیل، تخلف انتخاباتی شمرده می‌شود:

۱- ثبت نام بیش از یکبار در فهرست رأی دهنده‌گان:

ثبت نام بیش از یکبار در فهرست رأی دهنده‌گان، مصداق اول از مصادیق تخلفات انتخاباتی است که در جزء ۱ فقره (۱) ماده ۹۸ قانون انتخابات ۱۳۹۵، تصریح شده است. شرح این تخلف قرار ذیل است.

الف - مبنای التزام به یکبار رأی دادن: فقره (۲) ماده ششم قانون انتخابات تصریح می‌کند که «هیچ شخص نمی‌تواند بیش از یک بار نام خود را در فهرست رأی دهنده‌گان ثبت نماید».

ب - شخصیت مرتکب: این تخلف می‌تواند از جانب ثبت‌نام شونده، و از جانب ثبت‌نام کننده (مامور ثبت نام) ارتکاب یابد. ثبت‌نام شونده نمی‌تواند با داشتن یک تذکره تابعیت، خود را بیش از یکبار ثبت‌نام کند، - نه در محل واحد و نه در محلات متعدد - زیرا با یکبار ثبت نام کردن، بر تذکره ثبت نام کننده، استیکر چسپانده می‌شود.

ارتکاب این تخلف از جانب ثبت‌نام شونده، در یکی از حالات زیر، متصور است:

یک: ثبت‌نام بیش از یکبار، با استفاده از تذکره تزویری: در این حالت، متخلف دو عمل غیر قانونی را مرتکب شده است؛ الف - تخلف مندرج جزء ۱ فقره (۱) ماده ۹۸ قانون انتخابات. در این حالت، متخلف مطابق جزء ۱ فقره (۲) این ماده به پرداخت مبلغ ۱۲ هزار تا ۵۰ هزار افغانی تأدیب می‌شود. ب - جرم تزویر مندرج جزء ۹ فقره (۱) ماده ۴۳۷ کود جزا. در حالت، مرتکب به جزای معینه آن، محکوم می‌گردد.

دو: ثبت نام بیش از یکبار، با پرداخت رشوت: در این حالت، متخلف علاوه بر ارتکاب تخلف مندرج جزء ۱ فقره (۱) ماده ۹۸ قانون انتخابات، مرتکب جرم رشوت مندرج ماده ۳۷۲ کود جزا نیز گردیده است. مرتکب مطابق جزء ۱ فقره (۲) ماده ۹۸ قانون انتخابات، تأدیب و مطابق جزای معینه مندرج ماده ۳۷۲ کود جزا مجازات می‌شود.

سوال: رسیدگی به کدام یک از این دو عمل غیر قانونی، اولویت داده می‌شود: تخلف یا جرم؟

اگر این تخلف (ثبت نام بیش از یکبار) از جانب ثبت‌نام کننده (مامور ثبت‌نام) ارتکاب یابد، سه حالت متصور است:

یک: مامور ثبت نام سهل انگاری نموده و بدون اینکه از صحت تذکره تابعیت ثبت‌نام شونده متأكد شود، او را در فهرست رأی دهنده‌گان، ثبت‌نام نموده است. در این حالت، مامور ثبت‌نام، مرتکب تخطی مندرج فقره (۱) ماده ۹۶ قانون انتخابات شده است. بخاطری "تخطی" گفتیم که عمل او غیر قصدی است زیرا سهل انگاری یکی از

موارد خطا می‌باشد، و نظر به اینکه در قانون انتخابات، مؤیده تأدیبی برای مرتکبین تخطی‌های انتخاباتی، پیش‌بینی نشده است، مرتکب مذکور، تأدیب نمی‌شود، بخاطری که تأدیب باید مطابق قانون صورت گیرد، و قانون انتخابات ۱۳۹۵ هیچ مؤیده تأدیبی برای مرتکب تخطی تعیین نکرده است.^۱

دو: مامور ثبت نام، با وجود اینکه از تزویری بودن تذکره تابعیت ثبت نام شوند، آگاه بود، او را ثبت نام کرد. در این حالت، مامور ثبت نام، مرتکب دو عمل خلاف قانون شده است: الف - تخلف مندرج جزء ۱ فقره (۱) ماده ۹۸ قانون انتخابات. در این حالت، متخلف مطابق جزء ۱ فقره (۲) ماده ۹۸ به پرداخت مبلغ ۱۲ هزار تا ۵۰ هزار افغانی، تأدیب می‌شود. ب - نظر به فقره (۱) ماده ۵۷ قانون اجراءات جزائی، ثبت نام کننده، مرتکب جرم (جرم عدم اطلاع دهی از مشاهده جرم) مندرج ماده ۴۸۰ کود جزا. مرتکب در این حالت به جزای معینه آن محکوم می‌گردد.

سه: اگر مامور ثبت نام در مقابل دریافت رشوت، این تخلف (تخلف ثبت نام بیش از یکبار) را مرتکب شود، او علاوه بر تأدیب مندرج جزء ۱ فقره (۲) ماده ۹۸ قانون انتخابات (پرداخت ۱۲ هزار تا ۵۰ هزار افغانی)، به جزای جرم رشوت مندرج ماده ۳۷۱ کود جزا نیز محکوم می‌گردد.

ج - کلمه "بیش از یکبار": این کلمه شامل ثبت نام بار دوم، سوم، چهارم و بالاتر از آن می‌شود. برای مثال: اگر یک شخص خود را دو بار، و شخص دیگر، خود را چهار بار ثبت نام کند، کلمه "بیش از یکبار" بر هر دو شخص، صدق می‌کند، و یکنوع تأدیب می‌شوند.

د - ابطال اثر تخلف: با وجود اینکه در جزء ۱ فقره (۲) ماده ۹۸ قانون انتخابات، راجع به ابطال ثبت نام بیش از یکبار، صراحتی وجود ندارد، اما اثر تخلف باید مرفوع گردد و ثبت نامی که بیش از یکبار صورت گرفت است ابطال شود، زیرا عمل غیر قانونی اثر قانونی نمی‌آفریند. ولی سوال در اینجاست که آیا ثبت نام اولی نیز ابطال می‌شود؟ در یک پاسخ گفته شده است که ثبت نام دومی، ابطال نمی‌گردد زیرا یک تخلف موجب دو تأدیب نمی‌شود، مگر اینکه قانون تصریح کند.^۲ نظر شما چیست؟

^۱ - عدم تعیین مؤیده برای تخطی‌های انتخاباتی در قانون انتخابات ۱۳۹۵، قبلاً به تفصیل بیان شده است.

^۲ - قانون انتخابات، مرتکب تخلف جزء ۱۰ فقره (۱) ماده ۹۸ را مستوجب دو تأدیب بر یک تخلف دانسته است؛ یکی جریمه نقدی، و دیگری، محرومیت از حقوق انتخاباتی. (مراجعه کنید به جزء ۵ فقره (۱) ماده ۹۸ قانون انتخابات)

فعالیت شماره (۲)

پرسش مباحثی:

جزء ۱ فقره (۲) ماده ۹۸ تصریح می کند که: «مرتکب تخلف مندرج جزء ۱ فقره (۱) ماده ۹۸، حسب احوال، مکلف به پرداخت مبلغ (۱۲,۰۰۰) الی (۵۰,۰۰۰) افغانی می باشد.»

منظور قانونگذار از کلمه «حسب احوال» کدام احوال است؟ آیا منظور اش همان دو حالتی است که ارتکاب این تخلف از جانب ثبت نام شونده، متصور است، یا همان سه حالتی است که ارتکاب این تخلف از جانب ثبت نام کننده (مامور ثبت نام)، متصور است، و یا منظور اش هر پنج حالت است؟

اگر شما موظف ذیصلاح رسیدگی به تخلفات انتخاباتی باشید، مرتکب تخلف مندرج جزء ۱ فقره (۱) ماده ۹۸ قانون انتخابات را در کدام حالت به حد اقل جریمه نقدی (۱۲,۰۰۰) افغانی، و در کدام حالت به حد اکثر (۵۰,۰۰۰) افغانی، و در کدام حالت به حد اوسط (مبلغی میان ۱۲,۰۰۰ و ۵۰,۰۰۰) افغانی، تأدیب می کنید؟

هـ- مراجع رسیدگی به تخلفات و جرایم: کمیسیون شکایات انتخاباتی، مطابق قانون انتخابات و طرز العمل های مربوط، به تخلفات انتخاباتی رسیدگی می کنند و مؤیدهای تأدیبی آن نیز توسط همین کمیسیون تطبیق می شود. اما جرایم توسط نهادهای عدلی و قضائی، مطابق قانون اجراء جزائی و کود جزا رسیدگی می شود.

۲- استفاده از سمبول و سایر علائم مربوط به کاندیدان در مراکز رأی دهی:

استفاده از سمبول و سایر علائم مربوط به کاندیدان در مراکز رأی دهی، مصداق دوم از مصادیق تخلفات انتخاباتی است که در جزء ۲ فقره (۱) ماده ۹۸ قانون انتخابات ۱۳۹۵ تصریح شده است.

شرح این تخلف، قرار ذیل است.

الف- سمبول: منظور از سمبول کاندید، همان نشان انتخاباتی او است. شماره انتخاباتی، عکس و سایر مشخصاتی که یک کاندید توسط آن شناسایی می شود را می توان از علائم مربوط به یک کاندید شمرد.

ب - مرکز رأی دهی: نظر به تعریف مندرج جزء ۶ ماده چهارم قانون انتخابات، مراکز رأی دهی عبارت از ساحه‌ای است که کمیسیون جهت رأی دهی آنرا تعیین نموده و دارای چندین محل رأی [دهی] می‌باشد. و محل رأی دهی مکانی است که در داخل مرکز رأی دهی به منظور استعمال حق رأی مشخص می‌گردد.^۱

ج - شخصیت مرتکب: این تخلف، توسط خود کاندید، طرفداران، ناظرین و کارکنان مربوط به کاندید مذکور، ارتکاب یافته می‌تواند، به نحوی که یکی از اشخاص متذکره، سمبول انتخاباتی یا شماره انتخاباتی کاندید را حمل نموده و در مرکز رأی دهی، حضور یابد. شخص متخلف با این کار خود بشکل غیر مستقیم برای مردم می‌گوید که برای این شخص رأی بدهند. همچنان این تخلف می‌تواند از طریق نصب پوستر در مرکز رأی دهی که در آن عکس یا شماره کاندید درج باشد، و یا از طریق اعلان صوتی، و یا شعار دادن به نفع کاندید مذکور، صورت گیرد.

این تخلف از حیث زمان، از شروع وقت رأی دهی تا ختم آن را در بر می‌گیرد، اما از حیث مکان، فقط ساحه مربوط به مرکز رأی دهی را شامل می‌شود، نه ساحات دورتر از آنرا.

د - تأدیبات: نظر به جزء ۲ فقره (۲) ماده ۹۸ قانون انتخابات، مؤیده تأدیباتی این تخلف فقط پرداخت مبلغ (۵,۰۰۰) الی (۵۰,۰۰۰) افغانی است. در حالی که ابطال تمام آرای کاندیدی که ارتکاب این تخلف به نفع او انجام شده، لازمی است، اما قانون، این ابطال رأی را پیش‌بینی نکرده است.

۳- استفاده از سمبول و سایر علائم مربوط به کمیسیون و ادارات دولتی در مواد تبلیغاتی:

استفاده از سمبول و سایر علائم مربوط به کمیسیون و ادارات دولتی در مواد تبلیغاتی، مصداق سوم از مصادیق تخلفات انتخاباتی است که در جزء ۳ فقره (۱) ماده ۹۸ قانون انتخابات ۱۳۹۵ تصریح شده است. شرح این تخلف، قرار ذیل است.

الف - شخصیت مرتکب: این تخلف، از جانب کاندید، کارکنان او (اعم از رضا کاران و اجاره کاران)، طرفداران و سایر اشخاص، ارتکاب یافته می‌تواند.

ب - تأدیبات: جزء ۲ فقره (۲) ماده ۹۸ قانون انتخابات، چنین تصریح می‌کند: مرتکب تخلفات مندرج اجزای ۲ و ۳ فقره (۱) این ماده، حسب احوال مکلف به پرداخت مبلغ (۵,۰۰۰) الی (۵۰,۰۰۰) افغانی می‌باشد.

^۱ - جزء ۷ ماده چهارم قانون انتخابات ۱۳۹۵.

نکته: نظر به حالاتی که در ارتکاب این دو تخلف، متصور است، تفاوت میان حد اقل و حد اکثر تأدیب، بسیار زیاد است.

فعالیت شماره (۳)

پرسش مباحثی:

یک تن از کاندیدان، با وجود اینکه اطلاع پیدا کرد که کارکنان انتخاباتی او، سمبول یا علامه مربوط به کمیسیون یا یک اداره دولتی دیگر را در مواد تبلیغاتی او استفاده کرده اند اما کاندید مذکور برای رفع این تخلف اقدامی نکرد. آیا عدم اقدام او به رفع این تخلف، تخلف پنداشته می شود یا خیر؟ با استناد به قانون پاسخ بدهید.

۴- تحریک یا وادار نمودن اشخاص به ارتکاب تخلف:

تحریک یا وادار نمودن اشخاص به ارتکاب تخلف، مصداق چهارم از مصادیق تخلفات انتخاباتی مندرج جزء ۴ فقره (۱) ماده ۹۸ قانون انتخابات ۱۳۹۵ است. شرح این تخلف قرار ذیل است:

الف - تحریک و وادار ساختن: آیا کلمات "تحریک" و "وادار ساختن"، مترادف اند؟ نظر به اینکه استعمال کلمات مترادف در متن قانون، خلاف اصول قانونگذاری است باید بگوییم که این دو کلمه، مترادف نیستند بلکه متغایر اند؛ تحریک، عملی است که با استفاده از وسایل تشویقی، ترغیبی، احساساتی، و حتی فریب دهنده و امثال آنها توسط تحریک کننده انجام می شود تا تحریک شونده اقدام به ارتکاب تخلف نماید، اما وادار ساختن، عملی است که یک شخص با استفاده از وسایل فشار (خواه به میزان اکراه باشد یا کمتر از آن)، شخص دیگر را به ارتکاب تخلف، وادار می دارد.

ب - "اشخاص" به صیغه جمع: اشخاص به صیغه جمع، در متن جزء ۴ فقره (۱) ماده ۹۸ قانون انتخابات، به این معنی نیست که تحریک کننده یا وادار کننده، باید بیشتر از یک شخص را به ارتکاب تخلف تحریک کرده یا وادار نموده باشد، بلکه این تخلف با تحریک کردن یا وادار نمودن یک شخص هم متحقق می شود. اصولاً قانون گذار باید صیغه مفرد (شخص) را استفاده می کرد، نه صیغه جمع (اشخاص).

ج - اطلاق کلمه "تخلف": اگر به نحوه تحریر این تخلف (تحریک یا وادار نمودن اشخاص به ارتکاب تخلف)، دقت کنید، می بینید که کلمه "تخلف" بطور مطلق ذکر شده است، و نظر به قاعده "مطلق عمومیت دارد" گفته می توانیم که این تخلف شامل هر یک از تخلفات ۳۵ گانه مندرج فقره (۱) ماده ۹۸ قانون انتخابات می شود.

د- تأدیپ متخلف: برای ارتکاب تخلف مندرج جزء ۴ فقره (۱) ماده ۹۸ قانون انتخابات، دو نوع تأدیپ پیش‌بینی شده است؛ ۱- تأدیپ به پرداخت مبلغ (۴۰,۰۰۰) الی (۸۰,۰۰۰) افغانی. ۲- تأدیپ به ابطال تمام آرای کاندید مربوط در محلات و مراکز رأی دهی ذیربط. شرح این دو مورد قرار ذیل است:

۱- تأدیپ به پرداخت مبلغ (۴۰,۰۰۰) الی (۸۰,۰۰۰) افغانی شامل دو شخص می‌شود: یک: شخص تحریک کننده یا وادار کننده. دو: شخصی که به اثر تحریک یا وادار نمودن، تخلفی از تخلفات ۳۵ گانه مندرج فقره (۱) ماده ۹۸ قانون انتخابات را مرتکب شده است. این شخص در برخی حالات، مسئول است و در برخی حالات، مسئول نیست. شرح آن قرار ذیل است:

- اگر (شخص تحریک شونده یا وادار شونده) در اثر تحریک، یک یا چند تخلف از تخلفات ۳۵ گانه مندرج فقره (۱) ماده ۹۸ قانون انتخابات را مرتکب شود، نظر به نوع تخلف ارتكابی، مطابق قانون تأدیپ می‌شود.

- اگر شخص مذکور، در اثر وارد نمودن فشار از طرف شخص دیگری، به ارتکاب تخلف وادار گریده باشد، دو حالت متصور است: الف- اگر فشار علیه او به میزان اکراه باشد، در اینصورت، مکره پنداشته شده و مسئولیت ندارد، زیرا اکراه، یکی از اسباب رفع مسئولیت است. ب- اگر فشار علیه او به میزان کمتر از اکراه باشد، در آنصورت نظر به تخلفی که مرتکب شده است، مطابق قانون به پرداخت مبلغ (۴۰,۰۰۰) الی (۸۰,۰۰۰) افغانی تأدیپ می‌گردد.

۲- تأدیپ به ابطال تمام آرای کاندید مربوط در محلات و مراکز رأی دهی ذیربط: طوری که در بالا توضیح دادیم؛ مرتکب این تخلف، دو شخص بوده می‌تواند؛ (۱- تحریک کننده یا وادار کننده، و ۲- تحریک شونده یا وادار شونده). سوالی که در اینجا مطرح می‌شود این است: آیا متصور نیست که خود کاندید، یکی از این دو شخص، نباشد؟ پاسخ، بلی است. پس چرا تمام آرای او در محلات و مراکز رأی دهی ذیربط، در اثر تخلفی که خود کاندید در آن هیچ دخالتی ندارد، ابطال می‌شود؟ این ابطال در یک صورت موجه بوده می‌تواند که تحریک کننده یا وادار کننده، خود کاندید باشد، و تخلف انجام شده از نوعی باشد که آرای مبنی بر تخلف، به نفع کاندید مذکور تمام شده باشد. برای مثال: یکی از کاندیدان، کارکن انتخاباتی را تحریک کرد تا رأی دهنده‌گان را برای رأی دادن به او تشویق کند. در این صورت، ابطال تمام آرای کاندید مذکور در این حوزه موجه است. اما اگر تخلف از نوعی باشد که ارتکاب آن هیچ نفعی برای کاندید (تحریک کننده) نداشته است. برای مثال: یکی از کاندیدان، شخصی را تحریک کرد تا بیش از یکبار در فهرست رأی دهنده‌گان، ثبت نام کند. آیا موجه است که در اثر این تخلف، تمام آرای کاندید مذکور در این حوزه، ابطال شود؟ پاسخ، نخیر است، اما نظر شما چیست؟

تفکر انتقادی:

به نظر می‌رسد که ذکر این تخلف (تحریک یا وادار نمودن اشخاص به ارتکاب تخلف) در جزء ۴ فقره (۱) ماده ۹۸ قانون انتخابات، من حیث یکی از مصادیق تخلفات انتخاباتی، بشکل مستقل نیازی نبود، بخاطری که فقره (۳) ماده ۹۸ قانون انتخابات، من حیث یک قاعده عمومی، آنرا شامل می‌شود. فقره مذکور چنین تصریح می‌کند: «هرگاه تخلف مندرج فقره (۱) این ماده، به اثر تحریک، تهدید، ترغیب یا تشویق صورت گرفته باشد، معاونت در تخلف پنداشته شده، مرتکب مکلف به پرداخت عین جریمه نقدی پیشینی شده برای فاعل اصلی می‌باشد».

برخی به این نظر اند که تخلف مندرج جزء ۴ فقره (۱) ماده ۹۸ قانون انتخابات (تحریک یا وادار نمودن اشخاص به ارتکاب تخلف)، تحریک ناکام است، و حکم جدیدی که در آن وجود دارد؛ ابطال تمام آرای کاندید در محلات و مراکز رأی دهی ذیربط است. نظر شما چیست؟

۵- عدم ارائه به موقع گزارش و یا ارائه گزارش نادرست از امور مالی مبارزات انتخاباتی:

عدم ارائه به موقع گزارش و یا ارائه گزارش نادرست از امور مالی مبارزات انتخاباتی، تخلف مندرج جزء ۵ فقره (۱) ماده ۹۸ قانون انتخابات است. شرح این تخلف قرار ذیل است:

الف - دو تخلف در یک عبارت: اگر به متن جزء ۵ فقره (۱) ماده ۹۸ قانون انتخابات دقت کنیم می‌یابیم که جزء مذکور شامل دو تخلف جداگانه است؛ یکی آن عبارت است از عدم ارائه به موقع گزارش مالی مبارزات انتخاباتی، و دیگر آن عبارت است از ارائه نادرست گزارش امور مالی مبارزات انتخاباتی. البته قابل یادآوری است که ارائه گزارش نادرست وقتی تخلف پنداشته می‌شود که به صورت عمدی باشد.

ب - مبنای مکلفیت گزارش دهی: مکلفیت گزارش دهی از امور مالی مبارزات انتخاباتی بر مبنای فقره (۲) ماده ۷۷ قانون انتخابات ایجاد شده است. فقره مذکور چنین تصریح می‌کند: «کاندیدان همه کرسی های انتخاباتی^۱، مکلف اند از منابع تمویل، حدود و موارد مصارف خویش در مبارزات انتخاباتی به کمیسیون گزارش دقیق ارائه نمایند».

جزئیات مربوط به امور مالی مبارزات انتخاباتی، در لایحه تنظیم امور مالی مبارزات انتخاباتی و طرز العمل تنظیم امور مالی مبارزات انتخاباتی، تنظیم می‌گردد.

^۱ - کرسی های ریاست جمهوری، ولسی جرگه، شوراهای ولایتی، ولسوالی وقریه، شاروالی و مجالس شاروالی.

ج - شخصیت مرتکب: نظر به صراحت فقره (۲) ماده ۷۷ قانون انتخابات ۱۳۹۵، کاندیدان، مرتکب این تخلف می‌شوند، اما کاندیدان معمولاً برای اجرای امور انتخاباتی خویش، اشخاصی را (با مزد یا رضا کار) استخدام می‌کنند، و برخی از این کارکنان، مسؤولیت پیش‌برد امور مالی مبارزات انتخاباتی کاندید، از جمله گزارش‌دهی به کمیسیون مستقل انتخابات را دارند. سوال قابل طرح را در فعالیت شماره (۴) در زیر بخوانید...

فعالیت شماره (۴)

پرسش مباحثی:

اگر کارکن یا کارکنان مربوط یک کاندید، گزارش امور مالی مبارزات انتخاباتی کاندید را به موقع به کمیسیون گزارش ندهند، یا گزارش نادرست ارائه کنند، آیا مسئول پنداشته می‌شوند؟ و آیا خود کاندیدا نیز مشمول این مسئولیت است یا خیر؟

ج - تأدیب: مطابق جزء ۴ فقره (۲) ماده ۹۸ قانون انتخابات، مرتکب تخلف مندرج جزء ۵ فقره (۱) ماده ۹۸، مکلف به پرداخت مبلغ (۱۰,۰۰۰) الی (۳۰,۰۰۰) افغانی می‌باشد.

۶- از بین بردن مواد تبلیغاتی کاندیدان دیگر:

از بین بردن مواد تبلیغاتی کاندیدان دیگر، مصداق ششم از مصادیق تخلفات انتخاباتی است که در جزء ۶ فقره (۱) ماده ۹۸ تصریح شده است. این این تخلف قرار ذیل است:

الف - «مواد تبلیغاتی»: شامل هر نوع وسایل و ابراز قانونی است که کاندیدان با استفاده از آنها اهداف و برنامه های انتخاباتی خود را تبلیغ می‌کنند، مانند عکس، تابلو، کست، CD، بروشور و امثال آنها. زیرا کلمه "مواد" مطلق است، و قاعده "مطلق، عمومیت دارد" بر آن صدق می‌کند.

ب - «از بین بردن...»: این کلمه شامل هرگونه رفتاری می‌شود که مواد تبلیغاتی را از حالت اصلی اش تغییر داده و غیر قابل استفاده می‌سازد، مانند پاره کردن، خراشیدن، رنگ پاشیدن، شکستن و امثال آنها. از بین بردن مواد تبلیغاتی کاندیدان با دو شرط، تخلف پنداشته می‌شود: ۱- این تخلف در زمان قانونی مبارزات انتخاباتی ارتکاب یافته باشد. ۲- مواد تبلیغاتی ای که از بین برده شده است باید در مکان مجاز و قانونی نصب، توزیع یا موجود بوده باشد.

ج - شخصیت مرتکب: این تخلف علاوه بر اینکه از جانب کاندیدا، طرفداران و کارکنان او، از جانب هر شخصی نیز ارتکاب یافته می‌تواند، و شرط نیست که مرتکب، این تخلف را به منظور وارد کردن نفع یا ضرری بر کاندید مشخصی انجام داده باشد.

د - تأدیبات: مؤیده تأدیبی این تخلف، مطابق جزء ۴ فقره (۲) ماده ۹۸ قانون انتخابات، جریمه نقدی مبلغ (۱۰,۰۰۰) الی (۳۰,۰۰۰) افغانی می‌باشد.

۷- ممانعت از دسترسی به معلومات و ایجاد محدودیت غیر قانونی برای ژورنالیستان از تهیه گزارش رویدادهای انتخاباتی:

۸- ممانعت ناظرین و مشاهدین ملی و بین المللی از نظارت بر انتخابات:

۹- ممانعت در ثبت نام یا تهیه فهرست رأی دهنده گان:

شرح سه تخلف فوق الذکر که در اجزای ۷، ۸ و ۹ فقره (۱) ماده ۹۸ قانون انتخابات تصریح شده اند، قرار ذیل است:

الف - غیر قانونی بودن محدودیت: "اگر در جزء ۷ فقره (۱) ماده ۹۸ قانون انتخابات دقت کنید می‌یابید که کلمه "محدودیت" با کلمه "غیرقانونی" قید شده است، قید مذکور به این معنی است که اگر شخصی برای ژورنالیستان محدودیت قانونی ایجاد کند، مرتکب تخلف جزء ۷ فقره (۱) ماده ۹۸ قانون انتخابات نشده است.

در اینجا یک سوال قابل طرح است:

آیا برای ژورنالیستان لازم است که جهت تهیه گزارش از رویدادهای انتخابات، اعتبارنامه‌ای از طرف کمیسیون، دریافت کنند؟ این سوال را بخاطری مطرح کردیم، زیرا نظر به صراحت اجزای ۱۲ و ۱۳ ماده چهارم قانون انتخابات ۱۳۹۵، ناظرین و مشاهدین ملی و بین المللی مکلف به دریافت اعتبارنامه هستند، در غیر آن اجازه نظارت یا مشاهده برای آنها داده نخواهد شد.

ب - شخصیت مرتکب: مرتکب تخلفات موارد ۷، ۸ و ۹، کی بوده می‌تواند؟ کارکنان دولتی اعم از انتخاباتی و غیر انتخاباتی، کاندیدان، طرفداران و کارکنان انتخاباتی آنها و یا هر شخص؟ پاسخ این است که اطلاق عبارت در موارد متذکره، چنین افاده می‌کند که مرتکب این تخلفات، هر شخص بوده می‌تواند، و شرط نیست که این شخص، مواصفات خاصی داشته باشد.

ب - مؤیده تأدیبی: تخلفات موارد ۷، ۸ و ۹ فوق الذکر، مطابق جزء ۴ فقره (۲) ماده ۹۸ قانون انتخابات، جریمه نقدی مبلغ (۱۰,۰۰۰) الی (۳۰,۰۰۰) افغانی می‌باشد، خواه مرتکب، کارکن دولت، کاندید، ناظر یا شخص عادی باشد.

۱۰- راه اندازی مبارزات انتخاباتی قبل یا بعد از موعد معین:

راه اندازی مبارزات انتخاباتی قبل یا بعد از موعد معین، تخلف مندرج جزء ۱۰ فقره (۱) ماده ۹۸ قانون انتخابات است که شرح آن قرار ذیل می‌باشد:

الف - مفهوم مبارزات انتخاباتی: مطابق جزء ۱۵ ماده چهارم قانون انتخابات، مبارزات انتخاباتی عبارت از فعالیت‌های تبلیغاتی است که توسط حزب یا ائتلاف احزاب سیاسی و یا کاندیدان مستقل به منظور جلب حمایت و کسب آرای رأی دهنده‌گان صورت می‌گیرد.

ب - رفتار تخلفی: هر نوع عملی که مفهوم مبارزات انتخاباتی را طبق تعریف مندرج جزء ۱۵ ماده چهارم قانون انتخابات داشته باشد و قبل یا بعد از موعد معین آن صورت گیرد، تخلف انتخاباتی پنداشته می‌شود.

ج - وسیله تخلف: استفاده از وسیله خاصی برای تحقق تخلف مندرج جزء ۱ فقره (۱) ماده ۹۸، شرط نیست بلکه این تخلف با استفاده از هر وسیله‌ای ارتکاب یافته می‌تواند، مانند وسایل صوتی، تصویری، چاپی و امثال آنها، اعم از حقیقی و مجازی.

د - مرتکب تخلف: این تخلف (راه اندازی مبارزات انتخاباتی قبل یا بعد از موعد معین)، نه تنها از جانب کاندیدان، بلکه از جانب طرفداران و کارکنان او و سایر اشخاصی که این عمل را به نفع یک کاندید مشخص انجام می‌دهند، ارتکاب یافته می‌تواند، و مرتکب آن مطابق قانون، تأدیب می‌شود.

ه - تأدیب: جزء ۵ فقره (۲) ماده ۹۸ قانون انتخابات، در رابطه به تأدیب شخصی که مبارزات انتخاباتی را قبل یا بعد از موعد معین آن، راه اندازی می‌کند، چنین صراحت دارد: «مرتکب تخلف مندرج جزء ۱۰ فقره (۱) این ماده، علاوه بر محروم شدن از حقوق مندرج این قانون، حسب احوال مکلف به پرداخت مبلغ (۵۰,۰۰۰) الی (۱۰۰,۰۰۰) افغانی می‌باشند».

منظور از کلمه "حسب احوال"، حسب وسعت مبارزات انتخاباتی است؛ مبارزات انتخاباتی می‌تواند، وسیع، کوچک یا متوسط باشد، بنابراین، تأدیب آن با اعمال حد اکثر جریمه نقدی، حد اقل یا حد اوسط صورت می‌گیرد.

در مورد "محروم شدن از حقوق مندرج این قانون" پرسش‌هایی ذیل قابل طرح است:

پرسش ۱: منظور از حقوق مندرج این قانون (قانون انتخابات)، کدام حقوق است و در کدام مواد قانون مذکور تصریح شده است؟ پاسخ احتمالی این است که منظور آن، حقوق مندرج ماده پنجم قانون انتخابات است. اگر با این پاسخ موافق باشید، در آنصورت، رأی دهنده‌ی متخلف از حق انتخاب کردن محروم می‌شود، و کاندیدای متخلف از حق انتخاب شدن محروم می‌شود.

پرسش ۲: آیا کاندیدای متخلف علاوه بر محروم شدن از حق انتخاب شدن، از حق انتخاب کردن (رأی دادن) نیز محروم می‌شود؟ پاسخ احتمالی، بلی است. نظر شما چیست؟

پرسش ۳: اگر متخلف، یک شاهد خارجی باشد، از کدام حق محروم می‌شود. پاسخ احتمالی این است: چون تبعه خارجی از حقوق مندرج ماده پنجم قانون انتخابات برخوردار نیست، پس او ابتداءً محروم است، اما ناگفته نباید گذاشت که جریمه نقدی (۵۰,۰۰۰) الی (۱۰۰,۰۰۰) افغانی بر او تطبیق می‌شود.

۱۱- مصارف بیش از حد معینه طرزالعمل مندرج ماده ۷۷ قانون انتخابات برای مبارزات انتخاباتی:

مصارف بیش از حد معینه طرزالعمل مندرج ماده ۷۷ قانون انتخابات برای مبارزات انتخاباتی، مصداق یازدهم از مصادیق تخلفات انتخاباتی است که در جزء ۱۱ فقره (۱) ماده ۹۸ قانون انتخابات تصریح شده است و شرح آن قرار ذیل است:

الف- مبنای قانونی مصارف مبارزات انتخاباتی: فقره (۱) ماده ۷۷ قانون انتخابات: «حدود مصارف کاندیدان کرسی های ریاست جمهوری، ولسی جرگه، شوراهای ولایتی، ولسوالی و قریه، شاروالی و مجالس شاروالی به تناسب اشخاص واجد شرایط رأی دهی، مساحت و موقعیت جغرافیایی حوزه انتخاباتی مربوط، مطابق طرزالعملی که از طرف کمیسیون وضع می‌گردد، مشخص می‌شود».

فقره (۱) ماده ۷۷ قانون انتخابات، تشخیص حدود مصارف مبارزات انتخاباتی را تفویض به طرزالعمل کرده و کمیسیون را مکلف به وضع این طرزالعمل نموده است. جستجوی ما برای پیدا کردن همچون طرزالعملی، بی نتیجه پایان یافت، اما در این جریان، لایحه‌ای را در وبسایت کمیسیون مستقل انتخابات دریافت کردیم که امور مالی مبارزات انتخاباتی کاندیدان ریاست جمهوری سال ۱۳۹۸ را تنظیم کرده است. نمونه آن در زیر کاپی شده است.

د افغانستان اسلامي جمهوري دولت
د ټاکنو خپلواک کميسيون

دولت جمهوري اسلامي افغانستان
کمیسیون مستقل انتخابات

Islamic Republic of Afghanistan
Independent Election Commission

لايحه تنظيم امور ملي مبارزات انتخاباتي کاندیدان
رياست جمهوري سال ۱۳۹۸

حدود مصارف مبارزات انتخاباتي کاندیدان

ماده پنجم:

(۱) حدود مصارف مالي مبارزات انتخاباتي کاندیدان به اساس حکم فقره (۱) ماده ۷۷ قانون انتخابات، با در نظر داشت تعداد افراد واجد شرایط رای دهی، مساحت و موقعیت (وضعیت) جغرافیایی حوزه انتخاباتی مربوطه، قرار ذیل تعیین می گردد:

۱. تعداد رای دهندگان حوزه انتخاباتی به اساس فهرست نهایی رای دهندگان مشخص می گردد؛
  ۲. تعداد رای دهندگان حوزه انتخاباتی با عدد (۲۰) ضرب میشود؛
  ۳. مساحت افغانستان که به اساس معلومات مرکز معلومات جغرافیایی کمیسیون، ۶۵۲۲۳۷ کیلومتر مربع میباشد، با عدد (۱۰) ضرب میشود؛
  ۴. حاصل ضرب بند ۲ این فقره با حاصل ضرب بند ۳ این فقره جمع میشود؛
  ۵. ۳۰، ۵۰ و ۷۰ درصد حاصل جمع بند ۴ این فقره مشخص میشود.
  ۶. با در نظر داشت معلومات، مرکز معلومات جغرافیایی کمیسیون، هرگاه حوزه انتخاباتی غیر صعب العبور باشد، ۳۰ درصد، هرگاه صعب العبور باشد، ۷۰ درصد و هرگاه مختلط (صعب العبور و غیر صعب العبور) باشد، ۵۰ درصد حاصل جمع بند ۴ این فقره با صد فیصد این عدد (حاصل جمع بند ۴ این فقره) جمع شده و سقف مصارف مبارزات انتخاباتی حوزه انتخاباتی را تشکیل میدهد.
  ۷. حوزه انتخاباتی ریاست جمهوری مختلط می باشد. بنابراین، حاصل جمع بند ۴ این فقره با ۵۰ درصد اصل عدد (حاصل جمع بند ۴ این فقره) سقف مصرف مبارزات انتخاباتی کاندیدان ریاست جمهوری را تشکیل میدهد.
  ۸. هرگاه تعداد افراد واجد شرایط رای دهی حوزه انتخاباتی ریاست جمهوری الی (۱۵) روز قبل از آغاز دوره مبارزات انتخاباتی کاندیدان ریاست جمهوری مشخص نگردد، فهرست نهایی رای دهندگان انتخابات ولسی جرگه ۱۳۹۷ معتبر بوده و به اساس آن اجراء می شود.
  ۹. ریاست تکنالوژی معلوماتی مکلف است تا در زمان تعیین شده، معلومات نهایی در مورد تعداد رای دهندگان تمام کشور را ترتیب و جهت اجراء بعدی با ریاست حقوق شریک نماید. در صورت نهایی نشدن معلومات، ریاست تکنالوژی معلوماتی معلومات نهایی تعداد رای دهندگان هر حوزه انتخاباتی ولسی جرگه (ولایت) سال ۱۳۹۷ را با ریاست حقوق شریک می نماید.
  ۱۰. فورمول تعیین سقف مصارف مبارزات انتخاباتی کاندیدان و حدود مصارف مبارزات انتخاباتی کاندیدان ریاست جمهوری در ضمیمه شماره (۱) این لایحه تطبیق و تعیین می گردد.
- (۲) هیچ کاندیدی نمی تواند در جریان مبارزات انتخاباتی مبلغی بیش تر از سقف تعیین شده، را به مصرف برساند. در صورت مصرف بیشتر، کمیسیون شکایات انتخاباتی مطابق قانون انتخابات و طرز العمل های مربوطه در زمینه تصمیم مقتضی اتخاذ خواهد نمود.

پرسش: فرق میان لایحه و طرزالعمل چیست، و چرا کمیسیون مستقل انتخابات، مطابق هدایت فقره (۱) ماده ۷۷ قانون انتخابات، حدود مصارف مبارزات انتخاباتی را در طرزالعمل تنظیم نکرده است، بلکه آنرا در لایحه تنظیم کرده است؟

ب - تأدیب: مطابق جزء ۶ فقره (۲) ماده ۹۸ قانون انتخابات، مرتکب این تخلف (مصارف بیش از حد معینه برای مبارزات انتخاباتی)، مکلف به پرداخت معادل ده فیصد مصارف بیش از حد معینه، می‌باشد.

نکته: این مؤیده تأدیبی، ضمانت اجرایی کارا برای جلوگیری از این تخلف ندارد، و اصل برابری مصارف در مبارزات انتخاباتی را تحقق نمی‌بخشد؛ زیرا پرداخت معادل ده فیصد مصارف بیش از حد معینه، برای یک کاندیدای ثروتمند - که اکثراً ثروتمند می‌باشند - یک امر عادی است.

۱۲- حمل سلاح در مراکز رأی دهی:

حمل سلاح در مراکز رأی دهی، تخلف مندرج جزء ۱۲ فقره (۱) ماده ۹۸ قانون انتخابات است که شرح آن قرار ذیل می‌باشد:

الف - مفهوم سلاح: سلاح شامل سلاح ناریه و جارحه است، و کلمه "حمل" مفهوم حمل آشکار و حمل پنهانی را دارد.

ب - محل حمل سلاح: حمل سلاح در داخل مراکز رأی دهی، تخلف است. محلات خارج از مراکز رأی دهی، شامل این حکم نیست.

ج - اطلاق کلمه "حمل سلاح": اطلاق کلمه "حمل سلاح" چنین افاده می‌کند که حمل سلاح در مراکز رأی دهی، حتی توسط نیروهای امنیتی که بمنظور تأمین امنیت مراکز موظف اند تخلف پنداشته می‌شود، در حالی که اینطور نیست. پس بهتر بود قانونگذار، موارد استثنایی را تصریح می‌کرد.

پرسش: آیا حمل سلاح توسط محافظین آن‌عده اشخاص و مقاماتی که جهت رأی دادن به محل رأی دهی می‌آیند، و اسلحه محافظین شان قانونی است، نیز تخلف پنداشته می‌شود؟

د - تأدیب: مؤیده تأدیبی این تخلف (حمل سلاح در مراکز رأی دهی)، مطابق جزء ۷ فقره (۲) ماده ۹۸ قانون انتخابات، جریمه نقدی مبلغ (۱۰,۰۰۰) افغانی است.

۱۳- انجام هر نوع تبلیغات به نفع و یا ضرر کاندید توسط کارکن دولت:

انجام هر نوع تبلیغات به نفع و یا ضرر کاندید توسط کارکن دولت، تخلف مندرج جزء ۱۳ ماده ۹۸ قانون انتخابات است که شرح آن قرار ذیل می‌باشد.

الف - مفهوم تبلیغ و وسیله تبلیغاتی: تبلیغ ریشه در ابلاغ به معنای رساندن پیام دارد، این پیام رسانی می‌تواند با استفاده از هر وسیله‌ای در سطح وسیع، متوسط یا در سطح کوچک صورت گیرد، حتی اگر در حضور چند نفر محدودی نیز باشد. زیرا قانون با اطلاق عبارت "هرنوع تبلیغات" به این عمل عمومیت بخشیده است.

ب - قید "کارکن دولت" چنین افاده می‌کند که انجام هر نوع تبلیغات به نفع و یا ضرر کاندید توسط اشخاصی که کارکن دولت نیستند، تخلف شمرده نمی‌شود. در تبلیغ به نفع کاندید شاید اشکالی نباشد اما اشکال در تبلیغ به ضرر کاندید، قابل ملاحظه است.

ج - تأدیبات: مطابق جزء ۷ فقره (۲) ماده ۹۸ قانون انتخابات، مرتکب این تخلف، مکلف به پرداخت مبلغ (۱۰,۰۰۰) افغانی می‌باشد.

۱۴- استخدام کارکنان انتخاباتی مغایر طرزالعمل و لوایح مربوط:

استخدام کارکنان انتخاباتی مغایر طرزالعمل و لوایح مربوط، مصداق چهاردهم از مصادیق مندرج فقره (۱) ماده ۹۸ قانون انتخابات است که شرح آن قرار ذیل می‌باشد:

الف - دایره استخدام: استخدامی که مغایر طرزالعمل و لوایح مربوط صورت می‌گیرد شامل تمام کارکنان انتخاباتی اعم از دائمی و مؤقت می‌شود، زیرا نظر به صراحت فقره‌های (۱ و ۲) ماده ۲۳ تعدیل قانون انتخابات^۱، کارکنان دائمی دارالإنشاء و دفاتر ولایتی کمیسیون و کارکنان مؤقت انتخابات در مراکز و محلات انتخاباتی، مطابق طرزالعملی که از طرف کمیسیون وضع می‌گردد، استخدام می‌شوند.

ب - طرزالعمل و لوایح استخدام: در رابطه به استخدام کارکنان انتخاباتی، لوایح و طرزالعمل‌های ذیل از طرف کمیسیون وضع گردیده است:^۲

۱. لایحه استخدام کارکنان مؤقت انتخاباتی برای انتخابات‌های ۱۳۹۸.

^۱ - تعدیل منتشره جریده رسمی شماره ۱۳۲۹، مؤرخ ۱۳۹۷/۱۲/۱.

^۲ - البته این لوایح و طرزالعمل‌ها در وب‌سایت کمیسیون مستقل انتخابات به دسترس است.

۲. طرزالعمل استخدام کارمندان مؤقت انتخاباتی سال ۱۳۹۸.

۳. طرزالعمل خاص برای استخدام کارکنان دائمی کمیسیون مستقل انتخابات.

ج - تأدیبات: مرتکب این تخلف (استخدام کارکنان انتخاباتی مغایر لوایح و طرزالعمل‌های مربوط)، مطابق جزء ۸ فقره (۲) ماده ۹۸ قانون انتخابات، حسب احوال مکلف به پرداخت مبلغ (۱۰,۰۰۰) الی (۲۰,۰۰۰) افغانی می‌باشد.

نکته: این تخلف، زمانی مستوجب تأدیبات است که عمل ارتكابی، جرم نباشد، در غیر آن، مرتکب مطابق کود جزا، مجازات خواهد شد.

۱۵- بسته کردن محل رأی دهی قبل از وقت معینه آن بدون عذر موجه:

۱۶- ممانعت رسانه‌ها و ناظرین از عکاسی و فلم برداری از جریان رأی دهی:

دو مورد بالا، تخلف‌های مندرج اجزای ۱۵ و ۱۶ فقره (۱) ماده ۹۸ قانون انتخابات هستند که آنها را پی‌هم قرار دادیم و یکجا توضیح می‌دهیم، بخاطری که احکام هردو، مشترک هستند.

الف - شخصیت مرتکب: ارتکاب تخلف‌های (مندرج اجزای ۱۵ و ۱۶ فقره (۱) ماده ۹۸ قانون انتخابات)، از طرف کارکنان انتخاباتی، متصور است، به دلیل اینکه در جزء ۹ فقره (۲) ماده ۹۸ این قانون، مرتکب علاوه بر جرمه نقدی، از وظیفه نیز منفصل می‌شود. موضوع انفصال در قسمت اشخاص عادی مطرح نیست. این توضیح، یک پرسش با خود دارد و آنرا در زیر بخوانید.

پرسش: اگر اشخاصی دیگری غیر از کارکنان انتخابات، محل رأی دهی را قبل از وقت معینه بسته کنند، یا رسانه‌ها و ناظرین را از عکاسی و فلم برداری از جریان رأی دهی منع کنند، عمل ایشان چی حکم دارد؟

ب - انگیزه مرتکب: قانون وجود هیچ انگیزه‌ای نزد مرتکب را شرط تحقق این دو تخلف، قرار نداده است، پس مرتکبی که بدون هیچ انگیزه‌ای محل رأی دهی را قبل از وقت معینه، بسته می‌کند یا رسانه و یا ناظرین را از عکاسی و فلم برداری از جریان رأی دهی منع می‌کند، مسئولیت او برابر است با مرتکبی که این کار را به نفع یا ضرر کاندیدی انجام می‌دهد، و هردو یکسان تأدیبات می‌شوند. اما اگر ارتکاب این تخلفات توأم با ارتکاب جرم (مثلاً در مقابل دریافت رشوت) انجام شود، در آن صورت، مرتکب علاوه بر تأدیبات، مجازات نیز خواهد شد.

ج - تادیب: مرتکبین تخلفات مندرج (اجزای ۱۵ و ۱۶ فقره (۱) ماده ۹۸ه قانون انتخابات)، حسب احوال مکلف به پرداخت مبلغ (۱۰,۰۰۰) الی (۵۰,۰۰۰) افغانی می‌باشند، و علاوه بر این جریمه نقدی، از وظیفه نیز منفصل می‌شوند.

فعالیت شماره (۵)

فرضیه:

دو ساعت به وقت معینه بسته شدن مرکز رأی دهی باقی مانده بود، طرفداران یکی از کاندیدان مشاهده کردند که مردم زیادی از طرفداران کاندید رقیب شان، برای رأی دهی صف کشیده اند، آنها چند فیر هوایی کردند، اشخاصی که صف کشیده بودند همه محل را ترک کردند، و مسئولین انتخاباتی نیز محل را بستند و فرار نمودند، زیرا آنها فکر کردند که بالای محل رأی دهی، حمله صورت گرفته است.

پرسش: مسئولیت کارکنان انتخاباتی که محل را بستند، و مسئولیت اشخاصی که فیرهای هوایی کردند را مشخص کنید؟

فعالیت شماره (۶)

پرسش مباحثی:

فرق میان تخلف "ممانعت رسانه ها و ناظرین از عکاسی و فلم برداری از جریان رأی دهی" مطابق جزء ۱۶ فقره (۱) ماده ۹۸ قانون انتخابات، تخلف است، اما این عمل مطابق ماده ۴۳۴ کود جزا است؟ شما بین این دو حکم چگونه توفیق می‌آورید؟

۱۷- تشویق رأی دهنده گان برای رأی دهی به کاندید مشخص از جانب کارکنان انتخاباتی:

تشویق رأی دهنده گان برای رأی دهی به کاندید مشخص از جانب کارکنان انتخاباتی، تخلف مندرج جزء ۱۷ فقره (۱) ماده ۹۸ قانون انتخابات است که شرح آن قرار ذیل می‌باشد.

الف - شخصیت مرتکب: اطلاق کلمه "کارکنان" می‌رساند که همه کارکنان انتخاباتی، اعم از کارکنان دائمی و کارکنان مؤقت، مشمول این حکم هستند.

فعالیت شماره (۷)

پرسش مباحثی:

آیا موصوف کردن کارکنان به "انتخاباتی" چنین افاده می‌کند که سایر کارکنان دولتی (غیر انتخاباتی) از این حکم خارج اند، و اگر رأی دهنده‌گان را برای رأی‌دهی به کاندید مشخص تشویق کنند مرتکب تخلف انتخاباتی نشده اند؟

پاسخ‌های احتمالی:

جزء ۱۳ فقره (۱) ماده ۹۸ قانون انتخابات تصریح می‌کند که «انجام هر نوع تبلیغات به نفع یا ضرر کاندید توسط کارکن دولت، تخلف انتخاباتی محسوب می‌شود» این تبلیغات هم شامل مرحله رأی‌دهی و هم شامل مراحل قبل از رأی‌دهی است. به نظر ما، تشویق نیز یکی از نمونه‌های تبلیغات است. بنابراین، تشویق رأی‌دهنده‌گان برای رأی‌دهی به کاندید مشخص از جانب هر کارکن دولت اعم از انتخاباتی و غیر انتخاباتی، تخلف پنداشته می‌شود. و تضاد موجود میان اجزای ۱۳ و ۱۷ فقره (۱) قانون انتخابات، باید مرفوع گردد.

ب - تأدیپ: مرتکب تخلف مندرج جزء ۱۷ فقره (۱) ماده ۹۸، مطابق جزء ۱۰ فقره (۲) این ماده، حسب احوال مکلف به پرداخت مبلغ (۵,۰۰۰) الی (۱۰,۰۰۰) افغانی می‌باشد. به نظر قانون‌گذار، این تخلف موجب انفصال از وظیفه نمی‌شود. همچنان تبلیغات به نفع یا ضرر یک کاندید توسط کارکن دولت (تخلف مندرج جزء ۱۳ فقره (۱) ماده ۹۸) نیز موجب انفصال از وظیفه نمی‌شود.

۱۸- فلم‌برداری و عکاسی از شخص حین رأی‌دهی به گونه‌ای که سری بودن رأی را خدشه دار نماید. فلم‌برداری و عکاسی از شخص حین رأی‌دهی به گونه‌ای که سری بودن رأی را خدشه دار نماید، تخلف مندرج جزء ۱۸ فقره (۱) ماده ۹۸ قانون انتخابات است که شرح آن قرار ذیل می‌باشد:

الف - شخصیت مرتکب: ارتکاب این تخلف توسط هر شخصی متصور است، و محدود به کارکنان انتخابی نیست.
ب - تأدیپ: مرتکب تخلف مندرج جزء ۱۸ فقره (۱) ماده ۹۸، مطابق جزء ۱۰ فقره (۲) این ماده، حسب احوال مکلف به پرداخت مبلغ (۵,۰۰۰) الی (۱۰,۰۰۰) افغانی می‌باشد.

فعالیت شماره (۸)

پرسش مباحثی:

اگر رأی دهنده از جریان رأی دهی خود عکس یا فلم بگیرد، سپس آنرا با دیگران شریک سازد، چی حکم دارد؟

۱۹- تغییر مرکز رأی دهی بدون در نظر داشت طرز العمل ها و لوايح مربوط.

ارتکاب این تخلف جز توسط کارکن انتخاباتی، متصور نیست.

۲۰- رنگ نکردن انگشت حین رأی دهی از طرف رأی دهنده یا کارکن انتخاباتی.

رنگ نکردن انگشت حین رأی دهی از طرف رأی دهنده یا کارکن انتخاباتی در صورتی تخلف پنداشته می شود که قصداً صورت گرفته باشد. داشتن انگیزه برای رنگ نکردن انگشت نزد متخلف شرط تحقق این تخلف نیست بلکه به محض اینکه رأی دهنده انگشت خود را قصداً رنگ نکرد، یا کارکن انتخاباتی انگشت رأی دهنده را قصداً رنگ نکرد، مرتکب این تخلف پنداشته می شوند.

۲۱- عدم جلوگیری از رأی دهی اشخاص زیر سن.

مطابق جزء ۲ ماده ۳۷ قانون انتخابات، رأی دهنده باید سن هجده سالگی را در روز انتخابات تکمیل کرده باشد. بنابراین، اشخاص زیر سن حق رأی دهی را ندارند و نباید رأی بدهند، اما در صورتی که آنها بمنظور رأی دادن به محل رأی دهی بیایند، کارکنان انتخاباتی باید از رأی دادن آنها جلوگیری کنند، در غیر آن مرتکب تخلف انتخاباتی شده اند، البته مشروط بر اینکه عدم جلوگیری آنها قصدی باشد، خواه قصد عام یا قصد خاص.

در این رابطه، دو سوال قابل طرح است:

فعالیت شماره (۹)

پرسش های مباحثی:

۱- تأدیب کارکن انتخاباتی ای که از رأی دهی اشخاص زیر سن جلوگیری نکرده است، آیا موجب می شود تا کارکنی که این شخص زیر سن را ثبت نام کرده نیز تأدیب شود؟

۲- آیا شخص زیر سن که خود را ثبت نام کرده و رأی داده است، نیز مشمول این تخلف می باشد یا خیر؟

۲۲- امتناع از دادن فورم شکایات به ناظرین کاندیدان.

ارتکاب این تخلف، جز توسط کارکن انتخاباتی، متصور نیست. با وجود اینکه قانون تصریح نکرده است اما این امتناع در صورتی تخلف پنداشته می‌شود که خلاف لوایح و طرزالعمل‌های مربوط باشد.

۲۳- رأی دهی بیش از آنچه که در قانون پیش‌بینی شده باشد در یک انتخابات.

این تخلف در صورتی ارتکاب یافته می‌تواند که رأی دهنده با اسناد تزویری در چند محل ثبت نام کرده باشد و در روز رأی دهی با پاک کردن رنگ انگشت خود، در محلات متعدد چندین بار رأی بدهد.

مؤیده تأدیبی تخلفات مندرج اجزای ۱۹ تا ۲۳ فقره (۱) ماده ۹۸ قانون انتخابات: تأدیب همه موارد متذکره، در جزء ۱۱ فقره (۲) ماده ۹۸، تصریح شده است که عبارت از جریمه نقدی مبلغ (۵۰,۰۰۰) الی (۱۰۰,۰۰۰) افغانی می‌باشد.

۲۴- ارائه معلومات غیر واقعی کاندید در مورد شرایط کاندید شدن به کمیسیون، و کمیسیون شکایات.

این معلومات، خاص به شرایط کاندید شدن می‌باشد. شرایط کاندیدان ریاست جمهوری، کاندیدان شورای ملی، شوراهای ولایتی و ولسوالی، شوراهای قریه، شاروالی و مجالس شاروالی‌ها، بالترتیب در مواد ۳۸ تا ۴۳ قانون انتخابات ۱۳۹۵، تصریح شده است. اگر ارتکاب این تخلف توأم با ارتکاب جرم باشد، مرتکب علاوه بر تأدیب، مطابق کود جزا مجازات نیز می‌شود. برای مثال: تکمیل سن چهل سالگی در روز انتخابات یکی از شرایط کاندیدان ریاست جمهوری است، اگر کاندیدایی که سن او کمتر از چهل سال است، با تذکره تزویری، خود را در فورم معلومات، چهل ساله معرفی کند، این شخص علاوه بر ارتکاب تخلف مندرج جزء ۲۴ فقره (۱) ماده ۹۸ قانون انتخابات، و تأدیب ۱ به جریمه نقدی مبلغ (۱۰,۰۰۰) الی (۵۰,۰۰۰) افغانی، و محرومیت از حقوق مندرج قانون انتخابات، مرتکب جرم تزویر نیز شده است و مطابق قانون، مجازات می‌شود.

۲۵- باز نکردن مراکز رأی دهی توسط کارکنان کمیسیون در وقت معین بدون عذر موجه.

در ارتکاب این تخلف، وجود انگیزه خاصی نزد کارکن یا کارکنان کمیسیون شرط نیست بلکه به محض اینکه کارکنان کمیسیون که مسئول باز کردن مراکز رأی دهی در وقت معین هستند مرکز را باز نکنند متخلف پنداشته می‌شوند، خواه این کار را قصدا انجام داده باشند یا به سبب سهل انگاری و غفلت آنها انجام شده باشد. اما ناگفته نباید

^۱ - مطابق جزء ۱۲ فقره (۲) ماده ۹۸ قانون انتخابات.

گذاشت که کارکنانی تأدیب می‌شوند که تقصیر شان در ارتکاب این تکلف ثابت باشد، زیرا ممکن است بخاطر تقصیر یک کارکن کمیسیون، مرکز رأی دهی به وقت معین باز نشده باشد، در حالی که سایر کارکنان هیچ تقصیری در این مورد نداشته‌اند. همین‌که جرم، عمل شخصی است، تخلف نیز عمل شخصی پنداشته می‌شود. بنابراین، تقصیر یک یا چند کارکن به کارکنان غیر مقصر سرایت نمی‌کند.

۲۶- امتناع از انتقال مواد حساس و مورد نیاز انتخاباتی از طرف کارکنان کمیسیون بدون عذر موجه.

امتناع از انتقال مواد حساس و مورد نیاز انتخاباتی از طرف کارکنان کمیسیون بدون عذر موجه، مصداق بیست و ششم از مصادیق مندرج فقره (۱) ماده ۹۸ قانون انتخابات است که شرح آن قرار ذیل می‌باشد.

الف - واژه‌ها: کلمات «امتناع» و «ممانعت» باهم فرق دارند؛ امتناع از انتقال مواد توسط شخصی صورت می‌گیرد که خود مسئولیت انتقال را دارد اما از این کار امتناع (خودداری) می‌کند. و ممانعت از انتقال مواد توسط شخصی صورت می‌گیرد که خود او مسئول انتقال نیست اما اشخاص مسئول را مانع می‌شود که مواد را انتقال بدهند. در اینجا امتناع از انتقال مواد، تخلف پنداشته شده است نه ممانعت از آن. پس پرسش قابل طرح این است که مسئولیت اشخاصی که از انتقال مواد ممانعت می‌کنند چیست؟

ب - مواد حساس و مورد نیاز: قانون از مواد حساس نام برده است، این نامگذاری چنین افاده می‌کند که مواد انتخاباتی به مواد حساس و غیر حساس تقسیم می‌شود، و قانون فقط امتناع از انتقال مواد حساس را تخلف پنداشته است. پس امتناع از مواد غیر حساس، تخلف نیست. برای پیدا کردن فرق میان مواد حساس و غیر حساس، به طرز العمل‌های موجود در وب‌سایت کمیسیون مستقل انتخابات جستجو کردیم و به یک طرز العملی بنام «طرز العمل بسته بندی مواد حساس انتخاباتی ریاست جمهوری سال ۱۳۹۸» دست یافتیم، در این طرز العمل دو چک‌لست وجود دارد؛ یکی چک‌لست مواد مرکز رأی دهی که شامل ۱۲ قلم مواد انتخاباتی می‌شود، و دیگری چک‌لست مواد محل رأی دهی که شامل ۳۱ قلم مواد انتخاباتی می‌شود، ولی در هر دو چک‌لست، هیچ تفکیکی میان مواد حساس و غیر حساس صورت نگرفته است. پس اگر تخلفی از این قبیل واقع شود و امتناع از مواد انتخاباتی صورت گیرد، مرجع رسیدگی به آن چگونه تشخیص خواهد داد که آیا این مواد از جمله مواد حساس است یا غیر حساس؟

نکته مهم دیگر این است که در متن جزء ۲۶ فقره (۱) ماده فوق‌الذکر، بعد از کلمه «مواد حساس» کلمه «مورد نیاز» نیز ذکر شده است. پرسش این است که آیا عبارت «مواد مورد نیاز» صفت برای عبارت «مواد حساس است» یا هر کدام آنها مواد مختلف هستند؟ پس اگر مواد مختلف باشند، در آنصورت گفته می‌تواند که مواد غیر حساس نیز

مواد مورد نیاز هستند و امتناع از مواد حساس و غیر حساس، هردو تخلف پنداشته می‌شود. نظر شما راجع به این تحلیل چیست؟

۲۷- عدم ترتیب، نصب و توزیع فورم نتایج در مرکز رأی دهی.

عدم ترتیب، نصب و توزیع فورم نتایج در مرکز رأی دهی، تخلف مندرج جزء ۲۷ فقره (۱) ماده ۹۸ قانون انتخابات است که شرح آن قرار ذیل می‌باشد:

الف - شخصیت تخلف: تنها کارکنان انتخاباتی می‌توانند مرتکب این تخلف شوند، البته آئعه کارکنانی که مسئولیت ترتیب، نصب یا توزیع فورم نتایج در مرکز رأی دهی را دارند.

ب - رفتارهای تخلفی: ترتیب، نصب و توزیع؛ هریک رفتارهای تخلفی جداگانه هستند، و اجتماع هر سه رفتار، شرط تحقق این تخلف نیست، بلکه با ارتکاب یکی از آنها، این تخلف تحقق می‌یابد. برای مثال: هرگاه یک کارکن انتخاباتی، فورم نتایج را ترتیب کند اما نصب نکند، مرتکب این تخلف پنداشته می‌شود.

۲۸- عدم امضاء و مهر در فورم نتایج و سایر اسناد انتخاباتی توسط کارکنان موظف کمیسیون.

امضاء و مهر، دو رفتار جداگانه هستند و با ارتکاب یکی از آنها، این تخلف تحقق می‌یابد. و منظور از "سایر اسناد انتخاباتی" اسنادی هستند که نیاز به امضاء یا مهر کارکن موظف کمیسیون دارند.

۲۹- ممانعت یا امتناع از ثبت اعتراضات و شکایات کاندیدان یا ناظرین آنها.

این مورد، از مصادیق تخلفات انتخاباتی مندرج جزء ۲۹ فقره (۱) ماده ۹۸ قانون انتخابات است که شرح آن قرار ذیل می‌باشد:

الف - روش های مختلف قانونگذار: قانونگذار در جزء ۲۸ فقره (۱) ماده ۹۸ قانون انتخابات تصریح کرد که عدم امضاء و مهر در فورم نتایج، توسط کارکنان موظف کمیسیون صورت می‌گیرد، در حالی که این موضوع معلوم است و نیاز به ذکر عبارت "توسط کارکنان موظف کمیسیون" نبود. اما در این جزء (جزء ۲۹) فقره مذکور، تصریح نکرده است که ممانعت یا امتناع از ثبت اعتراضات و شکایات، توسط کی صورت می‌گیرد. عدم ذکر فاعل مشکلی در فهم موضوع ایجاد نمی‌کند، زیرا معلوم است که مرجع ثبت اعتراضات و شکایات، کارکنان کمیسیون شکایات هستند، اما قانونگذاری باید با روش واحد صورت گیرد.

ب- مفاهیم کلمات "ممانعت" و "امتناع": این دو کلمه مفاهیم جداگانه دارند؛ امتناع توسط کارکن موظف کمیسیون شکایات صورت می‌گیرد، اما ممانعت توسط کارکنی صورت می‌گیرد که موظف ثبت شکایات و اعتراضات نیست، اما کارکن موظف را مانع می‌شود که شکایات و اعتراضات را ثبت کند. در هر صورت، شخص ممانعت کننده، غیر از کارکن انتخاباتی بوده نمی‌تواند، زیرا تأدیبات مندرج جزء ۱۳ فقره (۲) ماده ۹۸ قانون انتخابات، شامل انفصال از وظیفه نیز می‌باشد، و موضوع انفصال از وظیفه در قسمت شخص غیر کارکن انتخاباتی، مطرح نیست.

ج- تأدیبات: برای مرتکبین اجزای ۲۵، ۲۶، ۲۷، ۲۸، ۲۹ و مندرج فقره (۱) ماده ۹۸ قانون انتخابات، مؤیده تأدیباتی از نوع واحد ذکر شده است. این تأدیبات مطابق جزء ۱۳ فقره (۲) ماده ۹۸، عبارت از جریمه نقدی از (۵۰,۰۰۰) الی (۱۰۰,۰۰۰) افغانی، و انفصال از وظیفه می‌باشد.

فعالیت شماره (۱۰)

پرسش مباحثی:

ممانعت یا امتناع از ثبت اعتراضات و شکایات کاندیدان یا ناظرین آنها، نظر به صراحت جزء ۲۹ فقره (۱) ماده ۹۸ قانون انتخابات، تخلف است، و عدم طی مراحل اعتراض و شکایت بمنظور کتمان حقایق، نظر به صراحت ماده ۴۳۳ کود جزا، جرم است. آیا به نظر شما میان این دو رفتار، فرقی وجود دارد؟

۳۰- معطل قرار دادن روند انتخابات در یک محل یا مرکز رأی دهی:

معطل قرار دادن روند انتخابات در یک محل یا مرکز رأی دهی، تخلف مندرج جزء سی ام فقره (۱) ماده ۹۸ قانون انتخابات است که شرح آن قرار ذیل می‌باشد:

الف- معانی متعدد عبارت "معطل قرار دادن": از عبارت "معطل قرار دادن" چندین معنی برداشت شده می‌تواند:

۱. برای محل یا مرکز رأی دهی اصلاً اجازه فعالیت داده نشود.
۲. محل یا مرکز انتخاباتی باز است اما اجازه رأی دهی به کسی داده نمی‌شود.
۳. پروسه رأی دهی خاتمه یافته است اما اجازه شمارش آراء و تکمیل این پروسه داده نمی‌شود.

ب- شخصیت مرتکب: در این تخلف مشخص نشده است که روند انتخابات در یک محل یا مرکز رأی دهی توسط کی معطل قرار می‌گیرد. عدم مشخص کردن مرتکب چنین افاده می‌کند که این تخلف توسط هر شخصی ارتکاب یافته می‌تواند، مانند کارکن انتخاباتی، کارکن دولت، زورمند، کاندیدا، و سایر اشخاص، اما یک نکته قابل دقت

است اینکه مؤیده تأدیبی این تخلف در جزء ۱۴ فقره (۲) ماده ۹۸ قانون انتخابات محدود به جریمه نقدی از (۱۰,۰۰۰) الی (۳۰,۰۰۰) افغانی است، و راجع به انفصال مرتکب از وظیفه، چیزی ذکر نشده است. از این موضوع می‌تواند چنین برداشت کرد که مرتکب این تخلف، کارکنان انتخاباتی نیستند.

۳۱- استفاده از دارائی، تسهیلات و منابع دولتی در مبارزات انتخاباتی.

استفاده از دارائی، تسهیلات و منابع دولتی در مبارزات انتخابات، مصداق سی و یکم از مصادیق تخلفات انتخاباتی مندرج فقره (۱) ماده ۹۸ قانون انتخابات است که شرح آن قرار ذیل می‌باشد:

الف - شخصیت مرتکب: فقره (۲) ماده دهم قانون انتخابات چنین تصریح می‌کند: «استفاده از هر نوع دارائی، تسهیلات و منابع دولتی به نفع یا ضرر کاندید مشخص، ممنوع است». پرسش: آیا عمل مندرج جزء ۳۱ فقره (۱) ماده ۹۸ قانون انتخابات بخاطری تخلف پنداشته شده است که مرتکب، ممنوعیت مندرج فقره (۲) ماده دهم قانون انتخابات را مرتکب شده است؟ پاسخ، نخیر است، زیرا مرتکب عمل مندرج فقره (۲) ماده دهم قانون انتخابات، خود کاندید نیست بلکه شخص دیگر است، اما عمل مندرج جزء ۳۱، می‌تواند خود کاندید یا شخص دیگری که به نفع کاندید کار می‌کند، باشد.

ب - مفاهیم: کلمات "دارائی، تسهیلات و منابع" شامل تمام امکانات دولتی می‌شود، اعم از امکانات مادی مانند پول نقد، جنس، وسایط نقلیه، وسایل، اماکن و غیره... و امکانات معنوی، مانند ظاهر شدن در کنار مقامات عالی رتبه دولتی.

۳۲- عدم رسیدگی به شکایات و اعتراضات در مدت معینه مندرج قانون و طرزالعمل‌ها که موجب مختل شدن پروسه انتخابات گردد.

این تخلف نیز از مصادیق تخلفات انتخاباتی مندرج فقره (۱) ماده ۹۸ قانون انتخابات است که شرح آن قرار ذیل می‌باشد:

الف - شخصیت مرتکب: این تخلف توسط کارکنان موظف کمیسیون مرکزی شکایات و کمیسیون‌های ولایتی شکایات، صورت گرفته می‌تواند.

ب - زمان رسیدگی: زمان رسیدگی به شکایات و اعتراضات برای کمیسیون‌های ولایتی شکایات، مطابق فقره (۳) ماده ۹۱ قانون انتخابات، (۱۵) روز، [منحیث رسیدگی ابتدائی]، و برای کمیسیون مرکزی شکایات، مطابق فقره

(۶) ماده مذکور نیز (۱۵) روز [منحیث رسیدگی استثنافی] تعیین شده است. در رابطه به طرزالعمل باید گفت که بعد از جستجوی زیاد، طرزالعملی بنام رسیدگی به شکایات و اعتراضات را در یافت نکردیم. آیا شما از همچون طرزالعملی اطلاع دارد؟

ج- تأدیب: با وجود اینکه تخلفات اجزای ۳۱ و ۳۲، از هر حیث، باهم فرق دارند، اما مؤیده تأدیبی آنها یکسان ذکر شده است. جزء ۱۵ فقره (۲) ماده ۹۸ قانون انتخابات در زمینه چنین تصریح می کند: مرتکب تخلف مندرج اجزای (۳۱ و ۳۲) حسب احوال مکلف به پرداخت مبلغ (۵۰,۰۰۰) الی (۸۰,۰۰۰) افغانی می باشد.

فعالیت شماره (۱۱)

پرسش مباحثی:

اگر کارکن یا کارکنان موظف کمیسیون، در مدت معینه مندرج قانون (۱۵ روز)، به شکایات و اعتراضات رسیدگی نکنند، اما این عدم رسیدگی موجب مختل شدن پروسه انتخابات نگردد، آیا آنها مرتکب تخلف مندرج جزء ۳۱ فقره (۱) ماده ۹۸ قانون انتخابات شده اند یا خیر؟

۳۳- تغییر، تبدیل یا از بین بردن اسناد مربوط به فهرست رأی دهنده گان.

این تخلف توسط هر شخص اعم از کارکنان انتخاباتی، کارکنان دولتی و اشخاص دیگر، ارتکاب یافته می تواند. مطابق جزء ۱۶ فقره (۲) ماده ۹۸ قانون انتخابات، مرتکب تخلف مندرج جزء ۳۳، حسب احوال مکلف به پرداخت مبلغ (۵۰,۰۰۰) الی (۱۰۰,۰۰۰) افغانی می باشد.

۳۴- نقض اصول رفتار کاندیدان، ناظرین، مشاهدین، رسانه ها و کارکنان انتخابات.

نقض اصول رفتار کاندیدان، ناظرین، مشاهدین، رسانه ها و کارکنان انتخابات، مصداق سی و چهارم از مصادیق تخلفات انتخاباتی مندرج فقره (۱) ماده ۹۸ قانون انتخابات است که شرح آن قرار ذیل می باشد:

الف - شخصیت مرتکب: مرتکب این تخلف، جز کاندید و رأی دهنده بوده نمی تواند، زیرا در مؤیده تأدیبی این تخلف در جزء ۱۷ فقره (۲) ماده ۹۸ قانون انتخابات تصریح شده است که «مرتکب از حقوق مندرج این قانون محروم می شود». حقوق مندرج این قانون، یا حقوق انتخاب شوندگان (کاندیدان) است و یا حقوق انتخاب کنندگان (رأی دهنده گان).

ب - تجزیه متن جزء ۳۴ فقره (۱) ماده ۹۸ قانون انتخابات: برای فهم بهتر متن مذکور، می توان آنرا به پنج عبارت زیر تحریر کرد:

- ۱- نقض اصول کاندیدان توسط کاندید یا رأی دهنده.
- ۲- نقض اصول ناظرین توسط کاندید یا رأی دهنده، خواه این رأی دهنده، از جمله ناظرین باشد یا خیر.
- ۳- نقض اصول مشاهدین توسط کاندید یا رأی دهنده، خواه این رأی دهنده، از جمله مشاهدین باشد یا خیر.
- ۴- نقض اصول رسانه ها توسط کاندید یا رأی دهنده، خواه این رأی دهنده کارمند رسانه باشد یا خیر.
- ۵- نقض اصول کارکنان انتخاباتی توسط کاندید یا رأی دهنده، خواه این رأی دهنده، کارکن انتخاباتی باشد یا خیر.

آیا شما در مورد عبارات فوق، نظری دارید؟

آیا فکر می کنید که متن جزء ۳۴ فقره (۱) ماده ۹۸ قانون انتخابات، مبهم است؟

ج - نقض اصول پنجگانه: متن جزء ۳۴ فوق الذکر، حاکی از نقض پنج اصل است. آیا این اصول پنجگانه توسط کمیسیون در کدام سندی وضع گردیده است یا خیر؟

د - تأدیبات: تأدیبات این تخلف، مطابق جزء ۱۷ فقره (۲) ماده ۹۸ قانون انتخابات، محروم شدن از حقوق مندرج قانون انتخابات، و جریمه نقدی مبلغ (۱۰,۰۰۰) الی (۵۰,۰۰۰) افغانی پیشبینی شده است.

۳۵- عدم رعایت طرزالعمل ها و لوایح کمیسیون، کمیسیون شکایات و کمیته رسانه ها.

پرسش: آیا تخلفات ناشی از عدم رعایت طرزالعمل ها و لوایح کمیسیون، کمیسیون شکایات و کمیته رسانه ها، تخلفاتی غیر از تخلفات ۳۴ گانه مندرج فقره (۱) ماده ۹۸ قانون انتخابات هستند؟ به طور مطلق نمی توان پاسخ بلی یا نخیر داد، بلکه برخی تخلفات ناشی از عدم رعایت طرزالعمل ها و لوایح کمیسیون، کمیسیون شکایات و کمیته رسانه ها، عین تخلفاتی اند که در فقره (۱) ماده ۹۸ قانون انتخابات ذکر شده اند، اما برخی دیگر آنها متفاوت اند. بنابراین، مرجع رسیدگی به تخلفات انتخاباتی می تواند مرتکبینی را که تخلفات شان عین تخلفات مندرج فقره (۱) ماده ۹۸ قانون انتخابات است مطابق اجزای ۱ تا ۱۷ فقره (۲) ماده ۹۸ قانون انتخابات، تأدیبات کند، و مرتکبین سایر تخلفات ناشی از عدم رعایت طرزالعمل ها و لوایح کمیسیون، کمیسیون شکایات و کمیته رسانه ها را مطابق جزء ۱۸ فقره (۲) ماده ۹۸ قانون انتخابات، تأدیبات کند.

گفتار چهارم: شرکت و معاونت در تخلف انتخاباتی:

شرکت در تخلف به صورت جداگانه در قانون انتخابات درج نشده است و این نگرش در قانون نویسی می‌رساند که در شدت و خفت تأدیب میان فاعل واحد و تعدد فاعلین، تفاوتی وجود ندارد و مسؤولیت تأدیبی آنها به صورت یکسان است، ولی در فقره (۳) ماده ۹۸ این قانون، حکم معاونت در تخلف بیان شده است که شامل عامل تحریک، تهدید، ترغیب یا تشویق می‌شود و در نتیجه چنین شخصی به عنوان معاون متخلف همانند فاعل دارای مسؤولیت تأدیبی یا مکلفیت خواهد بود. بنابراین، فاعل، شریک و معاون، همه دارای حکم واحد هستند. و از جانب دیگر باید توجه نمود که اتفاق کننده، تسهیل کننده و تهیه کننده وسایل ارتکاب تخلف، طبق صراحت ماده ۹۸ قانون انتخابات به حیث معاون تخلف بیان نشده است ولی نظر به دلالت قانون، چنین شخصی را می‌توان معاون تلقی کرد.

گفتار پنجم: مرجع و روش رسیدگی به تخلفات انتخاباتی:

تحت این گفتار می‌خواهیم مسایل مربوط به تخطی‌ها و روش رسیدگی به آنها که در کمیسیون مرکزی و کمیسیون‌های ولایتی شکایات انتخاباتی و کمیته رسانه‌ها صورت می‌گیرد را در چارچوب قوانین نافذ کشور تشریح کنیم...

مطلب اول: مرجع رسیدگی به شکایات انتخاباتی:

مرجع رسیدگی به شکایات انتخاباتی، کمیسیون ولایتی شکایات انتخاباتی است و هر تخلفی که در هر ولایتی صورت می‌گیرد باید در کمیسیون همان ولایت مورد رسیدگی قرار گیرد، ولی در موارد استثنایی کمیسیون مرکزی شکایات صلاحیت رسیدگی ابتدائی را دارد^۱، و قانون انتخابات این موارد استثنایی را مشخص نکرده است و به نظر می‌رسد که کمیسیون مرکزی شکایات بر اساس طرز العمل داخلی یا مقرر اجرایی خود این موارد استثنایی را تعیین می‌کند. ماده ۹۵ قانون انتخابات تصریح می‌کند که کمیسیون ولایتی شکایات، مرجع اولیه رسیدگی به شکایات انتخاباتی است و شامل شکایت از ارتکاب تخلف انتخاباتی می‌شود، و این امر، خصوصی بودن تخلفات انتخاباتی را نشان می‌دهد و رسیدگی به این تخلفات، زمانی آغاز می‌شود که شخص یا مرجعی علیه شخصی در این کمیسیون شکایت نماید. به نظر می‌رسد که شکایت باید توسط شخص ذینفع یا متضرر از ارتکاب تخلف انجام شود و شکایات اشخاص غیر متضرر یا غیر ذینفع، رسیدگی نخواهد شد. از جانب دیگر؛ اگر تخلف انتخاباتی توسط اعضای کمیسیون شکایات در مرکز یا دفاتر ولایتی کشف شود باید قابل رسیدگی باشد، زیرا به مثابه جرایم مشهود

۱ - ماده ۹۵ قانون انتخابات ۱۳۹۵.

در نهاد عدلی و قضایی است. همچنان این تخلفات توسط کارمندان کمیسیون‌های انتخاباتی و نیروهای امنیتی قابل کشف می‌باشد و قضیه با اطلاع دادن به کمیسیون شکایات، قابل رسیدگی خواهد بود. اگر قضیه توسط اشخاص عادی مورد شکایت قرار گیرد، در اینصورت شکایت باید بطور کتبی و به مرجع ذیصلاح تقدیم شود. زمانی که تخلفات توسط کمیسیون مرکزی شکایات یا دفاتر ولایتی مورد رسیدگی قرار می‌گیرد و فیصله صادر می‌شود، باید توسط اداره پولیس به مرحله اجراء گذاشته شود، و کمیسیون مذکور بر اجرای آن نظارت نماید. در ماده ۹۰ قانون انتخابات تصریح شده است که «کمیسیون مرکزی شکایات و کمیسیون‌های ولایتی آن می‌توانند موضوعاتی را که در محدوده صلاحیت آنها قرار دارد در صورت موجودیت شکایت یا اعتراض و یا بدون موجودیت آنها، مورد رسیدگی قرار دهند.» این امر نشان می‌دهد که رسیدگی به تخلفات همانند رسیدگی به جرایم، عمومی است و کمیسیون شکایات به نمایندگی از جامعه وارد عمل می‌شود و از هر طریقی راجع به تخلف اطلاع پیدا می‌کند می‌تواند رسیدگی کند، اما در عمل چنین اجرائی در تمام موارد تخطی‌ها و تخلفات صورت نمی‌گیرد و بدون شکایت و اعتراض اقدام به رسیدگی اولیه نمی‌کند، و رسیدگی استثنافی حتماً تابع اعتراض است.

در فقره (۲) ماده ۹۰ قانون انتخابات، بیان شده است که «طرز رسیدگی به اعتراض و شکایت مطابق طرزالعملی که از طرف کمیسیون مرکزی شکایات وضع می‌شود، صورت می‌گیرد.» این امر نشان‌دهنده لزوم شکایت و یا اعتراض برای رسیدگی ابتدایی و استثنافی به تخلفات است، و در قانون از واژه‌های شکایت و اعتراض استفاده شده است که به نظر می‌رسد هر دو اصطلاح دارای معنای واحد هستند، و اگر بالفرض رسیدگی بدون اعتراض و شکایت را بپذیریم در اینصورت واژه اطلاع از ارتکاب تخلف یا تخطی، قابل استفاده است و شکایت و اعتراض فراتر از اطلاع یافتن کمیسیون است یا طرق خاصی را نمایان می‌سازد.

مطلب دوم: زمان شکایت:

زمان شکایات و اعتراضات بعد از نشر فهرست ابتدایی کاندیدان آغاز و تا دو روز ادامه می‌یابد. این اعتراضات در رابطه به عدم واجد شرایط بودن کاندیدان صورت می‌گیرد. احزاب، نهادها و اشخاص حقیقی، حق این شکایت را دارند. هرگاه شکایت حین رأی دهی و شمارش آراء صورت گیرد، تا دو روز بعد از انتخابات قابل سمع است و زمان اعتراض بر تصمیم کمیسیون ولایتی نسبت به رسیدگی به یک تخلف تا سه روز از تاریخ نشر تصمیم است.

مطلب سوم: مهلت رسیدگی :

کمیسیون ولایتی بعد دریافت شکایت تا ۱۵ روز فرصت دارد که به شکایت رسیدگی نماید و کمیسیون مرکزی هر زمانی شکایتی را در مورد تصمیم کمیسیون ولایتی دریافت می کند باید تا ۱۵ روز به آن رسیدگی نموده و تصمیم خویش را اعلام کند. تصمیم کمیسیون مرکزی شکایات در هر حالت نهایی است و قابل شکایت نمی باشد.

گفتار ششم: پیامدهای تخلفات و جرایم انتخاباتی بر روند انتخابات:

۱. تمام آرای کاندیدایی که مرتکب تخلف مندرج جزء ۴ فقره (۱) ماده ۹۸ قانون انتخابات شده است، در محلات و مراکز رأی دهی مربوط، باطل می گردد.
۲. مرتکب تخلف مندرج جزء ۱۰ فقره مذکور، علاوه بر جریمه نقدی، از حقوق مندرج این قانون نیز محروم می شود.
۳. مرتکب تخلف مندرج اجزای ۱۵ و ۱۶، علاوه بر جریمه نقدی، از وظیفه نیز منفصل می شود.
۴. مرتکب تخلف مندرج جزء ۲۴، علاوه بر جریمه نقدی، از حقوق مندرج این قانون نیز محروم می شود.
۵. مرتکب تخلف مندرج اجزای ۲۵، ۲۶، ۲۷، ۲۸ و ۲۹، علاوه بر جریمه نقدی، از وظیفه نیز منفصل می شوند.
۶. مرتکب تخلف مندرج جزء ۳۵ (کارکن انتخاباتی، رأی دهنده و کاندیدا) علاوه بر جریمه نقدی، کارکن انتخاباتی از وظیفه منفصل، و رأی دهنده و کاندیدا از حقوق مندرج این قانون، محروم می شوند.

نتیجه گیری فصل دوم:

بعد از تحلیل و بررسی مسایل مربوط به تخطی‌ها و تخلفات انتخاباتی و مؤیدهای تأدیبی آن، به نتایج زیر دست یافتیم:

۱. قانون انتخابات در مورد تخطی انتخاباتی و تخلف انتخاباتی با دو شیوه متفاوت عمل کرده است؛ بگونه‌ای که تخطی را تعریف اما مصادیق و مؤیدهای تأدیبی آنرا بیان نکرده است، اما در رابطه به تخلفات انتخاباتی، عکس تخطی‌های انتخاباتی عمل کرده است به گونه‌ای که مصادیق و مؤیدهای تأدیبی تخلفات انتخاباتی را بیان کرده اما تخلف انتخاباتی را تعریف نکرده است. فقره (۱) ماده ۹۶ قانون انتخابات، تخطی انتخاباتی را چنین تعریف کرده است: «تخطی شامل اعمالی می‌گردد که غیر قصدی و سهواً از طرف رأی دهنده، کاندید، کارکن انتخابات، ناظر، مشاهد، رسانه و سایر شاملین در روند انتخابات واقع می‌گردد».
۲. در روشنایی ماده ۹۸ قانون انتخابات ۱۳۹۵، و با رعایت اصول و قواعد حقوقی می‌توان تخلف انتخاباتی را چنین تعریف کرد: تخلف انتخاباتی عبارت از فعل یا ترک فعل است که مطابق احکام قانون انتخابات، تخلف شناخته شده، و برای آن مؤید تأدیبی تعیین گردیده باشد.
۳. مصادیق تخلفات انتخاباتی در فقره (۱) ماده ۹۸ قانون انتخابات ۱۳۹۵ در ۳۵ مورد، حصر گردیده، و در فقره (۲) این ماده، مؤیدهای تأدیبی آن تعیین گردیده است.
۴. شرکت در تخلف به صورت جداگانه در قانون انتخابات تنظیم نشده است و این نگرش در قانون نویسی می‌رساند که در شدت و خفت مجازات میان فاعل واحد و تعدد فاعلین تفاوتی وجود ندارد و مسؤولیت تأدیبی آنها به صورت یکسان است.
۵. اتفاق کننده، تسهیل کننده و تهیه کننده وسایل ارتکاب تخلف طبق صراحت ماده ۹۸ به حیث معاون تخلف بیان نشده است ولی نظر به دلالت قانون چنین شخصی به عنوان معاون تلقی می‌گردد.
۶. مرجع رسیدگی به شکایات انتخاباتی، کمیسیون ولایتی شکایات انتخاباتی است، و هر تخلفی که در هر ولایتی صورت می‌گیرد باید در کمیسیون همان ولایت مورد رسیدگی قرار بگیرد، ولی در موارد استثنائی، کمیسیون مرکزی شکایات صلاحیت رسیدگی ابتدائی را دارد. و قانون انتخابات این موارد استثنائی را مشخص نکرده است و به نظر می‌رسد که کمیسیون مرکزی شکایات بر اساس طرز العمل داخلی یا مقررہ اجرایی خود این موارد استثنائی را تعیین می‌کند.
۷. زمان شکایت‌ها و اعتراض‌ها بعد از نشر فهرست ابتدایی کاندیدان آغاز و تا دو روز ادامه می‌یابد و این اعتراضات در رابطه به عدم واجد شرایط بودن کاندیدان صورت می‌گیرد. احزاب، نهادها و اشخاص

حقیقی، حق این شکایت را دارند. هرگاه شکایت در حین رأی دهی و شمارش آراء صورت گیرد تا دو روز بعد از انتخابات قابل سمع است و زمان اعتراض بر تصمیم کمیسیون ولایتی نسبت به رسیدگی به یک تخلف تا سه روز از تاریخ نشر تصمیم است.

۸. کمیسیون ولایتی بعد از دریافت شکایت تا ۱۵ روز فرصت دارد که به شکایت رسیدگی نماید و کمیسیون مرکزی هر زمانی شکایتی را در مورد تصمیم یک کمیسیون ولایتی دریافت می کند باید تا ۱۵ روز به آن رسیدگی نموده و تصمیم خویش را اعلام کند، و تصمیم کمیسیون مرکزی شکایات در هر حالت نهایی بوده و قابل شکایت نمی باشد.

فصل سوم

جرایم انتخاباتی و شیوه رسیدگی به آن

اهداف:

در ختم این جلسه آموزشی، اشتراک کننده‌ها قادر به اجرای امور زیر خواهند بود:

- ☞ لست نمودن جرایم انتخاباتی؛
- ☞ تشخیص عناصر جرایم انتخاباتی و اعطای وصف جرمی صحیح بر اعمال ارتكابی؛ و
- ☞ تطبیق صحیح کود جزا در قضایای جرایم انتخاباتی.

عناوین:

- فرق میان تخلفات انتخاباتی و جرایم انتخاباتی.
- عناصر جرایم انتخاباتی.
- مصادیق جرایم انتخاباتی.
- مراجع رسیدگی به جرایم انتخاباتی و شیوه آن.

فصل سوم

جرایم انتخاباتی و شیوه رسیدگی به آن

مباحث مشمول این فصل عبارت اند از: تفاوت میان تخطی ها و تخلفات انتخاباتی و جرایم انتخاباتی (مبحث اول)، عناصر جرایم انتخاباتی (مبحث دوم) مصادیق جرایم انتخاباتی (مبحث سوم) و مراجع رسیدگی به جرایم انتخاباتی و شیوه آن (مبحث چهارم).

مبحث اول: تفاوت میان تخطی ها و تخلفات انتخاباتی و جرایم انتخاباتی:

نظر به صراحت فقره (۱) ماده ۹۶ قانون انتخابات ۱۳۹۵، «تخطی های انتخاباتی شامل اعمالی می گردد که غیر قصدی و سهواً از طرف رأی دهنده، کاندید، کارکن انتخابات، ناظر، مشاهد، رسانه و سایر شاملین در روند انتخابات، واقع می گردد.» اینگونه تصریح، ابتداء چنین وانمود می سازد که تخطی های انتخاباتی، مسئولیت بار نیست، زیرا قصداً ارتکاب نشده است، اما صراحت فقره (۲) همین ماده، خلاف این تصور تصریح نموده و تخطی های انتخاباتی را از طرف کمیسیون و کمیسیون های مرکزی و ولایتی شکایات مطابق طرزالعمل مربوط، قابل رسیدگی می داند. پس چیزی که قابل رسیدگی باشد، مسئولیت بار است، بنابراین، مرتکب تخطی های انتخاباتی مسئول شناخته می شود، اما مشکلی که در این راستا وجود دارد و رسیدگی به تخطی های انتخاباتی را غیر عملی گردانیده است، همانا عدم وجود طرزالعملی که تخطی های انتخاباتی را مشخص کرده و مؤیدهای تأدیبی بر آن وضع نموده باشد. پس وقتی که مشخص نباشد که کدام عمل یا ترک عمل، تخطی انتخاباتی است، کمیسیون ها چگونه می توانند به اجتهاد خود و بدون صراحت قانون یا طرز العمل، عملی را تخطی انتخاباتی تلقی نموده و مرتکب آنرا تأدیب کنند.

اما مشکلی که در تخطی های انتخاباتی وجود داشت در تخلفات انتخاباتی وجود ندارد، زیرا مصادیق آن در فقره (۱) ماده ۹۸ قانون انتخابات، مشخص، و مؤیدهای تأدیبی آن در فقره (۲) ماده مذکور، معین شده است. همچنان مصادیق جرایم انتخاباتی و جزاهای آن در مواد ۴۲۲ الی ۴۳۵ کود جزا تصریح شده است. بنابراین، می توان در زیر برخی از تفاوتها میان تخلفات انتخاباتی و جرایم انتخاباتی را ذکر کرد.

تخلفات انتخاباتی با جرایم انتخاباتی از چند لحاظ باهم تفاوت دارند:

اول: تفاوت از لحاظ قانون حاکم:

قانون حاکم بر تخلفات انتخاباتی، قانون انتخابات سال ۱۳۹۵ است؛ در فقره (۱) ماده ۹۸ این قانون، تخلفات انتخاباتی در ۳۵ مورد تصریح شده است، و در فقره (۲) همین ماده، برای هر مورد تخلفی، مؤیده تأدیبی تعیین گردیده است، اما قانون حاکم بر جرایم انتخاباتی، کود جزای سال ۱۳۹۶ است. جرایم انتخاباتی در مواد ۴۲۲ الی ۴۳۵ این قانون تصریح گردیده است.

دوم: تفاوت از لحاظ ضمانت اجرایی:

ضمانت‌های اجرایی که بر تخلفات انتخاباتی وضع گردیده است از نوع تأدیب می‌باشد؛ این تأدیب در موارد مختلف و نظر به نوعیت تخلف، شامل جریمه نقدی (از ۵,۰۰۰ تا ۱۰۰,۰۰۰)، ابطال آرای کاندید، محروم شدن رأی دهنده و کانیدیدا از حقوق مندرج قانون انتخابات و انفصال کارکن انتخابات از وظیفه می‌باشد. اما ضمانت‌های اجرایی که بر جرایم انتخاباتی وضع گردیده است از نوع مجازات می‌باشد، این مجازات در موارد مختلف و نظر به نوعیت جرم، شامل جزای حبس (قصیر الی متوسط) می‌باشد، و در برخی موارد، مرتکب علاوه بر جزای حبس، از حقوق مندرج قانون انتخابات نیز محروم می‌گردد.

نکته: برای مرتکبین جرایم انتخاباتی، جزای نقدی پیش‌بینی نشده است. همچنان جرایم انتخاباتی جزای تبعی در قبال ندارد، زیرا حد اکثر حبس پیش‌بینی شده، از پنج سال بیشتر نیست.

سوم: تفاوت از لحاظ مرجع رسیدگی:

مرجع رسیدگی به تخلفات انتخاباتی مرجع اداری، و مرجع رسیدگی به جرایم انتخاباتی مرجع قضائی است. در فقره (۱) ماده ۹۷ قانون انتخابات سال ۱۳۹۵ تصریح شده است که «رسیدگی به موارد تخلف مندرج این قانون از وظایف کمیسیون شکایات می‌باشد.» اگر اعمال ارتكابی، بعد از بررسی‌ها مطابق طرزالعمل مربوط، تخلف شناخته شود، این کمیسیون مؤیده‌های تأدیبی مندرج فقره (۲) ماده ۹۸ این قانون را بر متخلف تطبیق می‌کند، و اگر اعمال ارتكابی بعد از بررسی‌ها، جرم تشخیص شود، این کمیسیون نظر به صراحت فقره (۲) ماده ۹۷ قانون انتخابات، مرتکبین را غرض تعقیب عدلی به مراجع ذیصلاح [قضائی]، معرفی می‌نماید.

مبحث دوم: عناصر جرایم انتخاباتی:

عناصر جرایم انتخاباتی مشتمل است بر عنصر قانونی، عنصر مادی و عنصر معنوی، که در مورد هر یک از این عناصر، بحث خواهیم کرد.

گفتار اول: عنصر قانونی جرایم انتخاباتی:

عنصر قانونی جرم عبارت از تصریح عمل جرمی و جزای معین آن در این قانون (کود جزا) می‌باشد.^۱ به اساس این تعریف، برای جرم پنداشتن یک عمل، تصریح آن عمل منحصراً جرم و تصریح جزای معین آن در قانون، شرط است، و نمی‌توان یک عمل را جرم پنداشت مگر اینکه قانون آنرا جرم پنداشته و برای آن جزا معین نموده باشد. بنابراین، عنصر قانونی جرایم انتخاباتی را مواد ۴۲۲ تا ۴۳۵ کود جزا تشکیل می‌دهد. در این مواد، یکسلسله اعمال، جرایم انتخاباتی پنداشته شده و برای آنها جزاهایی معین گردیده است.

گفتار دوم: عنصر مادی جرایم انتخاباتی:

عنصر مادی جرم عبارت است از ارتکاب عمل مخالف قانون یا امتناع از اجرای عملی که قانون به آن حکم نموده است، به نحوی که ارتکاب یا امتناع، منجر به نتیجه جرمی گردد و رابطه سببیت میان عمل و نتیجه، موجود باشد.^۲ این تعریف در حقیقت، عنصر مادی جرایم نتیجه‌جوی را تعریف می‌کند، اما جزء اول آن می‌تواند تعریفی برای عنصر مادی جرایم مطلق (غیر نتیجه‌جوی) باشد.

در رابطه به عنصر مادی جرایم انتخاباتی، نکات ذیل قابل ذکر است:

- عنصر مادی جرم همان رفتاری جرمی (فعل و ترک فعل) است، که در تحقیق حاضر آنرا تحت عنوان "رفتار جرمی" بحث می‌کنیم.
- هر فعل یا ترک فعل نیاز به فاعل یا تارک دارد که آنرا تحت عنوان "شخصیت مرتکب" بحث می‌کنیم.
- فاعل برای ارتکاب فعل از وسایلی استفاده می‌کند که آنرا تحت عنوان "وسیله جرمی" بحث خواهیم کرد، البته در صورتی راجع به وسایل جرمی بحث می‌کنیم که استفاده از وسیله در ارتکاب جرم تأثیر ویژه داشته باشد.

^۱ - ماده ۳۲ کود جزا

^۲ - همان، ماده ۳۳.

○ برای تحقق تمام جرایم شرط نیست که رفتار جرمی منجر به نتیجه شود بلکه در برخی از جرایم، تحقق نتیجه شرط تحقق جرم، و در برخی دیگر، شرط نیست، که این دسته از جرایم را جرایم مطلق (غیر نتیجوی) می‌نامند.

○ رابطه سببیت میان رفتار جرمی و نتیجه جرم فقط در جرایم نتیجوی قابل بحث است.

○ خلاصه اینکه؛ رفتار جرمی، شخصیت مرتکب، وسایل جرمی، نتیجه جرم و رابطه سببیت، اجزای عنصر مادی هر جرم منجمله جرایم انتخاباتی هستند که آنها را حین شرح هر یک از مصادیق بیست گانه جرایم انتخاباتی، مطرح و توضیح خواهیم کرد.

گفتار سوم: عنصر معنوی جرایم انتخاباتی:

قانون در مقام ممنوع کردن یک عمل یا رفتار علاوه بر شرایط مادی آن عمل یا رفتار، شرایط و حالات ذهنی و روانی آنرا نیز در نظر می‌گیرد. پس همان شرایطی را که قانونگذار برای حالت روانی مرتکب یا فاعل جرم در هنگام ارتکاب عمل مادی در نظر گرفته است، عنصر روانی، ذهنی یا معنوی می‌گویند. به بیان دیگر، تمام ممنوعیت های جزائی چه عمدی و چه غیر عمدی نیازمند عنصر روانی هستند.^۱

گاهی مرتکب عمل، می‌خواهد جرمی را انجام دهد و ضمناً تحقق نتایج عمل خود را نیز خواهان است، در این صورت گفته می‌شود که جرم، عمدی است زیرا مرتکب، دارای قصد مجرمانه بوده است، مانند اینکه شخصی از روی قصد و آگاهی، دیگری را به قتل برساند. بدون شک چنین حالتی از مصادیق بارز قصد مجرمانه است و فعل مذکور نیز عنوان جرم عمدی را دارد، اما در بعضی موارد، مرتکب جرم، عمل خود را با اراده انجام می‌دهد، ولی نتیجه حاصله از آن را نمی‌خواهد و گاهی حتی این نتیجه را پیش‌بینی هم نمی‌کند، در این صورت، عنصر معنوی جرم از خطا تشکیل می‌یابد و جرم ارتکاب یافته، غیر عمدی خوانده می‌شود. مثلاً شخصی در جنگل به تیر اندازی مشغول است ولی احتیاط های لازم را به کار نمی‌برد و تیر او به شخص دیگر اصابت کرده و او را به قتل می‌رساند. از اینکه مرتکب چون خواستار کشتن دیگری نبوده اما بی احتیاطی او سبب مرگ دیگری شده است، عمل او خطا شناخته می‌شود. در هر دو صورت، شخص عمل مجرمانه را از روی اراده و قصد انجام می‌دهد، یعنی مرتکب اعمالی می‌شود که جرم شناخته شده است، ولی در جرم عمدی همانطوری که اشاره شد مرتکب، نتیجه مجرمانه را نیز طلب می‌کند.^۲

^۱ . محمد صدر، توحید خانه، حقوق جزای عمومی افغانستان، چاپ چهارم تابستان ۱۳۹۰، ص ۱۶۷-۱۶۸.

^۲ - داد محمد نذیر؛ پیشین، ص ۲۹۲.

ماده ۳۸ کود جزای کشور پیرامون عنصر معنوی جرم، چنین تصریح می‌کند: «عنصر معنوی جرم عبارت است از قصد جرمی، علم و آگاهی به جرم و نتیجه آن یا خطای جرمی.»

بررسی ابتدائی جرایم انتخاباتی مندرج مواد ۴۲۲ تا ۴۳۵ کود جزا نشان می‌دهد که تمام این جرایم از طریق عمد انجام می‌شوند نه از طریق خطا.

مبحث سوم: مصادیق جرایم انتخاباتی:

جرایم انتخاباتی در مواد ۴۲۲ تا ۴۳۵ کود جزا، تنظیم شده است. بررسی ابتدائی مواد متذکره نشان می‌دهد که جرایم انتخاباتی دارای ۲۰ مصداق می‌باشد. برخی از مواد قانون شامل یک مصداق و برخی دیگر شامل چندین مصداق از مصادیق جرایم انتخاباتی می‌باشد. هر یک از این مصادیق را بطور جداگانه تحلیل و بررسی خواهیم کرد.

در رابطه به عناصر جرمی هریک از جرایم انتخاباتی، اشاره به نکات زیر لازمی است:

- عنصر قانونی: مواد ۴۲۲ تا ۴۳۵ کود جزا، عنصر قانونی جرایم انتخاباتی را تشکیل می‌دهد. حین شرح هر یک از مصادیق جرایم انتخاباتی، دیگر نیاز نیست که به عنصر قانونی جرم اشاره کنیم.
- عنصر مادی: عنصر مادی جرم شامل اجزای متعدد است که عبارت اند از: شخصیت مرتکب، رفتار جرمی، وسیله جرم، موضوع جرم، زمان ارتکاب جرم، نتیجه جرم و رابطه سببیت می‌باشد. حین شرح هریک از مصادیق جرایم انتخاباتی، وقتی به شرح تمام اجزای متذکره می‌پردازیم که هر یک از این اجزا، در جرم مورد بحث، تأثیر داشته باشد. برای مثال:

- شخصیت مرتکب: یعنی کسی که مرتکب جرم شده است، دارای چه مواصفاتی می‌باشد. راجع به شخصیت مرتکب وقتی بحث می‌کنیم که قانونگذار برای مرتکب جرم، شرایط خاصی وضع کرده باشد؛ مانند ماده ۴۳۴ که وصف "کارکن کمیسیون" را برای مرتکب جرم، شرط گذاشته است، پس اگر این عمل توسط شخصی دیگری غیر از کارکن کمیسیون ارتکاب یابد، عمل او وصف جرمی مندرج ماده ۴۳۴ کود جزا را ندارد. بنابراین، اگر برای مرتکب جرم، وصف خاصی شرط گذاشته نشده باشد و آن جرم توسط هر شخصی ارتکاب یافته بتواند، در آنصورت نیاز نیست که راجع به "شخصیت مرتکب" بحث کنیم.
- وسیله جرم: وسیله جرم چیزی است که مرتکب حین ارتکاب جرم از آن استفاده می‌کند. اگر برای ارتکاب جرم، استفاده از وسیله خاصی شرط گذاشته شده باشد، در آنصورت راجع به آن بحث می‌کنیم، در غیر آن، خیر.

- موضوع جرم: موضوع جرم چیزی است که جرم بالای آن واقع شده و آنرا متضرر می‌سازد. انتخابات، موضوع تمام جرایم انتخاباتی مندرج مواد ۴۲۲ تا ۴۳۵ کود جزا است. بنابراین، دیگر نیاز که حین شرح هر یک از مصادیق جرایم انتخاباتی راجع به موضوع جرم بحث کنیم، زیرا از همین حالا دانستیم که موضوع جرایم انتخاباتی، انتخابات است.

- زمان ارتکاب جرم: برای ارتکاب بعضی از جرایم، شرط گذاشته شده است که در زمان خاصی واقع گردد. مانند جرم مندرج جزء ۱ ماده ۴۲۳ کود جزا (جرم اخذ و یا پرداخت رشوت بمنظور اعمال نفوذ در مراحل انتخابات) کلمه «مراحل انتخابات» قید زمانی است. بنابر این، اگر اخذ یا پرداخت رشوت بمنظور اعمال نفوذ در یک زمان دیگر غیر از زمان انتخاباتی صورت گیرد. عمل مذکور، وصف جرمی دیگری غیر از وصف جرمی مندرج جزء ۱ ماده ۴۲۳ کود جزا را خواهد داشت.

■ عنصر معنوی: تمام جرایم انتخاباتی از جرایم عمدی هستند، در ارتکاب برخی از جرایم عمدی، تحقق قصد عام کافی نیست بلکه علاوه بر تحقق قصد عام، تحقق قصد خاص نیز در آن شرط است. حین شرح مصادیق جرایم انتخاباتی، وقتی راجع به قصد خاص بحث می‌کنیم که تحقق آن در جرم مورد بحث، شرط باشد، در غیر آن نه.

گفتار اول: سوء استفاده از وسایل و علایم نظامی: (جرم مندرج ماده ۴۲۲ کود جزاء)

جرم «سوء استفاده از وسایل و علایم نظامی» مندرج ماده ۴۲۲ کود جزا، اولین مصداق از مصادیق جرایم انتخاباتی است. ماده مذکور چنین تصریح می‌کند:

« (۱) هرگاه منسوب نظامی از وسایل و علایم نظامی اعم از اردوی ملی، پولیس ملی و امنیت ملی بمنظور ترساندن و یا تحت تأثیر قرار دادن رأی دهنده، کاندید، ناظر و یا مشاهد به نفع و یا ضرر کاندید سوء استفاده نماید، به جزای حبس قصیر محکوم می‌گردد.

(۲) هرگاه فاعل عمل مندرج فقره (۱) این ماده منسوب نظامی نباشد، به حد اکثر جزای حبس قصیر، محکوم می‌گردد.»

برای وضاحت ماده ۴۲۲ کود جزا، نیاز به شرح موارد زیر است.

مطلب اول: عنصر مادی جرم سوء استفاده از وسایل و علائم نظامی: فقره (۱) ماده ۴۲۲.

در گفتار دوم مبحث دوم این فصل، عنصر مادی را تعریف کردیم و نیز گفتیم که اجزای عنصر مادی عبارت اند از: شخصیت مرتکب، رفتار جرمی، وسیله جرم، موضوع جرم، نتیجه جرم و رابطه سببیت. همچنان گفتیم که لازم نیست که حین شرح هریک از مصادیق جرایم انتخاباتی، به شرح تمام این اجزاء پردازیم، بلکه اجزایی را شرح می‌کنیم که در ارتکاب جرم مورد بحث، تأثیر داشته باشند.

اجزایی که در ارتکاب جرم مندرج فقره (۱) ماده ۴۲۲ کود جزا تأثیر دارند و باید شرح شوند، عبارت اند از: رفتار جرمی، شخصیت مرتکب، وسیله جرم، نتیجه جرم و رابطه سببیت.

الف - شخصیت مرتکب:

مرتکب جرم مندرج ماده ۴۲۲ کود جزا، هم منسوب نظامی و هم شخص عادی بوده می‌تواند، منتها تفاوت بر این است که اگر این رفتار جرمی (سوء استفاده از وسایل و علائم نظامی) توسط شخص غیر نظامی صورت گیرد، جزای آن نسبت به شخص نظامی شدیدتر است. «به فقره (۲) ماده ۴۲۲ کود جزا مراجعه شود.»

ب - رفتار جرمی:

"سوء استفاده از وسایل و علائم نظامی"، رفتار جرمی جرم مندرج ماده ۴۲۲ کود جزا را تشکیل می‌دهد. اصل بر این است که از وسایل و علائم نظامی، حسن استفاده صورت گیرد، یعنی برای تأمین امنیت انتخابات از آنها استفاده شود. پس استفاده معکوس (سوء استفاده)، جرم پنداشته شده است.

وسایل و علائم نظامی یک اصطلاح عام است که وسایل شامل هر نوع وسیله مانند سلاح سبک و سنگین، وسایط و امثال آنها می‌شود. همچنان علائم شامل هر نوع علامه مانند کارت هویت، لباس نظامی و امثال آنها را شامل می‌شود.

ج - وسیله جرم:

وسیله‌ای که از آن در ارتکاب جرم مندرج ماده ۴۲۲ استفاده می‌شود مشخص است که همانا وسایل و علائم نظامی می‌باشد. پرسش اینجاست که اگر وسیله مورد استفاده، تغییر کند آیا وصف جرمی نیز تغییر خواهد کرد؟ برای مثال: شخصی به عوض وسایل و علائم نظامی از نفوذ خود به نفع یک کاندید سوء استفاده می‌کند. فرضیه ذیل را مطالعه کنید.

فعالیت شماره (۱۲)

فرضیه:

یک متنفذ قومی برای مردم محله خود گفت: اگر فلان کاندید در این محل برنده یکهزار رأی نشود من دیگر از شما حمایت نمی‌کنم و مساعدتهایی را که همیشه با شما کرده ام قطع خواهم کرد. در این مثال، شخص متنفذ قومی در ارتکاب این جرم، از وسایل و علائم نظامی سوء استفاده نکرده است بلکه از نفوذی که در میان مردم دارد سوء استفاده کرده است. آیا او را مرتکب جرم مندرج فقره (۲) ماده ۴۲۲ کود جزا، می‌پندارید؟

د - نتیجه جرم:

در جرایم نتیجه‌جویی، تحقق جرم شرط تکمیل آن است. جرم مندرج ماده ۴۲۲ کود جزا از جرایم نتیجه‌جویی نیست بلکه از جرایم مطلق است، به این معنی که تحقق نتیجه شرط ارتکاب جرم نیست. برای مثال: اگر منسوب نظامی یا یک شخص عادی از وسایل و علائم نظامی سوء استفاده نموده و رأی دهنده‌گان را بترساند تا به نفع یک کاندید مشخص رأی بدهند. او مرتکب جرم مندرج ماده ۴۲۲ کود جزا شناخته می‌شود و لو این رفتار جرمی او نتیجه‌ای در قبال نداشته باشد؛ یعنی مردم از این کار او ترسند و به نفع کاندید مورد نظر او رأی ندهند. وقتیکه تحقق نتیجه در ارتکاب این جرم تأثیری ندارد، بحث رابطه سببیت نیز در میان نمی‌آید.

مطلب دوم: عنصر معنوی جرم سوء استفاده از وسایل و علائم نظامی مندرج ماده ۴۲۲ کود جزا:

عنصر معنوی شامل قصد جرمی و خطای جرمی است؛ فرق میان قصد جرمی و خطای جرمی این است که اگر مرتکب علاوه بر داشتن قصد فعل جرمی، قصد وقوع نتیجه را نیز داشته باشد، عمل ارتكابی او عمدی پنداشته می‌شود، اما اگر مرتکب تنها قصد فعل جرمی را داشته ولی قصد وقوع نتیجه را نداشته باشد، عمل ارتكابی او با خطای جرمی است و غیر عمدی پنداشته می‌شود.

جرم مندرج ماده ۴۲۲ کود جزا از جرایم عمدی است، در جرایم عمدی، تحقق قصد جرمی نزد مرتکب شرط است. بنابراین، رفتار جرمی مندرج ماده ۴۲۲ باید قصداً انجام شده باشد، و این رفتار نبز باید به منظور ترساندن و یا تحت تأثیر قرار دادن رأی دهنده، کاندید، ناظر یا مشاهد (قصد نتیجه) صورت گرفته باشد. یعنی مرتکب هم قصد رفتار جرمی و هم قصد نتیجه جرمی را داشته باشد.

اجزای قصد جرمی، علم و اراده است؛ علم به معنی آگاهی است، مرتکب باید به ارکان جرم آگاهی داشته باشد. شرح موضوع قرار ذیل است:

داشتن علم به موارد زیر:

- علم به رفتار جرمی: یعنی مرتکب باید از وسایل و علائم نظامی آگانه سوء استفاده کرده باشد.
- علم به موضوع جرم: مرتکب باید آگاه باشد که سوء استفاده‌ای که او از وسایل و علائم نظامی می‌کند، پروسه انتخابات را متضرر می‌سازد.
- علم به زمان ارتکاب جرم: مرتکب باید آگاه باشد که او در زمان انتخابات، از وسایل و علائم نظامی سوء استفاده می‌کند.
- علم به مؤثریت رفتار جرمی: مرتکب باید آگاه باشد که رفتار جرمی او در متضرر ساختن پروسه انتخابات، مؤثر است.

داشتن اراده:

مرتکب باید هم اراده رفتار جرمی و هم اراده وقوع نتیجه جرمی را داشته باشد، به این معنی که رفتار جرمی (سوء استفاده از وسایل و علائم نظامی) را با اراده آزاد خود انجام داده باشد، همچنان اراده احداث نتیجه (ترساندن یا تحت تأثیر قرار داده رأی دهنده، کاندید، ناظر یا مشاهد بخاطر نفع یا ضرر رساندن به کاندید مشخص) را نیز داشته باشد. پس اگر رفتار جرمی مرتکب، غیر ارادی باشد، یعنی سهواً یا تحت جبر و اکراه انجام شده باشد، قصد جرمی نزد مرتکب متحقق نشده است. همچنان مرتکب اگر اراده رفتار جرمی را داشته اما اراده نتیجه جرمی را نداشته باشد، قصد جرمی نزد مرتکب، متحقق نشده است. برای مثال: شخصی از وسایل نظامی در وقت انتخابات بطور ارادی و قصداً سوء استفاده می‌کند اما نه به قصد ترساندن یا تحت تأثیر قرار دادن رأی دهنده، کاندید، ناظر یا مشاهد بمنظور نفع یا ضرر رساندن به یک کاندید مشخص، بلکه بخاطر مطرح کردن خود یا هر منظور دیگری غیر از منظور مندرج ماده ۴۲۲ کود جزا. در اینصورت شارنوال باید در جستجوی وصف جرمی دیگری غیر از وصف جرمی مندرج ماده ۴۲۲ کود جزا شود.

در ارتکاب جرم مندرج ماده ۴۲۲ کود جزا، علاوه بر تحقق قصد عام (قصد رفتار جرمی و قصد نتیجه) تحقق قصد خاص نیز لازمی است. قصد خاص در این جرم عبارت از قصد نفع یا ضرر رساندن به یک کاندید مشخص است. خلاصه اینکه جرم مندرج ماده ۴۲۲ کود جزا وقتی تحقق می‌یابد که قصد عام و قصد خاص نزد مرتکب موجود باشد.

در زیر به برخی رفتارها اشاره می‌کنیم که وصف جرمی مندرج ماده ۴۲۲ کود جزا را ندارد:

- هرگاه استفاده از وسایل نظامی توسط شخصی سهواً انجام شود و در اثر آن، ناظر انتخابات تحت تأثیر قرار بگیرد و از نظارت دست بکشد و در نتیجه عدم نظارت او، کاری به نفع یک کاندید انجام شود. (فقدان قصد عام)
- هرگاه شخصی از وسایل نظامی قصداً سوء استفاده کند، اما نه بمنظور ترساندن یا تحت تأثیر قرار دادن رأی دهند، کاندید، ناظر و یا مشاهد، بلکه به قصد اخلال نمودن روند انتخابات. (فقدان قصد جرمی خاص)

مطلب سوم: جزای جرم مندرج ماده ۴۲۲ کود جزا:

در صورتی که مرتکب جرم مندرج ماده ۴۲۲ کود جزا، منسوب نظامی باشد، جزای او حبس قصیر، و در صورتی که شخص عادی باشد جزای او حد اکثر حبس قصیر پیش‌بینی شده است. علت تشدید جزای شخص غیر نظامی نسبت به شخص نظامی ظاهراً این است که شخص غیر نظامی از وسایل و علایمی سوء استفاده کرده است که حیات آن نزد او مشروع نیست. این تعلیل شاید درست باشد اما یک سوال در پی دارد، اینکه: اگر منسوب نظامی، وسایل یا علایم نظامی را به شکل غیر قانونی در حیات خود داشته و از آن در روند انتخابات سوء استفاده نماید، آیا جزای او مثل شخص غیر نظامی تشدید می‌یابد؟

فعالیت شماره (۱۳)

قضیه فرضی

احمد یک تن از منسوبین ریاست امنیت ملی ولایت غزنی است. و برادر بشیر کاندیدای شورای ولایتی ولایت غزنی است. بشیر نزد احمد مراجعه نموده و خواهان یک جوهر لباس نظامی می‌شود تا در روز انتخابات از آن استفاده کرده و به نفع برادر خود رأی جمع آوری کند. احمد برای بشیر لباس نظامی می‌دهد و بشیر در روز انتخابات از آن لباس به نفع برادر خود سوء استفاده می‌کند. وصف جرمی عمل احمد و بشیر چیست؟

گفتار دوم: اخذ یا پرداخت رشوت: (جرم مندرج ماده ۴۲۳ کود جزا)

با وجود اینکه در عنوان ماده ۴۲۳ کود جزا، یک رفتار جرمی تصریح شده است اما متن این ماده دارای دو جزء است که شامل دو رفتار جرمی می‌باشوند؛ یکی "اخذ یا پرداخت رشوت" و دیگری "تهدید یا هتک حرمت". هر یک از این دو جرم را در مطالب جداگانه توضیح می‌دهیم.

مطلب اول: "جرم اخذ یا پرداخت رشوت" مندرج جزء ۱ ماده ۴۲۳ کود جزا:

جرم "اخذ یا پرداخت رشوت بمنظور اعمال نفوذ در مراحل انتخابات" مندرج جزء ۱ ماده ۴۲۳ کود جزا، یکی دیگر از مصادیق جرایم انتخاباتی است. جزء ۱ ماده مذکور چنین تصریح می کند: «شخصی که یکی از اعمال ذیل را مرتکب شود، به حبس متوسط محکوم می گردد:

۱- اخذ و یا پرداخت رشوت بمنظور اعمال نفوذ در مراحل انتخابات.»

الف - عناصر جرم مندرج جزء ۱ ماده ۴۲۳ کود جزا:

۱- عنصر مادی:

اجزای عنصر مادی جرم مذکور (اخذ یا پرداخت رشوت بمنظور اعمال نفوذ در مراحل انتخابات: که قابل بحث اند عبارت اند از: رفتار جرمی، شخصیت مرتکب، زمان ارتکاب جرم، نتیجه جرم و رابطه سببیت.

- رفتار جرمی:

"اخذ یا پرداخت رشوت"، رفتار جرمی جرم مندرج جزء ۱ ماده ۴۲۳ کود جزا را تشکیل می دهد.

مطابق فقره (۱) ماده ۳۷۰ کود جزا، وجه رشوت را پول، مال یا منفعت نا مشروع تشکیل می دهد.

اخذ رشوت، توسط رشوت گیرنده صورت می گیرد. طلب رشوت، گرفتن وعده آن یا قبول آن به عنوان بخشش، هم در حکم اخذ رشوت است.

پرداخت رشوت، توسط رشوت دهنده صورت می گیرد. پیش کش کردن رشوت و دادن وعده پرداخت آن نیز در حکم پرداخت رشوت است.

- شخصیت مرتکب:

مرتکب جرم مندرج جزء ۱ ماده ۴۲۳ کود جزا، دو شخص بوده می تواند؛ رشوت گیرنده و رشوت دهنده، که در مورد هریک از آنها به تفصیل بحث می کنیم:

- رشوت گیرنده: هر شخص، رشوت گیرنده بوده نمی تواند بلکه شخصی رشوت گیرنده محسوب شده می تواند که یکی از اوصاف مندرج فقره (۱) ماده ۳۷۰ کود جزا را دارا باشد. بنابراین، اشخاصی که وصف رشوت گیرنده را دارا بوده می توانند عبارت اند از:

- موظف خدمات عامه: موظفین خدمات عامه شامل اشخاص مندرج جزء ۳ ماده ۴ کود جزا می باشند.^۱

^۱ - کارکن دولت، تصدی های و شرکت های دولتی. کارکن مؤسسه های عامه یا تشبثاتی که خدمات عامه را انجام می دهند. اعضای ارکان دولت و اعضای نهاد های انتخاباتی. قاضی، سارنوال، وکیل مدافع، حکم، اهل خبره و سایر اشخاصی که تصادق شان معتبر شناخته شود. شخصی که رسماً به انجام خدمات عامه موظف شده باشد.

- موظف دولت خارجی یا سازمان بین المللی یا بین الحکومتی.
- موظف مؤسسه‌ای غیر دولتی.
- موظف مؤسسه خصوصی که فعالیت های اقتصادی، مالی یا تجارتي یا سایر خدمات عامه را انجام می‌دهد.

- رشوت دهنده: شخصیت رشوت دهنده کدام وصف خاصی ندارد بلکه هر شخص، رشوت دهنده بوده می‌تواند. پرسش: آیا واسطه رشوت هم شامل شخصیت مرتکب جرم مندرج جزء ۱ ماده ۴۲۳ کود جزا، بوده می‌تواند؟ با وجود اینکه قانون شخصیت مرتکب این جرم را منحصر به رشوت دهنده و رشوت گیرنده ساخته و در مورد واسطه رشوت، حکمی بیان نکرده است، اما با وجود اینکه جرم مندرج جزء ۱ ماده ۴۲۳ جرم رشوت است که به منظور یک جرم دیگر (جرم اعمال نفوذ در مراحل انتخابات) انجام می‌شود، اما احکام جرم رشوت مندرج فصل اول باب چهارم کتاب دوم کود جزا، بر آن قابل تطبیق است. بنابراین، واسطه رشوت نیز شامل شخصیت مرتکب جرم مندرج جزء ۱ ماده ۴۲۳ کود جزا، بوده می‌تواند.

- زمان ارتکاب جرم:

در متن جزء ۱ ماده ۴۲۳ کود جزا، کلمه «در مراحل انتخابات»، قید زمانی است. بنابراین، اگر رفتار جرمی (اخذ یا پرداخت رشوت بمنظور اعمال نفوذ) در همین محدوده زمانی واقع شده باشد، وصف جرم مندرج جزء ۱ ماده ۴۲۳ کود جزا را دارد، در غیر آن خیر.

- نتیجه جرم:

نتیجه جرم مندرج جزء ۱ ماده ۴۲۳ کود جزا، عبارت از اثر یا آثار ناشی از اعمال نفوذ توسط مرتکب است. جزء ۱ ماده ۴۲۳ کود جزا، این آثار را مشخص نکرده بلکه مطلق گذاشته است، و ما صلاحیت تقیید آنرا نداریم و نمی‌توانیم بگوییم که اثر آن اعمال نفوذ عبارت از تحقق نفع یا ضرر به یک کاندید مشخص. پس اطلاق نتیجه جرمی چنین افاده می‌کند که اثر ناشی از اعمال نفوذ، هر چیز بوده می‌تواند؛ نفع رساندن به خود (در صورتی که رشوت دهنده، کاندیدا باشد) یا ضرر رساندن به کاندید دیگر و یا اخلال وارد کردن در پروسه انتخابات یا برهم زدن این پروسه و یا هر نتیجه دیگر، زیرا قاعده حقوقی بیانگر این است که "مطلق، عمومیت دارد".

نتیجه جرمی مندرج جزء ۱ ماده ۴۲۳ کود جزا، هر چیز که باشد، تحقق آن شرط تحقق جرم نیست، زیرا این جرم از جرایم مطلق (غیر نتیجه‌جوی) است، و به محض اینکه یک شخص بمنظور اعمال نفوذ در مراحل انتخابات، رشوت بدهد یا بگیرد یا واسطه رشوت شود، مرتکب این جرم پنداشته شده و به جزای معینه آن مجازات می‌شود، و شرط نیست که اعمال نفوذ او، نتیجه‌ای به بار آورده باشد.

۲- عنصر معنوی:

جرم اخذ یا پرداخت رشوت مندرج جزء ۱ ماده ۴۲۳ کود جزا از جرایم عمدی است. در جرایم عمدی شرط است که مرتکب، هم قصد رفتار جرمی و هم قصد نتیجه جرمی را داشته باشد، یا به عبارت دیگر، اراده رفتار جرمی و اراده نتیجه جرمی نزد مرتکب موجود باشد. طوری که قبلاً بیان کردیم؛ رفتار جرمی مندرج جزء ۱ ماده ۴۲۳، عبارت از اخذ یا پرداخت رشوت، و نتیجه جرمی آن عبارت از اثری است که بر اعمال نفوذ در مراحل انتخابات به وجود می‌آید.

در جرایم عمدی علاوه بر وجود اراده (اراده فعل و اراده نتیجه) نزد مرتکب، وجود علم و آگاهی نزد او نیز شرط است، به این معنی که مرتکب باید به ارکان جرم علم داشته باشد. در جرم مندرج جزء ۱ ماده ۴۲۳ کود جزا، علم مرتکب به موارد زیر لازمی است.

- علم به رفتار جرمی: مرتکب باید بداند که او رشوت می‌دهد یا می‌گیرد یا واسطه رشوت می‌شود.
- علم به موضوع جرم: مرتکب باید بداند که او بخاطر صدمه رساندن بر روند انتخابات، رشوت می‌دهد یا می‌گیرد.
- علم به مؤثریت رفتار جرمی: مرتکب باید آگاه باشد که رفتار جرمی او در متضرر ساختن پروسه انتخابات، مؤثر است.

در ارتکاب جرم "اخذ یا پرداخت رشوت بمنظور اعمال نفوذ در مراحل انتخابات" مندرج جزء ۱ ماده ۴۲۳ کود جزا، علاوه بر تحقق قصد عام (قصد رفتار جرمی و قصد نتیجه) تحقق قصد خاص نیز لازمی است. قصد خاص در این جرم عبارت از "اعمال نفوذ در مراحل انتخابات است". در حقیقت، جرم مندرج جزء ۱ ماده ۴۲۳ کود جزا مرکب از دو جرم است؛ جرم رشوت و جرم اعمال نفوذ در مراحل انتخابات. جرم اولی بخاطر جرم دومی صورت می‌گیرد. این جرم، دقیقاً همان مصداق ماده ۳۷۷ کود جزا است که می‌گوید: «هرگاه هدف از رشوت، ارتکاب جرم دیگری باشد که جزای آن در این قانون نسبت به جزای معینه رشوت شدیدتر باشد، رشوت گیرنده، رشوت دهنده و واسطه رشوت علاوه به جزای نقدی معادل وجه رشوت به جزای معینه همان جرم نیز محکوم می‌گردد.»

خلاصه اینکه جرم مندرج جزء ۱ ماده ۴۲۳ کود جزا وقتی تحقق می‌یابد که قصد عام و قصد خاص هر دو نزد مرتکب موجود باشد، در غیر آن، عمل مرتکب وصفی جرمی دیگری را بخود خواهد گرفت.

در زیر، چند رفتار را ذکر می‌کنیم که وصف جرمی مندرج جزء ۱ ماده ۴۲۳ را بخود می‌گیرد:

- یک کاندید انتخابات، مبلغ ده میلیون افغانی به یکی از کارکنان کمیسیون انتخابات رشوت داد تا از این طریق، اعمال نفوذ نموده به نفع خود یا ضرر کاندید دیگری کاری انجام بدهد. همچنان عین عمل را یک شخص عادی به نفع یا ضرر یک کاندیدا، مرتکب شده می‌تواند.

- یک کاندیدای انتخابات، مبلغ یک ملیون افغانی به مسئول دیتایس کمیسیون انتخابات رشوت داد تا از این طریق اعمال نفوذ نموده و به نفع خود یا ضرر کاندیدای دیگری کاری انجام بدهد، و یا یک شخص عادی، مرتکب این عمل شود تا به نفع یا ضرر کاندیدای مشخصی، کاری انجام بدهد.
- طرفداران یک کاندیدا زمانی برای رأی دادن آمدند که بیست دقیقه به بسته شدن محل رأی دهی باقی مانده بود، کاندیدای مذکور برای مسئولین محل رأی دهی وعده منفعت داد تا مرکز را برای یک ساعت دیگر باز نگه دارند.

فعالیت شماره (۱۴)

فرضیه:

یک کاندیدا مبلغ یک میلیون افغانی را به عنوان بخشش برای یکی از بزرگان قومی پرداخت تا از این طریق اعمال نفوذ نمود و آرای قوم او را به خود جلب کرد. آیا عمل کاندیدای مذکور، وصف جرمی مندرج جزء ۱ ماده ۴۲۳ کود جزا را دارد؟ پاسخ بلی یا نخیر تان باید با استدلال باشد.

ب- جزای جرم مندرج جزء ۱ ماده ۴۲۳ کود جزا:

جزای جرم "اخذ یا پرداخت رشوت بمنظور اعمال نفوذ در مراحل انتخابات"، مندرج جزء ۱ مندرج ماده ۴۲۳ کود جزا، حبس متوسط تعیین شده است. پرسش قابل طرح این است که آیا جزای حبس متوسط، جزای جرم رشوت است یا جزای جرم اعمال نفوذ در مراحل انتخابات و یا جزای هر دو؟ در روشنایی این پرسش، قضیه فرضی ذیل را حل کنید؟

فعالیت شماره (۱۵)

قضیه فرضی:

شخص (x) در نتیجه انتخابات، برنده عضویت شورای ولایتی یکی از ولایات شده بود. زمانی که اعضای شورای مذکور عضو مجلس سنا را از میان شان انتخاب می کردند، شخص (x) برای هر یک از اعضای شورای ولایتی مذکور مبلغ (۵۰۰,۰۰۰) افغانی به عنوان بخشش پرداخت. اعضای مذکور برای شخص (x) رأی دادند و او برنده عضو مجلس سنا شد. جزای رشوت دهنده و هر یک از رشوت گیرنده گان را مطابق مواد مربوط کود جزا، مشخص کنید؟

مطلب دوم: جرم "تهدید، تخویف، هتک حرمت و اعمال فشار علیه رأی دهنده، کاندید، ناظر، شاهد و رسانه‌ها و کارکنان انتخابات" مندرج جزء ۲ ماده ۴۲۳ کود جزاء:

این جرم یکی از مصادیق جرایم انتخاباتی است. ماده مذکور چنین تصریح می‌کند: «شخصی که یکی از اعمال ذیل را مرتکب شود، به حبس متوسط محکوم می‌گردد:

۱-.....

۲- تهدید، تخویف، هتک حرمت و اعمال فشار علیه رأی دهنده، کاندید، ناظر، شاهد و رسانه‌ها و کارکنان انتخابات.»

الف - عناصر جرم مندرج جزء ۲ ماده ۴۲۳ کود جزاء:

اجزای عنصر مادی این جرم که قابل بحث است عبارت از رفتار جرمی، زمان ارتکاب جرم، نتیجه جرم و رابطه سببیت می‌باشد که در مورد آنها توضیحات زیر ارائه می‌شود.

۱ - رفتار جرمی:

رفتارهای جرمی مندرج جزء ۲ ماده ۴۲۳ کود جزاء، عبارت اند از:

- تهدید رأی دهنده، کاندید، ناظر، شاهد، رسانه یا کارکن انتخابات.
- تخویف رأی دهنده، کاندید، ناظر، شاهد، رسانه یا کارکن انتخابات.
- هتک حرمت رأی دهنده، کاندید، ناظر، شاهد، رسانه یا کارکن انتخابات.
- اعمال فشار علیه رأی دهنده، کاندید، ناظر، شاهد، رسانه یا کارکن انتخابات.

اصطلاحات تهدید، تخویف، هتک حرمت و اعمال فشار، مفاهیم ذیل را افاده می‌کند:

تهدید: تهدید در لغت به معنای ترساندن است^۱، در قوانین افغانستان مفهوم اصطلاحی تهدید بیان نشده است. ماده ۶۲۶ کود جزاء مفهوم تهدید را به عرف راجع ساخته است.

تخویف: تخویف در لغت نیز به معنای ترساندن است^۲، در قوانین افغانستان مفهوم اصطلاحی تهدید بیان نشده است.

جزء ۶ ماده سوم قانون منع خشونت علیه زن، تخویف را چنین تعریف کرده است: «ارتکاب اعمال و حرکات یا استعمال الفاظ است که موجب ایجاد رعب و ترس زن گردد.» نکته: ذکر کلمه "زن" در این تعریف چنین افاده

۱ - فرهنگ فارسی معین.

۲ - همان.

می‌کند که این تعریف در حالاتی صدق می‌کند که شخص مورد تخویف، زن باشد. با در نظر داشت این نکته، قضیه فرضی ذیل را حل کنید:

فعالیت شماره (۱۶)

قضیه فرضی:

یک شخص زورمند بطرف دو نفر ناظر انتخابات که یکی زن و دیگری مرد بودند، چشم کشید، چشم شخص مذکور، ناظر زن را ترسانده بود اما ناظر مرد علاوه بر اینکه از این چشم کشی نترسید بلکه منحیث عمل بالمثل، چشم خود را بطرف شخص زورمند کشید. شما با در نظر داشت تعریف تخویف مندرج جزء ۶ ماده سوم قانون منع خشونت علیه زن، این دو قضیه را بررسی کنید و بگویید که آیا شخص زورمند که بطرف ناظرین چشم کشیده بود، مرتکب جرم مندرج جزء ۲ ماده ۴۲۳ کود جزا شده است یا خیر؟

هتک حرمت: در لغت معانی حرمت شکنی، بی‌احترامی، بی‌آبرویی و بی‌غزتی را دارد. و مفهوم اصطلاحی آن در قوانین افغانستان بیان نشده است.

نکته: برای تشخیص رفتارهای جرمی (تهدید، تخویف و هتک حرمت) معیارهای قانونی تعیین نشده است، بنابراین، شارنوال و قاضی ناگزیر اند برای تشخیص آنها به عرف مراجعه کنند، و به این قبیل اعمالی که از یک شخص صادر می‌شود ببینند که عرف آنرا چی تعریف می‌کند، توهین، تخویف یا هتک حرمت.

اجتماع رفتارهای جرمی (تهدید، تخویف، هتک حرمت و اعمال فشار) شرط تکمیل جرم مندرج جزء ۲ ماده ۴۲۳ کود جزا نیست بلکه این جرم با ارتکاب یکی از رفتارهای متذکره، تحقق می‌یابد. همچنان شرط نیست که یکی از رفتارهای جرمی علیه تمام اشخاص (رأی دهند، کاندیدا، ناظر، مشاهد، رسانه و کارکن انتخابات) واقع شده باشد، بلکه این جرم با واقع شدن بر یکی از اشخاص متذکره، تحقق می‌یابد. برای مثال: هرگاه شخصی رأی دهنده‌ای را تهدید کند، مرتکب جرم مندرج جزء ۲ ماده ۴۲۳ کود جزا پنداشته شده و به جزای معینه آن مجازات می‌گردد.

۲- زمان ارتکاب جرم:

در متن جزء ۲ ماده ۴۲۳ کود جزا، کلمه «در مراحل انتخابات»، منحیث قید زمانی تصریح نشده است، اما در جزء ۱ ماده مذکور، تصریح شده بود. به نظر می‌رسد که قانونگذار به تصریح این قید زمانی در جزء ۱ این ماده اکتفا نموده و جزء ۲ را نیز شامل آن می‌داند اما درست آن بود که قید زمانی را در جزء ۲ نیز تصریح می‌کرد.

پرسش: شما چی فکر می کنید آیا وقوع رفتارهای جرمی مندرج جزء ۲ ماده ۴۲۳ (تهدید، تخویف، هتک حرمت و اعمال فشار) در مراحل انتخابات، شرط است؟ با وجود اینکه قید زمانی در جزء ۲ تصریح نشده است.

۳- نتیجه جرم:

جرم مندرج جزء ۲ ماده ۴۲۳ کود جزا از جرایم مطلق (غیر نتجوی) است، زیرا قانونگذار راجع به نتیجه جرمی تصریح نکرده که رفتارهای جرمی مندرج جزء ۲ ماده ۴۲۳ علیه اشخاص مندرج جزء مذکور بخاطر تحقق کدام نتیجه انجام می شود. پس جرم مندرج جزء ۲ ماده ۴۲۳ کود جزا، به محض ارتکاب رفتار مادی تحقق می یابد.

ب- عنصر معنوی جرم مندرج جزء ۲ ماده ۴۲۳ کود جزا:

جرم مندرج جزء ۲ ماده ۴۲۳ کود جزا از جرایم عمدی است، زیرا قانونگذار فقط از رفتارهای جرمی (تهدید، تخویف و هتک حرمت) نام برده و ارتکاب یکی از آنها را جرم شمرده است، بدون اینکه ذکر کند که این رفتارها به کدام منظور انجام می شود. برای مثال: هر گاه شخصی ناظری را بترساند (تخویف کند) مرتکب جرم مندرج جزء ۲ ماده ۴۲۳ کود جزا، پنداشته می شود و مهم نیست که این کار را به کدام منظور انجام داده است. فقط همین قدر کفایت که رفتار جرمی مثلاً (تخویف) را قصداً انجام داده باشد و به ارکان جرم، علم داشته باشد. برای مثال: مرتکب باید بداند که او یک ناظر انتخابات را تخویف می کند، و نیز بداند که این زمان، زمان انتخابات است.

در زیر، چند رفتار را ذکر می کنیم که وصف جرمی مندرج جزء ۲ ماده ۴۲۳ را ندارد:

- شخصی پسر جوانی را در روز انتخابات در نزدیک محل رأی دهی به گمان اینکه از بچه های کوچه گرد است، فاش داد، بی خبر از اینکه او یکی از ناظرین این محل انتخاباتی است. با وجود اینکه فاش گفتن، هتک حرمت است اما شخص فاش دهنده، مرتکب جرم مندرج جزء ۲ ماده ۴۲۳ کود جزا نشده است زیرا او علم نداشت که مجنی علیه، ناظر انتخابات است، و علم داشتن به ارکان جرم، شرط تحقق جرایم عمدی است. اما ناگفته نماند که او مرتکب جرم دشنام مندرج ماده ۶۷۸ کود جزا پنداشته می شود.
- راننده موترا (x) راننده موترا (y) را در روز انتخابات و در نزدیک یک محل رأی دهی بخاطر بی احتیاطی اش انتقاد کرد. پس از یک گفتوگو، راننده موترا (y)، راننده موترا (x) را هتک حرمت کرد، در حالی که نمی دانست او یک کاندیدا است.
- یک منسوب نظامی که وظیفه تأمین امنیت محل انتخاباتی را داشت در روز انتخابات از شخصی که ظاهراً ۱۵ یا ۱۶ ساله معلوم می شد خواست که از این محل دور برود اما شخص مذکور دور نرفت، منسوب

نظامی او را تخویف کرد تا از این محل دور برود، در حالی که این شخص ۱۸ ساله بود و برای رأی دادن آمده بود، اما پولیس از این خصوصیات او علم نداشت^۱.

فعالیت شماره (۱۷)

فرضیه:

در ساعت دو بجۀ بعد از ظهر روز انتخابات، شخص (الف) و شخص (ب) در مورد دو کاندیدا باهم گفتوگو کردند و هر یک کاندیدای مورد نظر دیگر را انتقاد کرد، بعد از اینکه گفتوگو میان آنها شدت گرفت، شخص (الف) شخص (ب) را تهدید کرد تا به کاندیدای مورد نظر اش رأی ندهد، در حالی که شخص (ب) ساعت ده بجۀ قبل از ظهر رأی خود را به نفع کاندیدای مورد نظر خود استعمال کرده بود. آیا شخص (الف) مرتکب جرم مندرج جزء ۲ ماده ۴۲۳ کود جزا، پنداشته می شود یا خیر، و چرا؟

ج - مجازات:

جزای جرم مندرج جزء ۲ ماده ۴۲۳ کود جزا، حبس متوسط تعیین شده است. شما بشکل دسته جمعی جزای مرتکب جرم قضیه ذیل را در روشنایی مواد کود جزا، مشخص کنند.

فعالیت شماره (۱۸)

کار گروهی:

شخص (x) که یک رأی دهنده است یک کارکن انتخاباتی را در داخل محل رأی دهی در روز انتخابات تهدید کرد. وصف جرمی شخص (x) و جزای پیش بینی شده جرم او را در روشنایی (جزء ۲ ماده ۴۲۳، فقره (۲) ماده ۶۲۴ و ماده ۶۲۵ کود جزا) مشخص کنید؟

گفتار سوم: پنهان نمودن اوراق رأی دهی: (جرم مندرج ماده ۴۲۴ کود جزا)

پنهان نمودن اوراق رأی دهی مصداق دیگری از مصادیق جرایم انتخاباتی است که ماده ۴۲۴ کود جزا در زمینه چنین تصریح می کند: «هرگاه شخصی به منظور کتمان حقایق، فورم نتایج و یا اوراق رأی دهی را پنهان نماید، به حبس متوسط تا سه سال محکوم می گردد.»

در رابطه به جرم مذکور، موارد زیر قابل توضیح است:

^۱ - اما ممکن است منسوب نظامی مذکور، مرتکب جرم دیگری غیر از جرم مندرج جزء ۲ ماده ۴۲۳ کود جزا شده باشد.

مطلب اول: عناصر جرم مندرج ماده ۴۲۴ کود جزا:

الف - عنصر مادی:

از جمله اجزای عنصر مادی این جرم که نیاز به توضیح دارد، ارتقار جرمی، موضوع جرم و نتیجه جرم است.

- رفتار جرمی:

"پنهان نمودن فورم نتایج یا اوراق رأی دهی"، رفتار جرمی مندرج ماده ۴۲۴ کود جزا را تشکیل می‌دهد. شرط نیست که پنهان کننده، این رفتار جرمی را در بدل پول، مال یا منفعت و یا بدون آن انجام داده باشد.

در رابطه به این رفتار جرمی، دو پرسش قابل طرح است؛ اول: آیا تلف کردن به معنی پنهان نمودن یا در حکم پنهان نمودن است؟ پاسخ: نخیر. زیرا تلف کردن اوراق انتخاباتی رفتار جرمی مستقل دیگری است که در ماده ۴۲۸ کود جزا بیان شده است. دوم: فرق میان پنهان نمودن اوراق و سرقت کردن اوراق چیست؟ پاسخ: پنهان نمودن حالتی است که شی از حيازت صاحب آن خارج نمی‌شود و اگر جستجو شود پیدا خواهد شد، اما سرقت حالتی است که شی از حيازت صاحب آن خارج شده و در حيازت سارق می‌آید و پیدا کردن آن تا جایی نا ممکن خواهد بود.

- وسیله جرم:

فورم نتایج و اوراق رأی دهی، وسایلی هستند که مرتکب از آنها بمنظور کتمان حقایق (جرم مندرج ماده ۴۲۴ کود جزا) استفاده کرده است. حقایق می‌تواند با استفاده از سایر وسایل نیز کتمان شود اما حصر نمودن وسایل به دو نوع وسیله (فورم نتایج و اوراق رأی دهی)، باعث اشکال در رسیدگی این جرم برای خارنوال و قاضی می‌شود. برای مثال: اگر شخصی از سایر اسناد و مواد انتخاباتی، مثلاً کتاب ثبت رأی دهنده‌گان، دستگاه بایومتریک و غیره به منظور کتمان حقایق استفاده کند، آیا حکم مندرج ماده ۴۲۴ کود جزا، بر وی تطبیق می‌گردد؟ پاسخ باید بلی باشد، زیرا کتمان حقایق، مسأله اساسی است نه وسایل. پس بهتر آن بود که قانون‌گذار استفاده از وسایل را بمنظور کتمان حقایق، عمومیت می‌داد و کلماتی چون اسناد، اوراق مواد را به کار می‌برد.

- نتیجه جرم:

جرم مندرج ماده ۴۲۴ کود جزا از جرایم مطلق (غیر نتیجه‌جوی) است. این جرم به محض ارتکاب رفتار جرمی (پنهان کردن فورم نتایج یا اوراق رأی دهی) تحقق می‌یابد، و شرط نیست که این رفتار جرمی اثری یا نتیجه‌ای در پی داشته باشد. برای مثال: یکی از کارکنان انتخابات فورم نتایج را به منظور کتمان حقایق، پنهان نمود، و سایر کارکنان بعد از یک ساعت جستجو آنرا پیدا کردند. پنهان کننده، مرتکب این جرم پنداشته می‌شود در حالی که پنهان کردن او هیچ پیامدی (نتیجه‌ای) نداشت، یعنی ارتکاب رفتار جرمی منجر به کتمان حقایق نگردد.

ب - عنصر معنوی:

در ارتکاب جرم مندرج ماده ۴۲۴ کود جزا، علاوه بر تحقق قصد عام، تحقق قصد خاص نیز لازمی است؛ قصد عام با داشتن علم و اراده تحقق می‌یابد، و قصد خاص در این جرم عبارت از قصد کتمان حقایق است، یعنی رفتار جرمی (پنهان نمودن فورم نتایج یا اوراق رأی دهی) باید به قصد کتمان حقایق انجام شده باشد. اگر قصد عام در ارتکاب این جرم تحقق یابد اما قصد خاص تحقق نیابد، رفتار جرمی مذکور وصف جرمی مندرج ماده ۴۲۴ کود جزا را ندارد. برای مثال: یکی از کارکنان انتخابات فورم نتایج را بمنظور به تأخیر افکندن نتایج انتخابات، پنهان کرد. عمل او وصف جرمی مندرج ماده ۴۲۴ کود جزا ندارد، زیرا قصد خاص که همانان قصد کتمان حقایق است، تحقق نیافته است.

مطلب دوم: جزای جرم مندرج ماده ۴۲۴ کود جزا:

هرگاه شخصی جرم مندرج ماده ۴۲۴ کود جزا را طوری مرتکب گردد که تمام ارکان و عناصر آن تکمیل باشد، به جزای حبس متوسط الی سه سال محکوم می‌گردد. قانون‌گذار در محکوم نمودن مرتکب به حبس، برای قاضی صلاحیت اختیاری حبس یک تا سه سال را داده است، و قاضی با در نظر داشت احوال جرم و مجرم، از این صلاحیت استفاده می‌کند.

فعالیت شماره (۱۹)**قضایای فرضی:**

چهار تن از کارکنان انتخاباتی به جرم مندرج ماده ۴۲۴ کود جزا متهم شدند. شما اتهام‌های درست را از نادرست تفکیک کنید و دلیل آنرا نیز ذکر کنید.

۱- یک‌تن از کارکنان انتخاباتی در اخیر روز کاری، بعضی اوراق انتخاباتی را در روک میز خود قفل کرد تا مفقود نشود. کارکن مذکور در اثر یک حادثه ترافیکی برای مدت سه ماه بستری شد، او وقتی به دفتر کارش برگشت که نتایج انتخابات اعلان شده بود، اگر کارکن مذکور این اوراق را در روک میز خود قفل نمی‌کرد، نتایج انتخابات تغییر می‌کرد.

۲- یک‌تن از کارکنان انتخاباتی، فورم نتایج را بمنظور کتمان حقایق، پنهان نمود اما به این هدف نایل نگردید زیرا پنهان کردن او بعد از چند ساعت، افشا شد.

۳- یک‌تن از کارکنان انتخاباتی، بعضی اوراق رأی‌دهی را بمنظور کتمان حقایق، پنهان نمود و این کار او منجر به کتمان حقایق گردید. این عمل او شش ماه بعد از اعلان نتایج انتخابات، افشا شد.

۴- یک تن از کارکنان انتخاباتی بعضی اوراق رأی دهی را پنهان نمود. وقتی شارنوال حین تحقیق از او پرسید: چرا اوراق رأی دهی را پنهان کردید؟ گفت: سه ماه شده که ما را معاش نداده است، من هم خواستم کار شانرا خراب کنم.

گفتار چهارم: تغییر در اسناد انتخاباتی یا دریافت مساعدت: (جرم مندرج ماده ۴۲۵ کود جزا)

جرم مندرج ماده ۴۲۵ کود جزا که عنوان آن "تغییر در اسناد انتخاباتی یا دریافت مساعدت" است شامل چهار نوع رفتار جرمی متفاوت می باشد که عبارت اند از:

۱. جابجایی، انتقال یا تصرف در اسناد انتخاباتی خلاف حکم قانون.
  ۲. دریافت وجوه مالی از منابع غیر قانونی.
  ۳. دریافت یا قبول مساعدت های مالی نقدی یا جنسی از اتباع و دول خارجی و یا نمایندگی های سیاسی کشورهای خارجی مقیم افغانستان.
  ۴. وارد نمودن تغییر در فورم های نتایج یا آرای استعمال شده در صندوق طوری که باهم مطابقت نداشته باشند.
- هریک از رفتارهای جرمی چهار گانه فوق الذکر را در چهار مطالب جداگانه توضیح می دهیم و در مطلب پنجم، جزاهای معینه آنها را بیان خواهیم کرد.

مطلب اول: جرم جابجایی، انتقال یا تصرف در اسناد انتخاباتی خلاف حکم قانون: (رفتار جرمی جزء ۱ ماده ۴۲۵ ک.ج)

توضیح این جرم نیاز شرح موارد زیر دارد:

الف - عنصر مادی:

اجزای عنصر مادی این جرم عبارت اند از: رفتار جرمی، وسیله جرم، نتیجه جرم و رابطه سببیت.

- رفتار جرمی:

این رفتار جرمی به سه شکل صورت می گیرد:

- أ. جابجایی اسناد انتخاباتی خلاف قانون.
- ب. انتقال اسناد انتخاباتی خلاف قانون.
- ج. تصرف در اسناد انتخاباتی خلاف قانون.

شکل اول: جابجایی اسناد انتخاباتی خلاف قانون: هرگاه کارکن انتخاباتی، اسناد انتخاباتی را خلاف قانون جابجا کند، مرتکب جرم شده است. اما قانون انتخابات راجع به اینکه اسناد انتخاباتی چگونه جابجا شود، صراحتی ندارد بلکه این موضوع در یک طرزالعمل بنام "طرزالعمل بسته بندی مواد حساس انتخابات"، تنظیم شده است. پس چرا در جزء ۱ ماده ۴۲۵ کود جزا گفته شده که "جابجایی اسناد خلاف قانون"؟ باید می گفت: جابجایی اسناد خلاف طرزالعمل مربوط. نظر شما چیست؟ به هر صورت، این موضوع را می توان به حیث یک تفکر انتقادی مطرح کرد.

برای وضاحت این رفتار جرمی، یک مثال ارائه می کنیم تا بفهمیم که جابجایی اسناد خلاف طرزالعمل مربوط چگونه صورت می گیرد: در طرزالعمل بسته بندی مواد حساس انتخابات، تصریح شده است که (مواد هر محل رأی دهی، داخل خریطه پلاستیکی شده و در صندوق آبی گذاشته می شود و در عقب هر خریطه برچسب جهت تشخیص محل مردانه و زنانه نصب می شود، در محل مردانه برچسپی نصب می شود که رنگ سفید و خط سیاه دارد، و برچسب محل زنانه با رنگ سبز و خط سفید است).^۱ اگر کارکن انتخاباتی این برچسب ها را معکوس کند، اسناد را خلاف طرزالعمل جابجا کرده است.

شکل دوم: انتقال اسناد انتخاباتی خلاف قانون: قانون انتخابات راجع به اینکه اسناد انتخاباتی چگونه انتقال می شود صراحتی ندارد بلکه این موضوع در طرزالعمل بسته بندی مواد حساس انتخابات تنظیم شده است. اشکال فوق در اینجا نیز وارد است. به هر صورت..

برای وضاحت این رفتار جرمی، یک مثال ارائه می کنیم تا بفهمیم که اسناد انتخاباتی چگونه خلاف طرزالعمل، انتقال می شود: در طرزالعمل بسته بندی مواد حساس انتخابات تصریح شده است که: (مواد حساس باید با استفاده از اسکورت امنیتی انتقال داده شوند).^۲ پس اگر کارکنان انتخاباتی، این مواد را بدون اسکورت امنیتی انتقال بدهند، اسناد انتخاباتی را خلاف طرزالعمل انتقال داده اند.

شکل سوم: تصرف در اسناد انتخاباتی خلاف قانون: تصرف یک واژه عام است؛ تغییر، تبدیل یا از بین بردن اسناد، نامرتب کردن اسناد، و سایر اعمال مشابه، همه مشمول واژه تصرف هستند. کار گروپی زیر باید اجراء شود.

^۱ - طرز العمل بسته بندی مواد حساس انتخابات ریاست جمهوری سال ۱۳۹۸، ص ۷

^۲ - طرز العمل بسته بندی مواد حساس انتخابات ریاست جمهوری سال ۱۳۹۸، ص ۹

فعالیت شماره (۲۰)

کار گروهی:

جزء ۱ ماده ۴۲۵ کود جزا، تصرف در اسناد انتخاباتی را جرم شمرده است. اما جزء ۳۳ ماده ۹۸ قانون انتخابات ۱۳۹۵، وارد کردن تغییر و تبدیل در اسناد انتخاباتی - که یک نوع تصرف است - را تخلف انتخاباتی شمرده است. اشتراک کننده ها، مواد متذکره را باهم مقایسه کنند و در نهایت بگویند که آیا تصرف در اسناد انتخاباتی، جرم است یا تخلف؟

- وسیله جرم:

جزء ۱ ماده ۴۲۵ کود جزا، وسیله جرم را منحصر به اسناد انتخاباتی ساخته است. سوال قابل طرح این است که اگر شخصی مواد انتخاباتی را خلاف قانون، جابجا، انتقال یا تصرف کند، آیا مرتکب این جرم پنداشته می شود؟ پاسخ نخیر، زیرا مواد انتخاباتی را نمی توان بر اسناد انتخاباتی قیاس کرد، و نظر به فقره (۱) ماده هشتم کود جزا «تشخیص جرم و تعیین جزا به اساس قیاس جواز ندارد».

به نظر شما آیا اسناد انتخاباتی که در جزء ۱ ماده ۴۲۵ کود جزا ذکر شده است وسیله جرم است یا موضوع جرم؟

- نتیجه جرم:

نتیجه جرم، محصول عملی جرمی است^۱. با وجود اینکه در متن جزء ۱ ماده ۴۲۵ کود جزا در مورد نتیجه جرمی چیزی تصریح نشده است، اما به یقین نمی توان گفت که اسناد انتخاباتی، محصول عمل جرمی است، زیرا مرتکب اگر اسناد انتخاباتی را سهواً خلاف قانون جابجا کرده باشد، مسئول نیست، اما اگر این کار را بطور عمدی کرده باشد، آیا معقول است که بگوییم: او اسناد انتخاباتی را خلاف قانون جابجا کرد زیرا هدف اش این بود که اسناد انتخاباتی، خلاف قانون جابجا شود؟ نخیر. پس به یقین می تواند گفت: مرتکبی که اسناد انتخاباتی را بطور عمدی، خلاف قانون جابجا می کند، قصد دارد یکی از نتایج زیر را تحقق بخشد:

- رساندن نفع یا ضرر به یک کاندیدا.
- برهم زدن پروسه انتخابات.
- به چالش کشیدن انتخابات در یک حوزه مشخص.
- و امثال آنها..

^۱ - کود جزا، ماده ۳۵.

تحقق نتیجه، شرط تکمیل جرم مندرج جزء ۱ ماده ۴۲۵ کود جزا نیست، بلکه این جرم به محض ارتکاب یکی از رفتارهای جرمی (جابجا، انتقال یا تصرف در اسناد انتخاباتی) تکمیل می‌گردد، خواه مرتکب، نتیجه عمل خود را بدست آورد یا خیر.

در جرایم غیر نتیجه‌جویی، رابطه سببیت مطرح نیست.

ب- عنصر معنوی:

در ارتکاب جرم مندرج جزء ۱ ماده ۴۲۵ کود جزا (جابجایی، انتقال یا تصرف در اسناد انتخاباتی خلاف حکم قانون)، تحقق قصد عام کافی است، یعنی اینکه مرتکب، اسناد انتخاباتی را آگاهانه و با اراده آزاد، خلاف قانون، جابجا، انتقال یا تصرف کرده باشد، عنصر معنوی این جرم تکمیل می‌گردد. تحقق قصد خاص شرط تکمیل عنصر معنوی این جرم نمی‌باشد. برای مثال: شرط نیست که مرتکب در اسناد انتخاباتی، خلاف قانون تصرف کرده باشد تا به یک کاندیدای مشخص، نفع یا ضرر برساند.

مطلب دوم: جرم دریافت وجوه مالی از منابع غیر قانونی (رفتار جرمی جزء ۲ ماده ۴۲۵ ک.ج):

برای فهم جرم مندرج جزء ۲ ماده ۴۲۵ کود جزا و تطبیق صحیح آن، نیاز به شرح موارد زیر است.

الف - عنصر مادی:

اجزای عنصر مادی این جرم که نیاز به توضیح دارد عبارت اند از: رفتار جرمی، وسیله جرم و نتیجه جرم.

- رفتار جرمی:

رفتار جرمی جرم مندرج جزء ۲ ماده ۴۲۵ کود جزا عبارت از "دریافت وجوه مالی از منابع غیر قانونی" می‌باشد، خواه وجوه مذکور بطور مستقیم (دست به دست) یا بطور غیر مستقیم (از طریق شخص ثالث، بانک و غیره) در یافت شده باشد.

نکته: در رابطه به اینکه آیا کلمه "وجوه" فقط شامل اموال نقدی می‌شود یا اموال جنسی را نیز در بر می‌گیرد، به فرضیه زیر پاسخ بدهید.

فعالیت شماره (۲۱)

فرضیه:

یک کاندیدا، پنج عراده موثر که منابع آن غیر قانونی است را از طرف یکی از دوستان خود دریافت کرد و آنرا در مبارزات انتخاباتی خود مورد استفاده قرار داد. همچنان دوست دیگر او یک باب خانه که منبع آن نیز غیر قانونی است را در خدمت اش قرار داد تا از آن بحیث دفتر استفاده کند. آیا کاندید مذکور، رفتار جرمی مندرج جزء ۲ ماده ۴۲۵ کود جزا را مرتکب شده است یا خیر؟ با دلیل پاسخ بدهید.

- وسیله جرم:

برای ارتکاب عمل جرمی "دریافت وجوه مالی از منابع غیر قانونی" استفاده از وسیله‌ی خاصی شرط نیست. این رفتار جرمی به هر وسیله‌ای ارتکاب یافته می‌تواند؛ به وسیله شخص ثالث، بانک و غیره.

- نتیجه جرم:

جرم "دریافت وجوه مالی از منابع غیر قانونی" از جرایم مطلق (غیر نتیجوی) است، به این معنی که برای تحقق این جرم شرط نیست که مرتکب، وجوه مالی دریافت شده را حتماً مورد استفاده قرار داده باشد، بلکه عنصر مادی این جرم به محض دریافت وجوه مالی، تکمیل می‌گردد.

ب - عنصر معنوی:

در ارتکاب جرم مندرج جزء ۲ ماده ۴۲۵ کود جزا (دریافت وجوه مالی از منابع غیر قانونی)، تحقق قصد عام، کافی است، یعنی اینکه مرتکب، وجوه مالی را آگاهانه و با اراده‌ آزاد دریافت کرده باشد. آگاهانه به این معنی که مرتکب باید بداند که منبع وجه دریافت شده، غیر قانونی است، مانند وجهی که منبع آن قاچاق مواد مخدر، رشوت، سرقت، غصب و امثال آنها است. اراده‌ آزاد به این معنی که مرتکب، وجوه مذکور را بدون جبر و اکراه دریافت کرده باشد.

مطلب سوم: جرم قبول مساعدت‌های مالی نقدی یا جنسی از اتباع و دول خارجی و یا نماینده‌های سیاسی کشورهای خارجی مقیم افغانستان (رفتار جرمی جزء ۳ ماده ۴۲۵ ک.ج.):

برای وضاحت موضوع نیاز به شرح موارد زیر است:

الف - عنصر مادی:

اجزای عنصر مادی این جرم که نیاز به توضیح دارند عبارت اند از: رفتار جرمی، وسیله جرم و نتیجه جرم.

- رفتار جرمی:

رفتار جرمی جرم مندرج جزء ۳ ماده ۴۲۵ کود جزا عبارت از "قبول مساعدت‌های مالی نقدی یا جنسی از اتباع و دول خارجی و یا نمایندگی‌های سیاسی کشورهای خارجی مقیم افغانستان" می‌باشد، خواه این مساعدت‌ها بطور مستقیم (دست به دست) یا بطور غیر مستقیم (از طریق شخص ثالث یا بانک) قبول شده باشد.

سوال: در متن جزء ۳ ماده ۴۲۵، کلمه "قبول" استفاده شده است. پرسش: اگر شخصی مساعدت‌های مالی نقدی یا جنسی را از اتباع و دول خارجی و یا نماینده‌های سیاسی کشورهای خارجی مقیم افغانستان طلب کند، آیا مرتکب این جرم پنداشته می‌شود یا خیر؟ پاسخ بدهید و تحلیل کنید.

- وسیله جرم:

برای ارتکاب عمل جرمی "قبول مساعدت‌های مالی نقدی یا جنسی از اتباع و دول خارجی و یا نمایندگی‌های سیاسی کشورهای خارجی مقیم افغانستان" استفاده از وسیله‌ی خاصی شرط نیست. این رفتار جرمی به هر وسیله‌ای ارتکاب یافته می‌تواند، مانند قبول مستقیم (دست به دست)، قبول به وسیله‌ی شخص ثالث، بانک یا هر وسیله‌ی دیگر.

- نتیجه جرم:

جرم "قبول مساعدت‌های مالی نقدی یا جنسی از اتباع و دول خارجی و یا نمایندگی‌های سیاسی کشورهای خارجی مقیم افغانستان" از جرایم مطلق (غیر نتیجه‌جوی) است، به این معنی که برای تحقق این جرم شرط نیست که مرتکب، مساعدت‌های مالی قبول شده را حتماً مورد استفاده قرار داده باشد، بلکه عنصر مادی این جرم به محض قبول آن، تکمیل می‌گردد.

ب - عنصر معنوی:

در ارتکاب جرم مندرج جزء ۳ ماده ۴۲۵ کود جزا (قبول مساعدت‌های مالی نقدی یا جنسی از اتباع و دول خارجی و یا نمایندگی‌های سیاسی کشورهای خارجی مقیم افغانستان)، تحقق قصد عام کافی است، یعنی اینکه مرتکب، وجوه مالی را آگاهانه و با اراده‌ی آزاد، دریافت کرده باشد. آگاهانه به این معنی که مرتکب باید بداند که مساعدت‌هایی را که قبول کرده است از طرف اتباع دول خارجی یا دول خارجی و یا نمایندگی‌های سیاسی کشورهای خارجی مقیم افغانستان به وی پیش کش یا اعطا شده است.

مطلب چهارم: جرم وارد نمودن تغییر در فورم‌های نتایج یا آرای استعمال شده در صندوق طوری که باهم مطابقت نداشته باشند (رفتار جرمی جزء ۳ ماده ۴۲۵ ک.ج):
برای توضیح این جرم نیاز به شرح موارد زیر است:

الف - عنصر مادی:

رفتار جرمی و نتیجه جرم، اجزای عنصر مادی این جرم هستند که نیاز به توضیح دارند.

- رفتار جرمی:

رفتار جرمی جرم مندرج جزء ۴ ماده ۴۲۵ کود جزا عبارت است از "وارد کردن تغییر در فورم‌های نتایج با آرای استعمال شده در صندوق طوری که باهم مطابقت نداشته باشد". این رفتار جرمی ابتداءً طوری به نظر می‌آید که گویی با جرم مندرج جزء ۱ این ماده شباهت دارد، بخاطری که این رفتار جرمی در حقیقت تصرف در اسناد انتخاباتی است، و تصرف در اسناد انتخاباتی، رفتار جرمی مندرج جزء ۱ این ماده است. و اگر شما می‌گویید که شباهت وجود ندارد، پس نقطه اختلاف آنها چیست؟ برخی گفتند که رفتار جرمی مندرج جزء ۱ ماده ۴۲۵ عام است که هر نوع تصرف در اسناد انتخاباتی را شامل می‌شود، اما رفتار جرمی مندرج جزء ۴ ماده ۴۲۵ یک رفتار خاص است که اگر تصریح هم نمی‌شد، جزء ۱ ماده مذکور کافی بود. آیا با این نظر موافق هستید یا نظر خاصی دارید؟

- نتیجه جرم:

جرم "وارد نمودن تغییر در فورم‌های نتایج یا آرای استعمال شده در صندوق طوری که باهم مطابقت نداشته باشند" از جرایم مطلق (غیر نتیجوی) است، به این معنی که برای تحقق این جرم شرط نیست که وارد نمودن تغییرات توسط مرتکب، منجر به برنده شدن یک کاندیدا یا بازنده شدن او شده باشد، بلکه عنصر مادی این جرم به محض واردن نمودن تغییرات مذکور، تکمیل می‌گردد.

ب - عنصر معنوی:

در ارتکاب جرم مندرج جزء ۴ ماده ۴۲۵ کود جزا (وارد نمودن تغییر در فورم‌های نتایج یا آرای استعمال شده در صندوق طوری که باهم مطابقت نداشته باشند)، تحقق قصد عام کافی است، یعنی اینکه مرتکب، تغییرات در فورم‌های مذکور را آگاهانه و با اراده آزاد، وارد نموده باشد.

مطلب پنجم: جزای جرم مندرج اجزای ۱، ۲، ۳ و ۴ ماده ۴۲۵ کود جزا:

حد اقل جزای تعیین شده این جرایم، حبس یک سال و حد اکثر آن حبس سه سال است (حبس متوسط تا سه سال) خارنوال، حسب احوال، یعنی حسب وضعیت، حالات و شرایط مربوط به جرم و مرتکب آن، صلاحیت دارد که حد اقل، حد اوسط یا حد اکثر جزا را برای متهم از محکمه مطالبه کند. همچنان محکمه در محکوم کردن متهم به حد اقل، حد اوسط یا حد اکثر جزای معینه، صلاحیت دارد.

گفتار پنجم: مداخله در سیستم‌های نرم افزار و سخت افزار: (جرم مندرج ماده ۴۲۶ کود جزا)

"مداخله در سیستم‌های نرم افزار و سخت افزار، مصداق دیگری از مصادیق جرایم انتخاباتی است که ماده ۴۲۶ کود جزا در زمینه چنین تصریح می‌کند: "شخصی که در سیستم‌های نرم افزار و سخت افزار مراکز جمع بندی نتایج بدون مجوز قانونی مداخله نماید، به حبس متوسط بیش از سه سال محکوم می‌گردد."

در زیر نخست مفردات جرم مندرج ماده مذکور را شرح، سپس عناصر آنرا توضیح می‌دهیم.

مطلب اول: شرح مفردات:

- نرم افزار: بخشی از دستگاه الکترونیک است که داده‌ها یا دستورها را دربر می‌گیرد.

- سخت‌افزار: همان قسمت‌ها یا اجزای فیزیکی دستگاه الکترونیک است که قابل لمس می‌باشد، مانند مانیتور کمپیوتر، ماوس، کیبورد، دیسک سخت، کارت‌های گرافیک، کارت‌های صدا، مموری، چیپ و غیره.

- مداخله: شامل مداخله مستقیم و غیر مستقیم آن است. مداخله مستقیم آن است که خود شخص دست بکار شود، و مداخله غیر مستقیم آن است که شخصی دیگری را مأمور به این کار سازد.

مطلب دوم: عناصر جرم مندرج ماده ۴۲۶ کود جزا:

الف: عنصر مادی:

رفتار جرمی، شخصیت مرتکب و نتیجه جرم، اجزای عنصر مادی جرم مندرج ماده ۴۲۶ کود جزا هستند که نیاز به توضیح دارند.

- رفتار جرمی: مداخله در سیستم‌های نرم افزار و سخت افزار مراکز جمع بندی نتایج انتخابات، رفتار جرمی جرم مندرج ماده ۴۲۶ کود جزا را تشکیل می‌دهد.

- شخصیت مرتکب: در آغاز متن ماده ۴۲۶، کلمه "شخصی" چنین افاده می‌کند که این جرم توسط هر شخصی ارتکاب یافته می‌تواند و شرط نیست که این شخص دارای اوصاف ویژه‌ای باشد. بنابراین، اگر کارکن انتخاباتی یا مقام دولتی یا شخص عادی، در سیستم‌های نرم افزار و سخت افزار مراکز جمع بندی نتایج انتخابات مداخله کند، مرتکب این جرم شناخته می‌شود.

- نتیجه جرم: جرم مندرج ماده ۴۲۶ کود جزا از جرایم مطلق (غیر نتیجه‌جوی) است. بنابراین، شرط نیست که مداخله مرتکب در سیستم‌های نرم افزار و سخت افزار منجر به برنده شدن یا بازنده شدن کاندیدای مشخصی شود، بلکه عنصر مادی این جرم به محض مداخله، تکمیل می‌گردد.

ب: عنصر معنوی:

جرم مندرج ماده ۴۲۶ کود جزا از جرایم عمدی می‌باشد، داشتن علم و اراده، شرط تحقق عنصر معنوی این جرم است، داشتن علم به این معنی است که مرتکب باید آگاه باشد که او در سیستم‌های نرم افزار و سخت افزار مراکز جمع بندی نتایج انتخابات مداخله می‌کند که قانون، صلاحیت این مداخله را به او نداده است. اراده داشتن به این معنی است که این مداخله با جبر و اکراه بر مرتکب، تحمیل نشده باشد.

گفتار ششم: تشدد بمنظور برهم زدن جریان انتخابات: (جرم مندرج ماده ۴۲۷ کود جزا)

"تشدد بمنظور برهم زدن جریان انتخابات" مصداق دیگری از جرایم انتخاباتی است که ماده ۴۲۷ کود جزا در زمینه چنین تصریح می‌کند: «(۱) شخصی که در جریان انتخابات بمنظور برهم زدن وضع امنیتی دست به تشدد یا خشونت بزند، به حبس متوسط تا دو سال محکوم می‌گردد.» منظور از تشدد هرگونه بد رفتاری و پرخاشگری است که به حد خشونت نرسیده باشد، و خشونت مرحله شدیدی از حالت تشدد و کج رفتاری و هنجار شکنی است. خشونت، کار برد زور، و تشدد مرحله قبل از آن است.

مطلب اول: عناصر جرم مندرج ماده ۴۲۷ کود جزا:**الف: عنصر مادی:**

رفتار جرمی، شخصیت مرتکب، زمان ارتکاب جرم و نتیجه جرم، اجزای عنصر مادی جرم مندرج ماده ۴۲۷ کود جزا هستند که نیاز به توضیح دارند.

- رفتار جرمی: خشونت یا تشدد بمنظور برهم زدن وضع امنیتی انتخابات، رفتار جرمی جرم مندرج ماده ۴۲۷ کود جزا را تشکیل می‌دهد.

- شخصیت مرتکب: این جرم توسط هر شخصی ارتکاب یافته می‌تواند و شرط نیست که مرتکب آن دارای اوصاف خاصی باشد. بنابراین، هر شخصی اعم کاندیدا، رأی دهنده، ناظر، مشاهد، کارکن انتخابات و سایر اشخاص، اگر در جریان انتخابات دست به تشدد یا خشونت بزند، مرتکب این جرم شناخته می‌شود.

- زمان ارتکاب جرم: این رفتار جرمی مقید به زمان است و زمان آن جریان انتخابات است، جریان انتخابات از وقت آغاز رأی دهی تا پایان آن می‌باشد. اگر شخصی قبل از آغاز زمان رأی دهی یا بعد از ختم آن، دست به خشونت یا تشدد بزند، عمل او وصف جرمی مندرج فقره (۱) ماده ۴۲۷ کود جزا را ندارد.

سوال: کمیسیون مستقل انتخابات، وقت آغار رأی دهی را ساعت هشت بجه صبح اعلان کرد. شخصی در ساعت هفت بجه صبح در نزدیک محل رأی دهی چند فیر هوایی کرد تا حضور مردم در محل رأی دهی کم رنگ شود. خانونال این شخص را متهم به ارتکاب جرم مندرج فقره (۱) ماده ۴۲۷ کود جزا کرده است. وکیل مدافع متهم می گوید: عمل موکل او وصف جرمی مذکور را ندارد زیرا او قبل از جریان انتخابات، فیر کرده است، و قید زمانی این جرم، جریان انتخابات است. نظر شما چیست؟

- نتیجه جرم: جرم مندرج ماده ۴۲۷ کود جزا از جرایم مطلق (غیر نتیجوی) است. بنابراین، شرط نیست که خشونت یا تشدد در جریان انتخابات، وضع امنیتی انتخابات را برهم زده باشد بلکه عنصر مادی این جرم به محض ارتکاب فعل مادی (رفتار جرمی) تکمیل می گردد. صراحت فقره (۲) این ماده نیز افاده می کند که تحقق نتیجه، شرط تکمیل این جرم نیست اما شرط تشدید جزا بوده می تواند.

ب: عنصر معنوی:

جرم مندرج ماده ۴۲۷ کود جزا از جرایم عمدی است. برای تحقق عنصر معنوی برخی از جرایم عمدی مانند جرم مندرج ماده ۴۲۷ کود جزا، علاوه بر قصد عام، تحقق قصد خاص نزد مرتکب نیز شرط است. قصد خاص در ارتکاب این جرم زمانی تحقق می یابد که هدف مرتکب از خشونت یا تشدد در جریان انتخابات، برهم زدن وضع امنیتی انتخابات باشد. اما اگر قصد مرتکب از دست زدن به خشونت یا تشدد در جریان انتخابات، چیزی دیگری باشد، در آنصورت عنصر معنوی این جرم تحقق نیافته است. برای مثال: رأی دهنده ای که بعد از سه ساعت انتظاری، نزد کارکن انتخابات رسید، اما متأسفانه نام او در لیست رأی دهنده گان پیدا نشد، رأی دهنده مذکور بسیار عصبانی شد و لست های ثبت نام رأی دهنده گان را از روی میز کارمند گرفت و بر زمین زد و با صدای بلند همه کارکنان انتخاباتی را بی سواد خواند و در داخل محل رأی دهی سر و صدای زیادی برپا کرد.

مطلب دوم: جزای جرم مندرج ماده ۴۲۷ کود جزا:

جزای این جرم دو حالت دارد؛ حالت عادی و حالت مشدده. بنابراین، حبس متوسط تا دو سال وقتی بر مرتکب تطبیق می گردد که رفتار جرمی او منجر به نتیجه نشده باشد، یعنی خشونت یا تشدد در جریان انتخابات منجر به ناامنی یا اخلال جریان انتخابات نشده باشد. جزای حالت مشدده (حبس متوسط بیش از دو سال) وقتی بر مرتکب تطبیق می گردد که رفتار جرمی او منجر به نتیجه شده باشد.

گفتار هفتم: سرقت یا تلف نمودن اوراق و مواد حساس انتخاباتی (جرم مندرج ماده ۴۲۸ کود جزا)
 سرقت یا تلف نمودن اوراق و مواد حساس انتخاباتی، یکی دیگر از مصادیق جرایم انتخاباتی است که ماده ۴۲۸ کود جزا در زمینه چنین تصریح می‌کند: «شخصی که اسناد و اوراق رأی دهی و یا مواد حساس انتخاباتی را سرقت یا تلف سازد به حد اکثر حبس متوسط، محکوم می‌گردد.»
 نخست مفردات این ماده را شرح، سپس عناصر آنرا بیان می‌کنیم.

مطلب اول: شرح مفردات:

- مواد حساس: بر اساس طرزالعمل‌های موجود کمیسیون مستقل انتخابات، مواد انتخاباتی به دو دسته تقسیم می‌شوند: مواد حساس انتخاباتی و مواد غیر حساس انتخاباتی. مواد حساس انتخاباتی اصولاً موادی هستند که در سرنوشت انتخابات مؤثر اند، و تصرف در آنها می‌تواند نتیجه انتخابات را تغییر دهد، به عنوان مثال: برگه‌های رأی دهی، کتاب ثبت نام رأی دهنده‌گان، دستگاه بایومتریک، رنگ انگشت و امثال آنها از جمله مواد حساس انتخاباتی شمرده می‌شوند. در مقابل، مواد غیرحساس انتخاباتی موادی هستند که در نتیجه انتخابات، تأثیر گذار نیستند، به عنوان مثال: میز و چوکی، فرش، خیمه، غرفه رأی دهی، وسایل نقلیه و امثال آنها، مواد غیرحساس انتخاباتی شمرده می‌شوند. بر اساس "دستورالعمل آرشیف و نابودی مواد حساس انتخابات دفتر مشترک تنظیم انتخابات"، مواد حساس به آن گونه موادی انتخاباتی اطلاق می‌گردد که حاوی معلومات یا اطلاعات راجع به اشخاص قابل هویت بوده یا به مقاصد جعل و تقلب در انتخابات بعدی مورد استفاده قرار گرفته بتوانند.
 مواد حساس شامل مواد زیر است، اما محدود به اینها نمی‌باشد:

- اوراق رأی شمارش شده و استعمال نشده.
- لیست‌های رأی دهنده‌گان.
- فورمه‌های تکمیل شده و استفاده نشده نتایج رأی گیری.
- فورمه‌های تکمیل شده و استفاده نشده شمارش.
- هرگونه سند یا مواد حاوی معلومات مربوط به اعتبارنامه مشاهدین، احزاب سیاسی و نمایندگان کاندیدان.
- اسناد مربوط به نامزدی کاندیدان.
- در طرزالعمل رأی دهی و شمارش آرای انتخابات دور دوم ریاست جمهوری، ۱۳۹۳ شبیه موارد مذکور، نیز ذکر شده است.

مواد غیر حساس انتخاباتی شامل موارد زیر است:

- صندوق‌های مواد محلات رأی دهی.

- چوکی ها و میز های پلاستیکی.
- غرفه های رأی دهی.

- سرقت: این واژه در کود جزا تعریف خاصی دارد، فقره (۱) ماده ۶۹۹ کود جزا، سرقت را چنین تعریف کرده است: «سرقت عبارت است از گرفتن مال منقول ملکیت غیر، بدون رضایت به مقصد تملک» نظر به تعریف فوق، موضوع جرم سرقت باید مال باشد، در حالی که اسناد و اوراق انتخاباتی مال نیستند. بنابراین، موضوع سرقت قرار نمی گیرد. پس بهتر بود که قانونگذار در اینجا واژه دیگری غیر از "سرقت" را استفاده می کرد، مانند واژه پنهان کردن، مفقود کردن و امثال آنها.

- تلف: تلف در اینجا به معنی اتلاف، فعل متعدی است، یعنی چیزی را از بین بردن، سوزاندن، نابود کردن و یا طوری متضرر ساختن است که دیگر قابل استفاده نباشد.

مطلب دوم: عناصر جرم مندرج ماده ۴۲۸ کود جزا:

الف - عنصر مادی:

اجزای عنصر مادی این جرم که نیاز به توضیح دارند عبارت اند از: رفتار جرمی و نتیجه جرم.

- رفتار جرمی: رفتار جرمی مندرج ماده ۴۲۸ کود جزا، سرقت یا تلف نمودن اسناد و اوراق رأی دهی یا مواد حساس انتخاباتی است.

- نتیجه جرم: جرم مندرج ماده ۴۲۸ کود جزا از جرایم نتیجوی است، و عدم تحقق نتیجه، شروع به جرم پنداشته می شود. برای مثال: اگر شخصی مواد حساس انتخاباتی را بمنظور سرقت با خود بگیرد و قبل از خارج شدن از محل، گرفتار شود، شخص مذکور مرتکب شروع به جرم مندرج ماده ۴۲۸ کود جزا شناخته می شود.

ب - عنصر معنوی: این جرم از جمله جرایم عمدی است که داشتن علم و اراده نزد مرتکب شرط تحقق عنصر معنوی این جرم است. داشتن علم به این معنی است که مرتکب باید بداند که اسناد و اوراقی را که می خواهد تلف کند، مربوط انتخابات است. و داشتن اراده به این معنی که مرتکب، این رفتار جرمی (جرم مندرج ماده ۴۲۸) را به اراده خود قصداً انجام داده باشد، نه تحت اجبار و اکراه شخص دیگری.

وجود قصد خاص نزد مرتکب، شرط تحقق عنصر معنوی این جرم نیست، یعنی شرط نیست که مرتکب، اسناد و اوراق انتخاباتی یا سایر مواد حساس انتخاباتی را به قصد برنده شدن یا بازنده شدن یک کاندیدای مشخص، سرقت یا تلف کرده باشد.

فعالیت شماره (۲۲)

پرسش مباحثی:

آیا اسناد مربوط به فهرست رأی دهنده گان از جمله مواد حساس انتخاباتی است؟ اگر پاسخ بلی باشد، آیا تلف کردن و از بین بردن آن، مطابق جزء ۳۳ ماده ۹۸ قانون انتخابات ۱۳۹۵، تخلف انتخاباتی است، یا مطابق ماده ۴۲۸ کود جزا، جرم انتخاباتی است؟
اشتراک کننده ها پاسخ صحیح را با کار گروپ انجام می دهند.

گفتار هشتم: استفاده از اسناد تزویری: (جرم مندرج ماده ۴۲۹ کود جزا)

استفاده از اسناد تزویری نیز از مصادیق جرایم انتخاباتی است که ماده ۴۲۹ کود جزا در زمینه چنین تصریح می کند: «شخصی که یکی از اعمال ذیل را مرتکب شود، علاوه بر محروم شدن از حقوق مندرج قانون انتخابات به حبس متوسط نیز محکوم می گردد:

۱- ثبت نام با استفاده از اسناد تزویر شده در فهرست کاندیدان.

۲- اعمال رأی با سند تزویر شده.»

مطلب اول: عناصر جرم مندرج ماده ۴۲۹ کود جزا:

الف - عنصر مادی:

رفتار جرمی، شخصیت مرتکب و نتیجه جرم، اجزای قابل بحث در عنصر مادی جرم مندرج ماده ۴۲۹ کود جزا هستند.

- رفتار جرمی: رفتار جرمی مندرج ماده ۴۲۹ کود جزا را دو رفتار تشکیل می دهد؛ یکی ثبت نام در فهرست کاندیدان با سند تزویری توسط شخصی که می خواهد نامزد انتخابات باشد، و دیگری استعمال رأی توسط رأی دهنده با سند تزویری. برای مثال: استفاده از تذکره تزویری که سن مرتکب را تکمیل ۴۰ سال نشان می دهد و می خواهد در انتخابات ریاست جمهوری خود را کاندیدا کند، یا مرتکب با سند تزویری که نشان دهنده ترک تابعیت دولت خارجی است، در فهرست کاندیدان ریاست جمهوری ثبت نام می کند. همچنان شخصی با استفاده از تذکره تزویری، ثبت نام کرده یا با استفاده از استیکر تزویری، رأی داده است.

- شخصیت مرتکب: دو شخص، مرتکب جرم مندرج ماده ۴۲۹ کود جزا شده می تواند؛ کاندیدا و رأی دهنده. در رابطه به شخصیت مرتکب این جرم، پرسش مباحثی زیر قابل طرح است:

فعالیت شماره (۲۳)

پرسش مباحثی:

اگر موظف ثبت نام کاندیدان با وجود علم به تزویری بودن سند کاندیدا، او را ثبت نام کند، یا کارکن انتخابات با علم به تزویری بودن سند رأی دهنده، مانع استعمال رأی او نشود، وصف جرمی موظف و کارکن چیست؟

- نتیجه جرم: جرم مندرج ماده ۴۲۹ کود جزا از جرایم مطلق (غیر نتیجوی) است. شخص به محض ثبت نام نمودن در فهرست کاندیدان با استفاده از سند تزویری، یا رأی دادن با استفاده از سند تزویری، مرتکب این جرم پنداشته می شود، و شرط نیست که این نوع استفاده از سند تزویری منجر به نتیجه ای شده باشد.

ب - عنصر معنوی:

جرم مندرج ماده ۴۲۹ کود جزا از جرایم عمدی است، تحقق قصد عام نزد مرتکب، شرط تکمیل عنصر معنوی این جرم است. داشتن علم و اراده نزد مرتکب، اجزای قصد عام را تشکیل می دهد، به این معنی که مرتکب به تزویری بودن سندی که آنرا استفاده می کند باید علم داشته باشد و قصداً آنرا مورد استفاده قرار داده باشد.

مطلب دوم: جزای جرم مندرج ماده ۴۲۹ کود جزا:

شخصی که با استفاده از سند تزویری در فهرست کاندیدان ثبت نام می کند یا با استفاده از سند تزویری، رأی می دهد، به دو نوع جزا محکوم می شود:

اول: محروم شدن از حقوق مندرج قانون انتخابات، یعنی کاندیدا از حق کاندیدی و رأی دهنده از حق رأی دهی محروم می شود.

دوم: مرتکب علاوه بر محروم شدن از حقوق مندرج قانون انتخابات، به حبس متوسط نیز محکوم می گردد.

در رابطه به محروم شدن مرتکب از حقوق مندرج قانون انتخابات، چند سوال قابل طرح است:

۱- آیا کاندیدا، علاوه بر محروم شدن از حق کاندیدی، از حق رأی دادن نیز محروم می شود.

۲- آیا کاندیدا و رأی دهنده ای که از سند تزویری استفاده کرده اند، برای همیشه از حقوق مندرج قانون انتخابات در

همه انتخابات های آینده محروم می شوند یا تنها از حقوق انتخابات سال جاری؟

تفکر انتقادی:

وصف جرمی مندرج ماده ۴۲۹ کود جزا، "تزویر" است و جزای آن حبس متوسط (از یک تا پنج سال) تعیین شده است که قاضی می‌تواند مرتکب را به حد اقل حبس متوسط (یکسال) محکوم کند، در حالی که جزای جرم استفاده از اسناد تزویری مطابق فقره (۲) ماده ۴۳۶ کود جزا، حبس متوسط بیش از سه سال است. انتقاد این است که قانونگذار جزای استفاده از سند تزویری را در یک پروسه ملی و مهم که همانا انتخابات است، حبس یک تا سه سال تعیین کرده است (اده ۴۲۹) و جزای این عمل را در سایر موارد که بسیاری از آنها اهمیتی به اندازه اهمیت انتخابات ندارد، سه تا پنج سال تعیین کرده است (فقره (۲) ماده ۴۳۶).

برخی در پاسخ به این انتقاد گفته اند: در اینجا قاعده تعدد معنوی جرم تطبیق می‌شود؛ به اساس قاعده تعدد معنوی جرم، مجازات شدید تر بر مجرم اعمال می‌گردد و مرتکب جرم مندرج ماده ۴۲۹ کود جزا از سه تا پنج سال حبس قابل مجازات است و مجازات یک تا پنج سال زندان که در ماده مذکور (ماده ۴۲۹) آمده است دارای کاربرد نیست. پاسخ دهنده اضافه نمود: ممکن است چنین استنباط شود که مثلاً استعمال رأی با سند تزویری بر اساس ماده ۴۲۹ موجب محرومیت از حقوق انتخاباتی می‌شود و به دلیل رعایت قواعد تعدد معنوی جرایم موجب حبس متوسط بیش از سه سال بر بنیاد ماده ۴۳۶ اعمال می‌شود ولی چنین تفسیری با اصل تفسیر مضیق و انسجام حکم از ماده واحد در تضاد است و در نتیجه چنین جرمی تابع ماده ۴۲۹ خواهد بود و حبس متوسط مطلق به اضافه محرومیت از حقوق مندرج قانون انتخابات از مجازات حبس متوسط بیش از سه سال، شدید تر می‌باشد و در نهایت، حکم تعدد معنوی جرایم که در ماده ۷۶ کود جزا بیان شده است رعایت می‌شود.

گفتار نهم: استعمال رأی در غیاب شخص: (جرم مندرج ماده ۴۳۰ کود جزا)

ماده ۴۳۰ کود جزا چنین تصریح می‌کند: «شخصی که در غیاب شخص رأی دهنده، رأی وی را استعمال نماید، به حبس قصیر، محکوم می‌گردد.

توضیح: ممنوعیت رأی در غیاب شخص شامل وکیل نمی‌شود و اگر کسی در استعمال رأی از طرف دیگری وکیل شود می‌تواند از طرف او رأی بدهد، البته به شرط اینکه استعمال رأی از طریق وکالت در قانون انتخابات یا لوائح انتخاباتی جایز باشد.

نظر به صراحت مواد ۶۱، ۸۳، ۱۳۸، ۱۴۰ و ۱۴۱ قانون اساسی و جزء ۱ ماده ۴ قانون انتخابات ۱۳۹۵، در افغانستان رأی باید بطور مستقیم استعمال شود و رأی بالوکاله جواز ندارد. در مواد متذکره تصریح شده است که انتخابات بطور آزاد، عمومی، سری و مستقیم صورت می‌گیرد.

تفکر انتقادی:

ماده ۴۳۰ کود جزا، در نظام انتخاباتی افغانستان کاربرد ندارد، زیرا رأی دهی در افغانستان بطور مستقیم صورت می‌گیرد و استعمال رأی در غیاب شخص رأی دهنده، ممکن نیست. پس نیازی به تنظیم آن منحصیث یکی از مصادیق جرایم انتخاباتی نبود.

گفتار دهم: خرید و فروش رأی: (جرم مندرج ماده ۴۳۱ کود جزا)

خرید و فروش رأی یکی از مصادیق جرایم انتخاباتی است که ماده ۴۳۱ کود جزا در زمینه چنین تصریح می‌کند: «شخصی که رأی را خرید یا به فروش رساند، به حبس متوسط الی سه سال محکوم می‌گردد». مواردی که در این جرم نیاز به توضیح دارد، قرار ذیل است.

مطلب اول: عنصر مادی:

رفتار جرمی، شخصیت مرتکب و نتیجه جرم، اجزای عنصر مادی این جرم اند که نیاز به توضیح دارند.
- رفتار جرمی: رفتار جرمی مندرج ماده ۴۳۱ کود جزا عبارت است از خرید رأی و فروش رأی. این خرید و فروش می‌تواند در بدل قبول نقد یا جنس و یا در بدل منفعت معنوی باشد. این خرید و فروش صورت‌های مختلف دارد که قرار ذیل بطور مثال ذکر می‌شود:

- صورت انفرادی: برای اشخاص به شکل انفرادی پول پرداخت می‌شود تا به کاندیدای مشخص، رأی بدهند.
- صورت جمعی: برای نماینده یک قوم پول پرداخت می‌شود تا آنرا برای افراد قوم توزیع کند تا در بدل آن به یک کاندیدای مشخص رأی بدهند.
- مستقیم: خرید رأی توسط خود کاندیدا.
- غیر مستقیم: خرید رأی توسط نماینده کاندیدا.

- شخصیت مرتکب: اشخاصی که در ارتکاب این جرم دخیل بوده می‌توانند عبارت اند از کاندیدا یا نماینده او به صفت خریدار، رأی دهنده یا نماینده رأی دهنده‌گان به صفت فروشنده.

- نتیجه جرم: برای تحقق جرم مندرج ماده ۴۳۱ کود جزا، تحقق نتیجه شرط نیست، بلکه این جرم به محض ارتکاب رفتار جرمی (خرید و فروش) تحقق می‌یابد و شرط نیست که فروشنده حتماً برای کاندیدی که رأی او را خریده است، رأی بدهد. همچنان شرط نیست که رأی دهنده عملاً پول خود را دریافت کرده باشد.

پرسش: اگر یک کاندیدا برای اشخاصی پول پیشنهاد کند تا در بدل آن برای او رأی بدهند اما اشخاص مذکور این پیشنهاد را رد کنند، آیا پیشنهاد کاندیدا وصف جرمی مندرج ماده ۴۳۱ را دارد یا خیر و چرا؟

مطلب دوم: عنصر معنوی:

جرم خرید و فروش رأی (مندرج ماده ۴۳۱ کود جزا) از جرایم عمدی است که با داشتن قصد عام نزد مرتکب تحقق می‌یابد. در رابطه به داشتن علم نزد مرتکب، فرضیه زیر را حل کنید.

فعالیت شماره (۲۴)**فرضیه:**

یک کاندیدا با نماینده یک قوم توافق نمود و آرای افراد قوم او که بالغ به دوصد نفر هستند را به مبلغ ۱۰۰۰۰۰۰۰ افغانی (هر رأی مبلغ ۵۰۰۰ افغانی) خریداری کرد. اما نماینده قوم، بدون اینکه افراد قوم خود را از موضوع فروش آرای شان مطلع سازد، آنها را به رأی دادن به کاندیدای مذکور تشویق نمود. همه افراد قوم برای کاندیدای مذکور رأی دادند. آیا افراد قوم، مرتکب جرم مندرج ماده ۴۳۱ کود جزا شده اند یا خیر، و چرا؟

جزای جرم مندرج ماده ۴۳۱ کود جزا:

جزای جرم مندرج ماده ۴۳۱ کود جزا، حبس متوسط تا سه سال پیش‌بینی شده است، اما قانون راجع به ابطال آرای فروخته شده و مصادره وجه فروش، چیزی تصریح نکرده است. پرسش: آیا قواعدی وجود دارد که مطابق آن قاضی

بتواند به ابطال آرای فروخته شده و مصادره وجه فروش، حکم نماید؟

فعالیت شماره (۲۵)**سوالات مباحثی:**

۱- اگر رأی دادن در برابر امتیازات مادی مانند بخشش یا امتیازات معنوی مانند وعده استخدام رأی دهنده در ادارات دولتی و امثال آنها صورت گرفته باشد؛ یا

۲- خرید و فروش کارت رأی دهی یا تذکره استیکردار به منظور ثبت نام در فهرست کاندیدان.

آیا موارد فوق الذکر از مصادیق جرم مندرج ماده ۴۳۱ کود جزا محسوب می‌شوند؟

پاسخ احتمالی:

مورد اول از مصادیق خرید و فروش رأی محسوب نمی‌شود. اما مورد دوم، با وجود اینکه جمع آوری تذکره برای ثبت نام نشاندهنده رأی دادن صاحب تذکره به کاندیدای ثبت نام کننده است ولی چنین مسأله‌ی باعث نمی‌شود که مندرجات و محتویات قانون ماهوی جزایی را به صورت موسع تفسیر نماییم و ما بر اساس رعایت اصل قانونی بودن جرم و جزا ملزم هستیم محتوا و فحوی مواد قانونی را به صورت مضیق و منحصر در مصداق یقینی و بارز آن، تفسیر و تعبیر نماییم. نظر شما راجع به این پاسخ چیست؟

گفتار یازدهم: تغییر یا تبدیل کردن اسناد، کم یا زیاد کردن آراء (جرم مندرج ماده ۴۳۲ کود جزا)

ماده ۴۳۲ کود جزا چنین تصریح می‌کند: «شخصی که یکی از اعمال ذیل را مرتکب شود به حد اکثر حبس متوسط، محکوم می‌گردد:

- ۱- تغییر یا تبدیل اسناد انتخاباتی اعم از کتاب ثبت، فورم های ثبت نتایج و اوراق رأی دهی به نفع یا ضرر کاندید.
- ۲- کم کردن و یا زیاد کردن آراء در جریان انتخابات به نفع یا ضرر کاندید.

برای وضاحت ماده ۴۳۲ کود جزا، نیاز به شرح موارد زیر است.

مطلب اول: عناصر جرم مندرج ماده ۴۳۲ کود جزا:

الف - عنصر مادی:

رفتار جرمی، شخصیت مرتکب و نتیجه جرم، اجزای عنصر مادی این جرم هستند که نیاز به توضیح دارند.

- رفتار جرمی: ماده ۴۳۲ کود جزا شامل چهار رفتار می‌باشد:

۱. تغییر اسناد انتخاباتی. مثال: شخصی در فورم ثبت نتایج انتخابات اعداد وارد شده را تغییر می‌دهد و به جای یک عدد، عدد دیگر را وارد می‌کند.

۲. تبدیل اسناد انتخاباتی. مثال: گذاشتن کتاب دیگری به جای کتاب ثبت اصلی.

۳. کم کردن آراء در جریان انتخابات. مثال: برگه هایی که به نفع یک کاندیدا در صندوق ریخته شده است را دور انداختن یا باطل کردن و از بین بردن.

۴. زیاد کردن آراء در جریان انتخابات. مثال: تک‌مارک کردن برگه‌های رأی دهی به نفع یک کاندیدا و ریختن آن در صندوق.

- شخصیت مرتکب: رفتارهای جرمی موارد (۱، ۲ و ۳) فوق الذکر فقط توسط کارکنان انتخابات ارتکاب یافته می‌تواند، زیرا دست یافتن اشخاص عادی به آنها نا ممکن است. اما استثناء برخی کارکنان دولت که از زمان ختم رأی دهی تا رسیدن صندوق ها به مرکز، محافظ صندوق ها هستند، ممکن است به رفتارهای جرمی موارد (۱، ۲ و ۳) فوق الذکر دست یابند. اما مورد ۴ (زیاد کردن آراء) می‌تواند توسط کارکن انتخابات، کارکن دولت و هر شخص دیگری ارتکاب یابد، زیرا تجارب نشان داده است که دست یافتن اشخاص عادی به کتابچه برگه‌های رأی و صندوق‌ها، متصور است.

- زمان ارتکاب جرم: تغییر یا تبدیل اسناد انتخاباتی، کم یا زیاد کردن آراء مقید به زمان است و آن زمان عبارت از زمان جریان انتخابات است. منظور از جریان انتخابات تنها روز انتخابات نیست بلکه منظور جریان پروسه انتخابات است زیرا اگر دقت کنیم، اکثر رفتارهای جرمی مندرج ماده ۴۳۲، قبل یا بعد از روز رأی دهی صورت می‌گیرد.

- نتیجه جرم: رفتارهای جرمی مندرج ماده ۴۳۲ کود جزا مقید به نتیجه نیست، یعنی شرط نیست که مثلاً کم کردن آراء منجر به بازنده شدن کاندیدای مورد نظر شود یا زیاد کردن آراء منجر به برنده شدن کاندیدای مورد نظر شود، بلکه این جرم به محض ارتکاب رفتار جرمی و تحقق عنصر معنوی، تکمیل می‌گردد.

نکته: عبارت "به نفع یا ضرر کاندید" در اجزای ۱ و ۲ ماده ۴۳۲ کود جزا، نتیجه‌جوی بودن این جرم را افاده نمی‌کند بلکه این عبارت بیانگر وجود قصد خاص نزد مرتکب است، یعنی شخصی که مرتکب تغییر یا تبدیل اسناد انتخاباتی یا کم کردن یا زیاد کردن آراء می‌شود، قصد نفع یا ضرر رساندن به کاندید مشخص را دارد، اما شرط نیست که حتماً به این قصد نایل گردد.

ب - عنصر معنوی:

برای تحقق جرم مندرج ماده ۴۳۲ کود جزا، علاوه بر تحقق قصد عام، تحقق قصد خاص نزد مرتکب نیز شرط است. قصد عام به این معنی که مرتکب، رفتار جرمی را با داشتن علم به ارکان جرم و داشتن اراده آزاد انجام بدهد. و قصد خاص به این معنی که منظور مرتکب از ارتکاب رفتار جرمی، برنده ساختن یا بازنده ساختن کاندید مشخص باشد پس وجود قصد خاص نزد مرتکب شرط است نه متحقق شدن آن.

مطلب دوم: جزای جرم مندرج ماده ۴۳۲ کود جزا:

قانون برای مرتکبین جرم مندرج ماده ۴۳۲ کود جزا، جزای حد اکثر حبس متوسط را پیش‌بینی کرده است، خواه رفتارهای جرمی مندرج این ماده توسط کارکن انتخابات، کارکن دولت یا شخص عادی ارتکاب یابد. اما نظر دیگری که در زمینه مطرح است این است که جزای کارکن انتخابات و کارکن دولت باید نسبت به اشخاص عادی، شدیدتر می‌بود.

فعالیت شماره (۲۶)

پرسش مباحثی جمعی:

اسناد مربوط به فهرست رأی دهنده‌گان از جمله اسناد انتخاباتی است. آیا تغییر و تبدیل در اسناد انتخاباتی مطابق جزء ۳۳ ماده ۹۸ قانون انتخابات ۱۳۹۶، تخلف انتخاباتی است یا مطابق جزء ۱ ماده ۴۳۲ کود جزا، جرم انتخاباتی است. اشتراک کننده‌ها هر دو مورد را به دقت مطالعه نمایند، سپس باهم مباحثه می‌کنند تا پاسخ درست را دریابند. اگر این دو مورد باهم متضاد باشند، پیشنهاد خود را از طریق ادارهٔ مربوطه خویش به کمیسیون مستقل انتخابات، ارائه نمایند.

گفتار دوازدهم: عدم طی مراحل اعتراض و شکایت بمنظور کتمان حقایق: (جرم مندرج ماده ۴۳۳ کود جزا)

عدم طی مراحل اعتراض و شکایت بمنظور کتمان حقایق، مصداق دیگری از مصادیق جرایم انتخاباتی است که ماده ۴۳۳ کود جزا در زمینه چنین تصریح می‌کند: «شخصی که به منظور کتمان حقایق، اعتراض و شکایت درج شده را پنهان نموده و یا آن را به موقع طی مراحل نماید به حبس قصیر محکوم می‌گردد».

توضیح جرم مندرج ماده ۴۳۳ کود جزا نیاز به شرح موارد زیر دارد.

مطلب اول: عناصر جرم مندرج ماده ۴۳۳ کود جزا:

عنصر مادی:

اجزای عنصر مادی این جرم که نیاز به وضاحت دارد عبارت اند از رفتار جرمی، شخصیت مرتکب و نتیجه جرم می‌باشد.

- رفتار جرمی: جرم مندرج ماده ۴۳۳ کود جزا شامل دو رفتار جرمی می‌باشد:

۱. پنهان نمودن اعتراض و شکایت درج شده.

۲. عدم طی مراحل به موقع اعتراض و شکایت درج شده.

- شخصیت مرتکب: این جرم توسط کارکنان کمیسیون شکایات انتخاباتی که قانوناً صلاحیت رسیدگی به شکایات و اعتراضات را دارند، ارتکاب می‌یابد. البته ارتکاب آن توسط کارکنان دولتی غیر انتخاباتی و توسط اشخاص عادی، متصور نیست زیرا اعتراض و شکایات انتخاباتی برای آنها تقدیم نمی‌شود.

- نتیجه جرم: جرم مندرج ماده ۴۳۳ کود جزا از جرایم مطلق (غیر نتیجوی) می باشد، یعنی شرط نیست که پنهان نمودن اعتراض و شکایت درج شده یا عدم طی مراحل به موقع اعتراض و شکایت درج شده، منجر به کتمان حقایق یا بازنده شدن کاندید شاکي یا برنده شدن کاندید دیگری شود.

ب - عنصر معنوی:

برای تحقق جرم مندرج ماده ۴۳۳ کود جزا، علاوه بر تحقق قصد عام، تحقق قصد خاص نزد مرتکب نیز شرط است. قصد عام به این معنی که مرتکب، رفتار جرمی را با داشتن علم به ارکان جرم و داشتن اراده آزاد انجام بدهد. و قصد خاص به این معنی که منظور مرتکب از ارتکاب رفتار جرمی، کتمان حقایق باشد.

مطلب دوم: جزای جرم مندرج ماده ۴۳۳ کود جزا:

برای جرم مندرج ماده ۴۳۳ کود جزا، حبس قصیر پیش بینی شده است. نکته ای قابل ملاحظه این است که تناسب جرم و جزا در این ماده رعایت نشده است، اگر جرایم مندرج ماده ۴۲۲ تا ۴۳۲ را با جرم مندرج ماده ۴۳۳ مقایسه کنیم، شدت این جرم کمتر از جرایم مندرج ماده ۴۲۲ تا ۴۳۲ نیست، با وجود این هم، جزای جرم مندرج ماده ۴۳۳، حبس قصیر تعیین شده است.

فعالیت شماره (۲۷)

پرسش مباحثوی جمعی:

عدم رسیدگی به موقع به شکایات و اعتراضات، مطابق جزء ۳۲ ماده ۹۸ قانون انتخابات ۱۳۹۶، تخلف انتخاباتی است، اما عدم طی مراحل به موقع شکایات و اعتراضات، مطابق ماده ۴۳۳ کود جزا، جرم انتخاباتی است. اشتراک کننده ها هر دو مورد را به دقت مطالعه سپس باهم مباحثه کنند تا پاسخ درست را دریابند. اگر این دو مورد باهم متضاد باشند، پیشنهاد خود را از طریق اداره مربوطه خویش به کمیسیون مستقل انتخابات، ارائه نمایند.

فعالیت شماره (۲۸)

سوالات مباحثوی:

- ۱- مصداق جرم مندرج ماده ۴۳۳ کود جزا بر کدام قضایای زیر صدق می کند؟
- الف - کارکن اداره مربوطه، اعتراض و شکایت درج شده را بمنظور کتمان حقایق، به موقع طی مراحل نکرد.

ب- کارکن اداره مربوطه، اعتراض و شکایت درج شده را بمنظور نفع رساندن به یک کاندیدای مشخص، به موقع طی مراحل نکرد.

ج- کارکن اداره مربوطه، در اثر سهل انگاری، اعتراض و شکایت درج شده را به موقع طی مراحل نکرد.

۲- اگر کارکن اداره مربوطه، اعتراض و شکایت درج شده را پاره و در زباله دانی انداخت، چی؟

پاسخ احتمالی:

تمامی موارد فوق از مصادیق جرم مندرج ماده ۴۳۳ کود جزا است. چون این عمل جرمی از جرایم مطلق (غیر نتیجوی) است و کتمان حقیقت، شرط تحقق این جرم نمی باشد، بلکه به محض اینکه کارکن اداره مربوطه، شکایت درج شده را به موقع طی مراحل نکند یا شکایت درج شده را به منظور نفع رساندن به یک کاندید، به موقع طی مراحل نکند، جرم مندرج ماده ۴۳۳ کود جزا، تحقق پیدا می کند. گرچه عمل مذکور منجر به کتمان حقیقت نشده باشد.

نظر شما راجع به این پاسخ چیست؟

گفتار سیزدهم: کتمان یا عدم اطلاع دهی یا ممانعت از حضور ناظر، مشاهد یا رسانه ها: (جرم مندرج

ماده ۴۳۴ کود جزا)

جرم مندرج ماده ۴۳۴ کود جزا، مصداق دیگری از مصادیق جرایم انتخاباتی است که در آن چنین تصریح شده است: «هرگاه کارکن کمیسیون مستقل انتخابات یکی از اعمال ذیل را مرتکب شود، به حبس متوسط الی سه سال، محکوم می گردد:

۱- کتمان یا عدم اطلاع از مشاهده تخلف در محل رأی دهی.

۲- ممانعت از حضور ناظر، مشاهد یا رسانه ها در جریان پروسه رأی دهی و شمارش آراء.

برای وضاحت ماده مذکور نیاز به شرح موارد زیر است.

مطلب اول: عناصر جرم مندرج ماده ۴۳۴ کود جزاء:

الف - عنصر مادی:

اجزای عنصر مادی جرم مندرج ماده مذکور که نیاز به شرح دارند عبارت اند از: رفتار جرمی، مکان ارتکاب جرم، زمان ارتکاب جرم، شخصیت مرتکب و نتیجه جرم.

- رفتار جرمی: جرم مندرج ماده ۴۳۴ کود جزا شامل دو رفتار جرمی می باشد:

۱- کتمان یا عدم اطلاع از مشاهده تخلف در محل رأی دهی.
اگر چه قانون‌گذار بین دو کلمه "کتمان و اطلاع ندادن"، حرف «یا» را استفاده کرده است که بیانگر معنای متفاوت این دو کلمه می‌باشد، اما با توجه به اینکه در کتمان نیز اطلاع ندادن و گزارش نکردن شامل است. پس هر دو کلمه یک معنی دارد.

یکی از نمونه های کتمان یا عدم اطلاع از مشاهده تخلف در محل رأی دهی این است که شخصی بدون رنگ کردن انگشت خود رأی بدهد و کارکن کمیسیون انتخابات او را ببیند اما کتمان کند و اطلاع ندهد.
۲- ممانعت از حضور ناظر، مشاهد یا رسانه ها در جریان پروسه رأی دهی و شمارش آراء.

- مکان ارتکاب جرم: قانون‌گذار برای کتمان و عدم اطلاع از تخلف، قید مکانی نیز اضافه نموده است. تخلف انتخاباتی باید در محل رأی دهی رخ داده باشد. سایر محلات مانند محل ثبت نام رأی دهنده گان یا محل دیگری، شامل این ماده نمی‌باشد، اگرچه قانون‌گذار قید صریح زمانی در جریان پروسه رأی گیری یا شمارش آراء را در جزء ۱ ماده ۴۳۴ ذکر نکرده است، اما با توجه به ذکر این قید در جزء ۲ این ماده در کل مربوط به جریان رأی گیری و شمارش آراء است، قید زمانی نیز شامل این جزء می‌باشد و تخلف انتخاباتی علاوه بر اینکه باید در محل رأی گیری رخ داده باشد، باید در زمان رأی گیری یا شمارش آراء نیز رخ داده باشد؛ یعنی جرم مذکور از نظر مکانی مقید به محل رأی دهی، و از نظر زمانی محدود به زمان و پروسه رأی دهی است.

- زمان ارتکاب جرم: همانطوری که در جزء ۱ این ماده، قانون‌گذار قید زمانی را ذکر نکرده بود در این جزء نیز قید مکانی ذکر نشده است، اما از مجموع دو جزء استنباط می‌شود که رفتار مجرمانه این جرم در هر دو جزء (جزء ۱ و جزء ۲ ماده ۴۳۴) مقید به زمان رأی دهی یا شمارش آراء و مکان رأی دهی است.

- شخصیت مرتکب: مرتکب جرم مندرج ماده ۴۳۴ کود جزا، کارکن کمیسیون مستقل انتخابات است. انجام رفتارهای جرمی مندرج ماده مذکور، توسط سایر اشخاص از جمله کارکن کمیسیون مستقل سمع شکایات، پولیس یا سایر کارکنان دولتی، مشمول این ماده نمی‌باشد.

- نتیجه جرم: جرم مندرج ماده ۴۳۴ کود جزا از جرایم مطلق (غیر نتیجه‌جوی) است، یعنی شرط نیست که رفتارهای جرمی مندرج این ماده (کتمان یا عدم اطلاع از مشاهده تخلف در محل رأی دهی یا ممانعت از حضور ناظر، مشاهد یا رسانه ها در جریان پروسه رأی دهی و شمارش آراء، منجر به اخلال پروسه انتخابات یا منجر به برنده شدن یا

بازنده شدن کاندیدا مشخص یا هر نتیجه‌ی دیگر شود، بلکه این جرم به محض ارتکاب یکی از رفتارهای جرمی مذکور، تحقق می‌یابد.

ب - عنصر معنوی:

جرم مندرج ماده ۴۳۴ کود جزا از جرایم عمدی است که با قصد عام ارتکاب می‌یابد، وجود علم و اراده نزد مرتکب از شرایط تحقق قصد عام اند. برای مثال: علم و اراده داشتن به این معنی است که کارکن کمیسیون رفتاری که در محل رأی دهی صورت گرفته است باید بداند که این رفتار، تخلف انتخاباتی است، در غیر آن، وجود علم نزد کارکن منتفی است و در صورت عدم اطلاع، مسئول نمی‌باشد.

عدم اطلاع دهی کارکن از این تخلف، باید قصدی و ناشی از اراده آزاد او باشد.

مثال دیگر راجع به داشتن علم: شخصی را که کارکن کمیسیون از حضور یافتن در جریان پروسه رأی دهی منع می‌کند باید بداند که این شخص ناظر، شاهد یا کارکن رسانه است، در غیر آن، مسئول نیست. همچنان منع کردن او باید قصدی و ناشی از اراده آزاد او باشد.

مطلب دوم: جزای جرم مندرج ماده ۴۳۴ کود جزا:

جزای این جرم حبس متوسط تا سه سال پیش‌بینی شده است. خازنوال حسب احوال در مطالبه جزای حد اقل (یکسال)، حد اوسط (دوسال) و حد اکثر (سه سال) صلاحیت دارد. همچنان قاضی در محکوم نموده متهم به حد اقل، حد اوسط و حد اکثر حبس تعیین شده، ذیصلاح است.

فعالیت شماره (۲۹)

پرسش مباحثوی جمعی:

ممانعت ناظرین و مشاهدین از نظارت بر انتخابات، مطابق جزء ۸ ماده ۹۸ قانون انتخابات ۱۳۹۶، تخلف انتخاباتی است، اما عین عمل، مطابق جزء ۲ ماده ۴۳۴ کود جزا، جرم انتخاباتی است. اشتراک کننده‌ها هر دو مورد را به دقت مطالعه سپس باهم مباحثه کنند تا پاسخ درست را دریابند. اگر این دو مورد باهم متضاد باشند، پیشنهاد خود را از طریق اداره مربوطه خویش به کمیسیون مستقل انتخابات، ارائه نمایند.

فعالیت شماره (۳۰)

پرسش مباحثی:

اگر قوماندان امنیه ولایت یا افراد او یا یک شخص زورمند، به منظور رساندن نفع به یک کاندید مشخص، از حضور ناظر، مشاهد یا رسانه ها در جریان پروسه رأی دهی و شمارش آراء، ممانعت کند، آیا عمل او وصف جرمی مندرج ماده ۴۳۴ کود جزا را دارد؟

پاسخ احتمالی: در یک پاسخ گفته شده است که قوماندان امنیه، مرتکب جرم مندرج ماده ۴۳۴ نه، بلکه مرتکب جرم مندرج ۴۲۲ کود جزا شده است. اما در این پاسخ راجع به عمل شخص زورمند چیزی گفته نشده است.

شما در مورد عمل قوماندان امنیه، چی نظر دارید؟ و آیا عمل شخص زورمند عین وصف جرمی عمل قوماندان امنیه را دارد؟

گفتار چهاردهم: معاونت در ارتکاب جرایم انتخاباتی: (جرم مندرج ماده ۴۳۵ کود جزا)

ماده ۴۳۵ کود جزا در رابطه به معاونت در ارتکاب جرایم انتخاباتی چنین تصریح می کند: «شخصی که در ارتکاب جرایم مندرج این فصل، معاونت نماید، به عین جزای فاعل جرم، محکوم می گردد.» هرگاه شخصی به عنوان معاون جرم انتخاباتی تلقی شود مشمول مجازات تعیین شده برای فاعل آن جرم می شود مگر اینکه تشدید یا تخفیف جرم به وضعیت یا شخصیت معاون مربوط شود.

مواد مربوط به جرایم انتخاباتی در باب شریک جرم و سازمانده ساکت است لذا مواد عمومی کود جزا در مورد شریک و سازمانده در جرایم انتخاباتی قابل تطبیق است. از سوی دیگر، ارتکاب جرم انتخاباتی در قالب اتفاق در جرم، شروع به جرم، جرم عقیم، جرایم مستحیل موضوعی و اتفاقی تابع قواعد و مواد عمومی کود جزا می باشد.

شرح ماده ۴۳۵ کود جزا (معاونت در ارتکاب جرایم انتخاباتی):

در مواد عمومی کود جزا مندرج کتاب اول، به دلیل نقش و تأثیر کمتر معاون نسبت به فاعل جرم در رخ دادن عمل جرمی، مجازات معاون یک درجه کمتر از مجازات فاعل پیش بینی شده است. در قانون جزا، مجازات فاعل و معاون که به اسم شریک جرمی شناخته می شد یکسان بود، اما کود جزا با تیوری میزان تأثیری که هر یک از فاعل و معاون جرم در رخ دادن واقعی جرم دارند، میزان مجازات هر یک را تعیین نموده است. با توجه به اینکه در وقوع یک جرم نقش و اثر فاعل بیشتر از اثر و نقش معاون است تعیین مجازات یکسان برای فاعل و معاون فاقد توجیه حقوقی می باشد.

این قاعده که مجازات معاون یک درجه کمتر از مجازات فاعل جرم است، در همه موارد رعایت نشده است و بر اساس مصلحت حقوقی در مواردی که نیازمند تشدید مجازات بوده، قانون‌گذار مجازات معاون را در همان مورد خاص تشدید نموده است. از جمله مواردی که در تعیین مجازات معاونت در جرم ضرورت به تشدید احساس می‌شود، جرایم انتخاباتی است.

به همین دلیل قانون‌گذار معاونت در جرایم انتخاباتی را از قاعده عام معاونت استثنا نموده و جزای آنرا همانند فاعل جرم پیش‌بینی نموده است، زیرا در جرایم انتخاباتی اگر نقش معاون در جرم که در پشت صحنه طراح اصلی جرم است بیشتر از فاعل جرم نباشد، کمتر نیست. به عنوان مثال: کاندیدای انتخابات ولسی جرگه برای تأثیر بر میزان آراء و برنده شدن، کارکن کمیسیون انتخاباتی را تحریک به تغییر فورم ثبت نتایج نمود، کاندیدای مذکور نقش بیشتری در ارتکاب این جرم و انگیزه قوی برای معاونت دارد. قانون‌گذار به همین دلیل اقدام به تشدید مجازات معاون در جرایم انتخاباتی از مجازات مقرر در قواعد عمومی کود جزا نموده است.

مبحث چهارم: مراجع رسیدگی به جرایم انتخاباتی و شیوه آن:

بر مبنای ماده ۱۳۴ قانون اساسی، کشف جرم از وظایف پولیس و تحقیق و تعقیب عدلی آن بر عهده خازنوالی است و رسیدگی به جرایم انتخاباتی در مرحله تحقیق و تعقیب نیز همانند سایر جرایم در صلاحیت خازنوالی است و تا زمانی که خازنوالی اختصاصی برای اجراءات جزایی در مورد جرایم انتخاباتی ایجاد نشود این جرایم در خازنوالی جرایم عادی (خازنوالی جزای عمومی) رسیدگی می‌شود. نکته مهم این است که جرایم انتخاباتی تحت فصل ششم در باب جرایم فساد اداری و مالی آمده است و از این لحاظ همانند سایر جرایم فساد اداری و مالی باید مربوط به خازنوالی امنیت عامه شود اما ماهیت جرایم انتخاباتی چنین تقسیماتی را اقتضا نمی‌کند، لذا قانون مبارزه با فساد اداری که در سال ۹۷ نافذ شد به صراحت بیان کرد که جرایم انتخاباتی از جرایم فساد اداری و مالی محسوب نمی‌شود. بنابراین، اکنون جرایم انتخاباتی از جرایم عادی محسوب می‌شود و در خازنوالی مرکز یک آمریت رسیدگی به جرایم انتخاباتی تشکیل شده است که وظیفه تحقیق و تعقیب عدلی این جرایم را بر عهده دارد.

در صورتی که وضعیت شغلی مظنون یا متهم جرم انتخاباتی، ایجاب کند باید صلاحیت اختصاصی در نظر گرفته شود. برای مثال: اگر جرایم انتخاباتی توسط منسوبین نظامی ارتکاب یابد، این قضیه در خازنوالی نظامی رسیدگی خواهد شد. همچنان قضایای جرایم انتخاباتی توسط منسوبین اردوی ملی، در خازنوالی عکسری اردوی ملی رسیدگی می‌شود و جرایم انتخاباتی که توسط اطفال ارتکاب می‌یابد در خازنوالی رسیدگی به تخلفات اطفال مورد رسیدگی قرار می‌گیرد.

در رابطه به صلاحیت اداره پولیس باید گفت که بر اساس ماده ۱۳۴ قانون اساسی، پولیس وظیفه دارد راجع به هر جرمی اقدامات کشفی انجام دهد، سپس قضیه را جهت تحقیق و تعقیب عدلی به خازنوالی واگذار نماید، ولی فقره ۲ ماده ۹۷ قانون انتخابات مصوب ۱۳۹۵ بیان می‌دارد که جرایم مربوط به روند انتخابات را کمیسیون شکایات انتخاباتی مورد بررسی، شناسایی و تشخیص قرار می‌دهد و مرتکب آنرا برای تعقیب عدلی به مرجع ذیصلاح معرفی می‌نماید. راجع به فقره (۲) ماده ۹۷ قانون انتخابات، نکات ذیل قابل بحث است:

به نظر می‌رسد این ماده مخالف ماده ۱۳۴ قانون اساسی است و باید فاقد اعتبار باشد ولی تشخیص این امر بر اساس ماده ۱۲۱ قانون اساسی بر عهده ستره محکمه افغانستان است و ستره محکمه، ماده ۹۷ قانون انتخابات را در قسمت جرایم، خلاف قانون اساسی ندانسته است لذا ماده ۹۷ همچنان معتبر می‌باشد.

به نظر می‌رسد کمیسیون شکایات انتخاباتی در حالت مواجه شدن به چنین شکایات و قضایایی فقط حق ارزیابی ابتدایی دارد و اگر نشانه‌های از ارتکاب جرم توسط شخصی ظاهر شود باید قضیه را غرض تحقیقات و اقدامات کشفی به اداره پولیس ارجاع دهد تا پولیس قضیه مربوطه را به خازنوالی بسپارد.

از ظاهر ماده ۹۷ قانون انتخابات چنین استنتاج می‌شود که کمیسیون شکایات در تشخیص جرایم انتخاباتی به عنوان جایگزین پولیس عمل می‌کند و بعد از ختم اقدامات لازم، قضیه را به خازنوالی ارجاع می‌دهد.

صلاحیت مندرج در فقره ۲ ماده ۹۷ می‌تواند کمیسیون شکایات را در معرض سوء استفاده از صلاحیت قرار دهد زیرا این کمیسیون نمی‌تواند کار تخصصی کشف جرم و جمع‌آوری مدارک و تشخیص جرم را به خوبی انجام دهد. اگر اداره پولیس یا هر نهاد امنیتی و کشفی دیگر، جرم انتخاباتی را کشف کند که از نظر تخطی، تخلف یا جرم بودن مشکوک و مبهم باشد، موظف است که قضیه را به کمیسیون شکایات انتخاباتی ارجاع دهد تا کمیسیون در مورد آن تصمیم بگیرد؛ اگر عمل ارتكابی تخطی یا تخلف باشد خود رسیدگی نماید و اگر از جرم باشد به نهاد های عدلی و قضایی بسپارد.

یک: به نظر می‌رسد که اگر جرم انتخاباتی با دلایل و مدارک، اثبات شود در اینصورت اداره پولیس باید قضیه را به خازنوالی بسپارد و به کمیسیون شکایات نیز مسأله را گزارش دهد.

دو: در باره رسیدگی قضایای جرایم انتخاباتی، یک مکتوب متحدالمال از طرف رئیس دارالانشای شورای عالی ستره محکمه شماره (۸۳۴ - ۹۰۸) مورخ ۱۳۹۸/۳/۲ به ریاست محترم محکمه استیناف ولایت^۱، چنین نگاشته شده است: (بالاثر نامه شماره (۲۱۵) مورخ ۱۳۹۸/۲/۲۴ ریاست محترم عمومی تدقیق و مطالعات پیشنهاد ریاست

^۱ - مکتوب متحدالمال ستره محکمه، در باره رسیدگی قضایای جرایم انتخاباتی، سال ۱۳۹۸

محترم دیوان جرایم ناشی از فساد اداری محکمه استیناف ولایت کابل که حسب هدایت مقام شورای عالی غرض ابراز نظر بریاست عمومی تدقیق و مطالعات محول گردیده بود، شرح ذیل مواصلت ورزیده است:

دیوان رسیدگی به جرایم ناشی از فساد اداری استیناف قضایای جرایم فساد اداری مندرج ماده (۵) قانون مبارزه با فساد اداری را مورد رسیدگی قرار می‌دهد.

ماده (۵) قانون مبارزه با فساد اداری که جدیداً نافذ گردیده است. جرایم فساد اداری را مشخص نموده است. وقضایای جرایم انتخاباتی را از جمله جرایم فساد اداری ندانسته است بناءً محاکم رسیدگی به جرایم ناشی از فساد اداری به رسیدگی قضایای جرایم انتخاباتی ذیصلاح نمی‌باشد و محاکم قضایای جرایم انتخاباتی را رسیدگی نماید در قوانین مشخص نشده است. بنابراین هیئت قضایی این دیوان به این نظر اند:

از آن جا که جرایم انتخاباتی طبق قانون مبارزه با فساد اداری از جمله جرایم فساد اداری شمرده نشده و محاکم که جرایم انتخاباتی را رسیدگی نمایند در قوانین مشخص نیست اگر مقام محترم شورای عالی ستره محکمه لازم بدانند صلاحیت رسیدگی قضایای جرایم انتخاباتی را به محاکم مبارزه با جرایم سنگین فساد اداری مرکز عدلی و قضایی تفویض نماید بهتر خواهد بود با آن هم آنچه هدایت دهند تعمیل می‌گردد.

مدققین قضایی ریاست محترم عمومی تدقیق و مطالعات درمورد ذیلاً ابراز نظر نموده اند:

«قاعدتاً جرایم و جزاها به اعتبار وصف جرمی و مرتکبین آن تعریف و پیش‌بینی گردیده است نه به اعتبار ارگان یا نهاد چنانچه در ماده ۵ قانون مبارزه با جرایم فساد اداری. جرایم را منحیث جرایم فساد اداری شناخته است که در فصول اول، دوم، سوم، چهارم، پنجم، هفتم، هشتم، دهم، یازدهم، و دوازدهم باب چهارم و فصل اول باب پنجم، فصل دوم باب ششم، فصول دوم و ششم باب نهم و فصل چهارم باب دهم کتاب دوم کود جزا منحصراً جرایم فساد اداری به آن تصریح شده است.

اما باید توجه داشت که فصل ششم کود جزا که مربوط به جرایم انتخاباتی است و در باب چهارم مربوط به جرایم فساد اداری واقع گردیده که فصل اول آن شامل جرایم رشوت، فصل دوم آن شامل جرایم اختلاس، فصل سوم آن شامل جرایم سوء استفاده از نفوذ، فصل چهارم آن شامل جرایم سوء استفاده از وظیفه یا موقوف، فصل پنجم آن شامل افزایش غیرقانونی دارایی و مجازات آن، فصل ششم آن که محل استهداء مرجع مستهدی است، مربوط به جرایم انتخاباتی می‌باشد.

تحلیل مرجع مستهدی قانون مبارزه با فساد اداری جرایم انتخاباتی را از جمله جرایم فساد اداری ندانسته است، ظاهراً موجه به نظر می‌رسد، زیرا جرایم انتخاباتی مندرج فصل ششم باب چهارم کود جزا شامل موظفین خدمات عامه نمی‌شود.

اما این نکته نیز لازم به تذکر است که فصل سوم قانون مبارزه با فساد اداری، وظایف و صلاحیت های مرکز عدلی و قضایی مبارزه با جرایم سکین فساد اداری را که محاکم ابتدائیه و استیناف رسیدگی به جرایم سنگین نیز مشمول آن می باشد به صورت مشخص پیش بینی نموده است.

با ذکر دلایل فوق از دید ما مدققین قضایی جرایم انتخاباتی که توسط موظفین خدمات عامه با نظر داشت ماده (۵) قانون مبارزه با فساد اداری صورت گرفته باشد از جمله جرایم فساد اداری پنداشته شده و رسیدگی به آن به اعتبار وصف جرمی و شخصیت مرتکب صورت می گیرد، در این صورت رسیدگی به جرایم انتخاباتی شامل ماده (۵) قانون مبارزه با فساد اداری و با در نظر داشت ماده (۲۷) قانون مذکور از صلاحیت محکمه رسیدگی به جرایم سنگین فساد اداری، و در حالات غیر از ماده (۲۷) قانون مذکور در مرکز شامل صلاحیت محکمه رسیدگی به جرایم فساد اداری، و در ولایات طبق تشکیل جدید از صلاحیت دیوان های امنیت عامه بوده و در صورتی جرایم متذکره شامل ماده (۵) قانون مذکور نباشد با در نظر داشت نوعیت جرایم متذکره، از صلاحیت محاکم عادی پنداشته می شود.

با آن هم به منظور جلوگیری از پراگندگی قضایا اگر رسیدگی به جرایم انتخاباتی مندرج فصل ششم باب چهارم کود جزا که شامل ماده (۵) قانون مبارزه با فساد اداری نمی شود و در مرکز به محکمه فساد اداری و در ولایات به دیوان های امنیت عامه محاکم شهری تفویض صلاحیت گردد بهتر خواهد شد.

مطلب مورد استهدا و نظر تدقیقی مرتب بر آن در جلسه مورخ ۱۳۹۸/۲/۲۴ مقام محترم شورای عالی مطرح و طی تصویب شماره ۱۶۷ هدایت ذیل صدور یافت:

«نظر ریاست محترم عمومی تدقیق و مطالعات تأیید است، موضوع به جمیع محاکم متحد المال اخبار گردد.»
مراتب مندرج تصویب شماره فوق ذریعه نامه (۸۹) مورخ ۱۳۹۸/۳/۱ به محکمه استیناف ولایت کابل اخبار گردیده است، بدین وسیله به عموم محاکم استیناف ولایات و مراجع مربوط نیز ابلاغ می گردد تا آنرا به مراجع ذیربط خویش تعمیم نموده، و عندالموقع مطابق آن در زمینه اجراءات مقتضی و قانونی به عمل می آورند.

نتیجه گیری فصل سوم:

بعد از تحلیل و بررسی مسایل مربوط به جرایم انتخاباتی و جزاهای آن، و مراجع رسیدگی به این جرایم، به نتایج زیر دست یافتیم:

۱. جرایم انتخاباتی با تخلفات انتخاباتی از چند لحاظ باهم تفاوت دارند:
  - أ. از لحاظ قانون حاکم: قانون حاکم بر تخلفات انتخاباتی، قانون انتخابات سال ۱۳۹۵ است، اما قانون حاکم بر جرایم انتخاباتی، کود جزای سال ۱۳۹۶ می باشد.
  - ب. از لحاظ ضمانت اجرایی: ضمانت های اجرایی که بر تخلفات انتخاباتی وضع گردیده است از نوع تأدیب می باشد، اما ضمانت های اجرایی که بر جرایم انتخاباتی وضع گردیده است از نوع مجازات می باشد.
  - ج. از لحاظ مرجع رسیدگی: مرجع رسیدگی به تخلفات انتخاباتی مرجع اداری، و مرجع رسیدگی به جرایم انتخاباتی مرجع قضائی است.
۲. جرایم انتخاباتی در مواد ۴۲۲ تا ۴۳۵ کود جزا، تنظیم شده است. بررسی مواد متذکره نشان می دهد که جرایم انتخاباتی دارای ۲۰ مصداق می باشد.
۳. موارد مهمی که راجع به مصادیق جرایم انتخاباتی قابل ذکر است قرار ذیل می باشد:
  - أ. تمام جرایم انتخاباتی مندرج مواد ۴۲۲ تا ۴۳۴ کود جزا از جرایم عمدی است. اکثر این جرایم با داشتن قصد عام، ارتکاب می یابند، اما ارتکاب برخی از آنها نیازمند قصد خاص نیز می باشد. جرایم انتخاباتی که نیازمند قصد خاص هستند عبارت اند از جرایم مندرج ماده ۴۲۲، جزء ۱ ماده ۴۲۳، مواد ۴۲۴، ۴۲۷، ۴۳۲ و ۴۳۳ کود جزا.
  - ب. تمام جرایم انتخاباتی از جرایم مطلق (غیر نتیجه‌جوی) هستند و به محض ارتکاب فعل مادی (رفتار جرمی) تحقق می یابند، و تحقق نتیجه، شرط تحقق این جرایم نیست.
  - ج. تمام جرایم انتخاباتی توسط هر شخصی ارتکاب می یابد و وجود اوصاف خاصی در شخصیت مرتکب این جرایم شرط نیست به استثنای جرم مندرج ماده ۴۳۴ که مرتکب باید کارکن کمیسیون مستقل انتخابات باشد.
۴. در حال حاضر جرایم انتخاباتی از جرایم عادی محسوب می شود و در ثارنوالی مرکز یک آمریت رسیدگی به جرایم انتخاباتی نیز تشکیل شده است که وظیفه تحقیق و تعقیب عدلی این جرایم را بر عهده دارد.

۵. با در نظر داشت وضعیت شغلی مظنون یا متهم به جرم انتخاباتی، باید صلاحیت اختصاصی را در نظر گرفت. بنابراین، اگر مرتکب این جرایم از منسوبین اداره پولیس باشد در خارنوالی نظامی، و اگر از منسوبین اردوی ملی باشد در خارنوالی عکسری اردوی ملی و اگر طفل باشد در خارنوالی رسیدگی به تخلفات اطفال مورد تعقیب قرار می گیرد.
۶. پس از آنکه مرجع رسیدگی به جرم انتخاباتی در مرحله خارنوالی مشخص گردید همانند سایر جرایم در محاکم صالحه و هماهنگ با خارنوالی مربوطه مورد رسیدگی قضایی قرار می گیرد.
۷. کمیسیون شکایات انتخاباتی در رابطه به شکایاتی که جنبه جرمی دارد فقط حق ارزیابی ابتدایی دارد و اگر نشانه‌های از ارتکاب جرم توسط شخصی ظاهر شود باید قضیه را غرض تحقیقات و اقدامات لازم به اداره پولیس ارجاع دهد تا در نهایت پولیس قضیه را به خارنوالی بسپارد سپس مراحل عدلی و قضائی خود را طی کند.

منابع و مأخذ

الف - قوانین و طرز العمل‌ها

- ۱- قانون اساسی افغانستان، مصوب سال ۱۳۸۲ ه.ش
- ۲- قانون انتخابات افغانستان، مصوب سال ۱۳۹۵ ه.ش
- ۳- کود جزای افغانستان، مصوب سال ۱۳۹۶ ه.ش
- ۴- قانون اجراءات جزایی افغانستان، مصوب سال ۱۳۹۳ ه.ش
- ۵- قانون مبارزه با فساد اداری افغانستان، مصوب سال ۱۳۹۷ ه.ش
- ۶- طرز العمل بسته بندی مواد حساس انتخابات ریاست جمهوری سال ۱۳۹۸.

ب - کتب

۱. انوری، حسن و همکاران، فرهنگ بزرگ سخن، تهران، ۱۳۸۱.
۲. توحیدخانه، محمد صدر، رهنمود ماکس پلانک برای حقوق جزای عمومی افغانستان، ط ۲.
۳. چکیده مقالات علمی کاربردی پیش گیری از جرم، مشهد، ۱۳۸۸.
۴. حسن عمید، فرهنگ فارسی عمید، تهران، انتشارات امیرکبیر، سال ۱۳۸۵.
۵. دانش، حفیظ الله، حقوق جزای عمومی، انتشارات سیرت، کابل ۱۳۹۳.
۶. دانش، سرور، حقوق اداری افغانستان، کابل، مؤسسه تحصیلات عالی ابن سینا، ۱۳۹۲.
۷. رهنمود کمیسیون مستقل انتخابات، سال ۱۳۹۵.
۸. شیخ الاسلامی، عباس، پیشگیری از جرایم و تخلفات انتخاباتی و مدیریت آن.
۹. متحد المال ستره محکمه، در باره رسیدگی قضایای جرایم انتخاباتی، سال ۱۳۹۸

ج - انترنت

۱. ویکی پدیا به نقل از ۱۸ Encyclopaedia Britannica Online. Retrieved Election (political science).

August ۲۰۰۹